

CORPVS
MEDICORVM LATINORVM

EDITVM

CONSILIO ET AVCTORITATE INSTITVTI
PVSCHMANNIANI LIPSIENSIS

VOL. II FASC. 3

QVINTI SERENI
LIBER MEDICINALIS

EDIDIT

FRIDERICVS VOLLMER

MCMXVI

LIPSIAE ET BEROLINI IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

PRAEFATIO

Liber (medicinalis add. B) Quinti Sereni carmen dicitur in subscriptionibus codicum: hoc unum¹ est de auctore et de opere testimonium, nec qui legerit vel imitatus sit hos uersus per antiqua saecula nouimus quemquam praeter Marcellum quem dicunt Empiricum.² solent quidem hunc poetam cognominare Sammonicum et eundem esse dicere quem imp. Alexander Seuerus *ipse nouerat et dilexerat* poetam.³ nec tamen constat huic fuisse praenomen Quinto nec subscriptionis interpretatio certa est. namque haut absurdum est quod Fröhner⁴ coniecit, medicinalis artis poetam appellatum esse *Q. Serenium*; magis etiam mihi placet (propter rationes nominum his saeculis consuetas) audiisse *Quintium Serenum*.⁵ nec magis quam de nomine constat de saeculo quo uixerit: neque ex fontibus⁶, qui ei doctrinam medicinalem praebuerunt, neque ex licentiis metricis aut grammaticis⁷ quit discerni, utrum saeculo p. Chr. secundo exeunti an tertio uel adeo quarto sit ascribendus. atque quod praeter Lucretium Horatium Vergilium Ouidium imitatur aut affert uersus ex Ennio Plauto Titinio, caue ea de causa eum aevo Frontonis assignes: in delectu uerborum non stat a partibus archaistarum.

has igitur quaestiones mitto quia persuasum habeo nos certi nihil scire posse. persequor fata carminis.

primus quem nouerim post Marcellum uersus Sereni in uersum adhibuit Benedictus Crispus⁸, episcopus ut uidetur Medio-

*Imitatores
excerpta
Benedictus
Crispus*

¹ de Benedicto Crispo u. infra p. IV, de Micone p. VII.

² hic in epilogo artis metrico (p. 382 ed. Helmreich) certe imitatur prologum aliosque uersus Sereni: compara u. 3 s. cum Sereni u. 6, u. 8 *salutiferas* cum Ser. u. 1, u. 40 *puleiumque potens* cum Ser. u. 15. 572, u. 41 *pruna Damasci* cum Ser. 517. fontem nusquam nominat.

³ Lampr. Alex. Seu. 30, 2 cf. Capitol. Gord. 18, 2.

⁴ Krit. Anal. Philol. Suppl. 5 (1889) p. 60.

⁵ de gentilibus et *Serenius* et *Quin(c)tius* v. W. Schulze, zur Gesch. lat. Eigennamen (1904) p. 229.

⁶ de his in uniuersum comprobo sententiam ab J. Keese (Quomodo Ser. Samm. a medicina Pliniana ipsoque Plinio pendeat, diss. Rostoch. 1896) prolatam: Serenum non ipsam adisse Plinii historiam naturalem sed excerpta ex eo, aucta de aliis fontibus, largiora quam adhuc exhibet Plini quam dicimus medicina. quamquam Keesius materiam non absoluit.

⁷ u. indices p. 79 s.

⁸ de eo u. Manitius, Gesch. d. lat. Litt. im MA I p. 197 ss.; edidit A. Mai, Class. auct. V 391—402; Ullrich, diss. Wirzeb. Kizingae 1835; S. de Renzi, Collectio Salernitana I 72—87 (Napoli 1852); editio fida adhuc desideratur.

laniensis per annos 681—725, qui ante a. 681, cum diaconi adhuc munere fungebatur, carmen 241 uersuom finxit inscriptum *medicinalis liber*. Sereni praeceptis et uerbis usus est multo intentius quam adhuc agnouerunt¹: nominat etiam fontem suum u. 208 *Hunc etiam dirum* (morbum) *raparum semine pelli Asseruit Quintus uera ratione Serenus*. caue

- ¹ grauiora hic compono quia carmen Crispi non in multorum manibus est:
 Crisp. 3 *Protinus ex hederæ studeas redimire corona* ~ Ser. 92. 354
 5 *sociatur oliuo* = Ser. 888
 7 *His poteris citius acrem (atrum Vind.) reparare dolorem* ~ Ser. 12
 10 *unguine de quo* ~ Ser. 512. 717. 763
 13 *dolor omnis abibit* = Ser. 413
 17 *medicina salubris* = Ser. 344
 19 *Et uitiat cerebrum grassans maledicta phrenesis* ~ Ser. 87
 21 *seu uis epota corandri* (sic) ~ Ser. 103. 570
 22 *raphani cortex* = Ser. 822 B, *cort. raf. A.*
 29 *Omne malum tollit* ~ Ser. 151
 31 *potabitur unda* ~ Ser. 406
 35 *anginā* pro nom. item ut in codd. Ser. 278
 47 *Lana madens oleo* = Ser. 194
 51 *lelissagus herba* item codd. Ser. 381
 53 *Cum dolor insanus* ~ Ser. 399. 473
 54 *Et cordis fibras multum dolor angit acerbus* ~ Ser. 351. 380
 65 *sed non sine croco* ~ Ser. 236
 69 *Splen tumidus* = Ser. 426
 99 *reparare dolorem* u. ad u. 7
 106 *dolor omnis abest* u. ad u. 13
 107 *Plinius id memorat* ~ Ser. 845
 109 *Et segregat miseram misero de uiscere pellem* ~ Ser. 497
 111 *quos urit fraxinus alta* ~ Ser. 382
 122 *Vitis amineae* = Ser. 539
 130 *Cum sopor immensus hominis peruaserit artus Tum solet indignas animal penetrarier aures* ~ Ser. 178. 176
 134 *rubros lege uermes Arboris antiquae* ~ Ser. 169
 137 *uulturis atri* = Ser. 204
 139 *Cum solet incautis aures peruadere lympha* ~ Ser. 178
 140 *Saepe solet uentris nimius transcurrere cursus* ~ Ser. 536
 143 *cerasi longum quoque pomum* ~ Ser. 538
 144 *Caseus aptus erit* = Ser. 872
 155 *Diluta cum ueteri statim potanda Lyaeo* ~ Ser. 397
 156 *lactis equini* = Ser. 525
 161 *Est morbi species* ~ Ser. 754. 1006
 162 *Cum furit insanus uesicae calculus ardens* ~ Ser. 399
 174 *Vile quidem est (om. Vind.) potu, sed non medicamine uile* ~ Ser. 541
 181 *gramina mentae* = Ser. 18
 193 *candidus oui* = Ser. 1043
 199 *morbus . . . perfurit* = Ser. 695
 208 u. supra: ~ Ser. 723
 210 *cauteria* = Ser. 774
 216 *reparare uigorem* = Ser. 12
 222 *sed non sine melle* u. ad u. 65
 230 *succurrere morbo* = Ser. 206
 232 *superare dolorem* = Ser. 450
 234 *myrica potens* = Ser. 408

autem inde concludas Crispum uerum nouisse poetae nomen: ei praesto fuerit codex cum eodem titulo quem exhibent libri nostri *B* classis *Q. Sereni liber medicinalis*.

Caroli deinde magni temporibus lectum et descriptum esse opus *Iacobus* Sereni testatur carmen insigne seruatum in codice Turicensi (*A*) fol. 57^v ante capitula libri medicinalis hoc:

Incipiunt uersus

*Herbarum species, pulchros cum germine flores
 uirgultique comas lente radice reuulsas,
 si tu, lentifluos uiridi de cortice sucos
 atque salutiferas uires uel nomina, nosse
 iure uelis, animis satagis seruare secundis:
 hunc librum legito, subtili mente reuolue:
 sic rerum poteris gnarus cognoscere causas.
 quicquid humus gignit uel quid fert marmora ponti,
 quicquid arena fouit, quae magna (sic) glareæ Nili,
 squamigerasque uagas uitreo sub fonte cateruas,
 quicquid ad astra uolat, quae reptant pectore terras,
 quæ uescant rapido frendentes acra saltu,
 messis aromaticæ maniplos oriente relatos,
 balsama gratiflua flagranti pistica nardi.
 quin etiam poteris placito languentibus haustu
 a domino dominante piam prestare medellam.
 inclitus inuictum Christi uirtute tropheum
 qui regit, hæc fieri Karlus rex namque modestus
 mandat, ut in seclis rutilet sophisma futuris:
 legit enim famulus stilo animoque Iacobus.*

8 *quid ex qui* corr. *A*¹

hos uersus Iacobi infuisse iam in codice uetustiore apparet expressis uerbis catalogi librorum, quos ego *Reginbertus, indignus monachus atque scriba, in insula coenobio uocabulo Sindleezes Auna* (Reichenau) . . . scripsi aut scribere feci uel donatione amicorum suscepi (Mittelalt. Bibl.-Kataloge Deutschlands ed. Lehmann, I n. 53 p. 258). in hoc catalogo conscripto inter annos 835 et 842 legitur (p. 261, 9): *in XXXI. libello de arte medicinae metris uersibus Iacobus nomine ad Karolum regem scribebat, comprehendens capitula LXII, quem mihi frater Colduinus detulit et donauit*. quis fuerit ille Iacobus nescimus; notarium eum fuisse mera coniectura uidetur ex u. 20 *famulus . . . stilo animoque*, nec pro certo affirmari potest eum conscripsisse libellum *de natura rerum*

Crisp. 237 *Vis* ~ *Vis* et Ser. 181. 360. 712. 856

241 *Omne malum reprimunt* u. ad u. 29

ex his locis comparatis ad restituenda uel firmanda Sereni uerba fere nihil redundat; notandum tamen conspirare Crispum in uitiiis cum nostris codd. ut 35 *anginā*, 51 *lelissagus* et comprobare illud *Diluta* Ser. 397 (Crisp. 155).

opusculum Iacobi, quod extat in uetere codice Lucca Capit. S. Martini 490 n. XX saeculi octauī scripturae uncialis.¹ Baehrensius autem, quem sequitur Manitius (Gesch. d. lat. Litt. d. MA I p. 248 adn. 6), ex Iacobi uersibus effecit eum iussu Caroli regis magnum uolumen composuisse, in quo infuerint Maeri de herbis carmen et theriaca et ornithogonia, halieutica et cynegetica Ouidi Gratti Nemesiani. hoc somnium est: Baehrensius se decipi passus est tumore et magniloquentia Iacobi. Iacobus nihil descripsit nisi Serenum, uersus autem suos finxit ad exemplum Marcelli Empirici, qui in epilogo similiter buccas inflauit copiam medicamentorum a se congestorum laudando. neque in catalogo monasterii Reichenau uerbum additur de aliis auctoribus qui in hoc uolumine XXXI infuerint: Colduinus apportauerat solum de arte medicina libellum.

ipsum autem codicem Augiensem euoluisse uidetur qui a. 833 in hoc coenobium transmigravit Walahfridus Strabo; namque in libello illo sat amabili *de cultura hortarum* (ed. Dümmler PMA II p. 335—350) aperte adhibet uersus Sereni,² atque unus locus certo demonstrat Walahfridum codicem Augiensem, non alium uidisse: si legimus u. 364 *Si quae forte chalybs infensus uulnera membris indiderit nostris*, res et uerba consonant cum Sereni uersu 791 *Si cui forte chalybs teneros uolauerit artus*, hoc autem loco solus codex A, descriptus ut uidebimus ex Augiensi, exhibet *calybs*, cum ceteri omnes dent glossam *lapis*.

Walahfrido etiam antiquior esse uidetur codex aliquis olim S. Marri Forcalqueriensis (hodie Forcalquier Galliae meridionalis) nunc Vaticanus Reg. 215^b saec. VIII—IX, in quo fol. 129^r leguntur excerpta prosodiaca *Ex libris Alchimi Auiti* (30 uersus), *Iuueni presbyteri* (7 uersus), *Furtunati presbyteri* (12 uersus). ex iis autem, qui Auito adscribuntur uersibus, dimidia pars (15) sunt Sereni (u. 3. 9. 150. 210. 260. 331. 400. 408. 435. 459. 474. 533. 617. 639. 772). atque iam Peiper, qui ab A. Mau descriptos edidit (Mon. Germ. auct. ant. VI 2 p. LXIX)

¹ de hoc opusculo et codice u. Bethmann, (altes) Archiv 12 p. 706 et Rück, Sitz.-Ber. Münch. Ak. philos.-hist. 1898, 215 — uersus quos illi tractatui praemittit Iacobus

*natura rerum uarias labentis et aeuī
perstrinai titulis tempora lata citis
Iacob dei famulus Truxtu obsecro perennem
qui legis astra super mente tuere diem*

(sic exscripsit Bethmann, lego *Naturas* et u. 3 *te, Christe*) non male concinunt cum uersibus de Sereno. in his Iacobum imitatum esse et Catonis dist. 2 praefationem et Seduli paschale carmen recte demonstrauit Manitius, neues Archiv 17 p. 615 — ceterum confer de medicinae studio apud aulam Caroli Magni uersus Alcuini carm. 26, 12—17 (PMA I p. 245).

² Wal. 317 s. paene ad uerbum reddunt Ser. u. 313 s., partes uersuum Sereni redeunt apud Wal. 212 (~ Ser. 197). 214 (~ Ser. 514. 557). 333 (~ Ser. 326). 334 (~ Ser. 300). 364 (~ Ser. 791); res a Sereno expositas repetit u. 186 (cf. Ser. 903). 321 ss. (cf. Ser. 15). 389 (cf. Ser. 292 ss.).

³ descripsit Arevalo Isidor. II p. 304.

suo iure contendit, sumpta esse excerpta ex uolumine, in quo Serenus (scilicet euanido auctoris nomine) antecesserit Auitum. quod autem grauissimum uidetur, hi uersus certis lectionibus¹ discrepant a recensione Augiensi (cod. A) Iacobi, concinunt cum recensione B.

adiungo his Exemplis quae dico Alchimianis reliqua florilegia. exempla Vaticana, quae edidit H. Keil (ind. schol. Halle 1872³), non exhibent nisi unum uersum (Ser. 989) non adscripto poetae nomine, plures Micon³ (ed. Traube PMA II p. 279—294) scil. 54 (Mic. 357). 87 (167). 89 (155). 117 (324). 383 (289). 617 (144). 834 (99). 989 (235). 1088 (232). 1101 (106). codex ex quo desumpti sunt hi uersus fuit familiae B.

septem uersus (p. 6: Ser. 279; p. 8: Ser. 113; p. 9: Ser. 795. 796; p. 13: Ser. 10. 989. 1087) profert florilegium cod. Sangallensis 870 saec. IX dim. alt., quod edidit Chr. Stephan (Rhein. Mus. 40 [1885] p. 263); ex duabus licet leuissimis lectionibus uariantibus uide an concludi possit uersus sumptos esse ex codice A uel patre eius (u. u. 795. 796).

iam priusquam ad ipsos codices nobis seruatos adeam, repetenda uidentur quae ex catalogis antiquis composuit Manitius, Philologisches aus alten Bibliothekskatalogen (Rhein. Mus. 47 Erg.-Heft) p. 77. extabat igitur Serenus saeculo nono (a. 831) in monasterio St. Riquier (*Quintus Serenus de medicamentis*), in monasterio Reichenau (u. supra p. V), in coenobio Murbach⁴, saeculo XI° in monasterio Weihestephan (*Serenus medicinalis uersificatus*), saeculo XII° in Clugny (a. 1158—61) sub titulo *Virgilius cum commento Seruii habens in principio Quintum Serenum* et in Göttweih (*Serenus de medicina arte*)⁵, anno 1202 in bibliotheca Rochester (*Quintus Serenus et nomina herbarum*). addendum monachum illum, qui fere a. 940 in Lotharingia composuit carmen ludibundum *Ecbasis captiui* quod dicitur, unum uersum (Ser. 87 = Ecb. 148) ad uerbum assumpsisse; potest sane hausisse ex Micone.

illi cum perierint libri, seruati sunt nobis codices hi:

Zürich, Stadtbibl. W 78 (olim 451) formae 22 × 16,5 cm, codex A

¹ facile inuenias in apparatu critico ad uersus supra enumeratos: adnoto autem lectionem excerptorum in u. 210 *equo* i. aequo interpolatam uideri ex falsa *pari* B (pro *parili*, quod habet A).

² ex Vaticano pendet Paris 4883^a saec. XI fol. 28—29, quem edidit A. Riese, Rhein. Mus. 26 (1871) p. 333.

³ Micon, qui plerumque uersibus excerptis affigit nomina poetarum, his adscribit QVINT. SER̄ uel SEREN̄, quater plenius QVINTVS SER̄ (99. 167), QVINTVS SERENVS (155) atque adeo QVINTIVS SER̄. caue tamen hoc testimonium probum putes: Micon siue potius eius fons non aliter ac Benedictus Crispus nihil praesto habuit nisi codicem cum inscriptione genetiuo casu prolata QVINTI SERENI.

⁴ u. nunc Bloch, Straßburger Festschrift zur 46. Vers. d. Phil. & Schulm. 1901 p. 271 n. 295 *metrum Quinti Sereni de medicina* (cf. index n. 69 *Quintus Serenus*).

⁵ u. nunc mitt.-alt. Bibl.-Kataloge Oesterreichs ed. Gottlieb, I p. 12, 12.

scriptus in monasterio S. Galli¹ exeunte saeculo IX, inde cum aliis temporibus bellicis a. 1712 Turicum delatus. continet post uaria scripta prosaica² fol. 57^v INCIPIVNT VERSVS *Herbarum species* eqs. INCIPIVNT CAPITVLA — fol. 58 I *Ad capitis curationē* — fol. 59 u. 6 INCIPIT PRAEFATIO *Phoebe salutiferum* — fol. 82^v *pellit medicina dolorem* EX LB QVINTI SERENI FEL AM. leguntur etiam fol. 114^v—116 scholia breuia in Serenum, quae non bene edidit Reuss p. 21 ss., quaeque infra³ re-

¹ hoc dixit iam Manitius, *Gesch. d. lat. Litt. d. MA.* I p. 248 not. 6, mihi comprobauit P. Lehmann.

² librum fusc descripsit Orelli in editione Helerici siue Angilberti Turici 1832 p. 2—5, specimen scripturae edidit idem in ind. lect. Turic. 1835/6. cf. et Dümmler PMA I p. 2. 88. 358; Baehrens PLM V p. 262; Riese, *Anth. lat.* II² p. 59. collationem carminis Sereni non accuratam edidit F. A. Reuss, *lectionum Samonicearum particula I*, ind. lect. Wirceburg. 1836/7. — descriptioni addo, folia 1—46 aliena esse ab eo codice, qui nunc complectitur folia 47—162, olim multo maior fuit: legitur enim fol. 50 uetus numerus quaternionis IX, fol. 58 numerus XVII et sic deinceps numeri sequentes usque ad XXX fol. 162. perierunt igitur non solum quaterniones I—VIII, sed etiam pars noni et X—XVI. quae restabant folia, denuo ligata et numerata sunt: noui numeri cernuntur I fol. 58 ad XIV fol. 162, iisdem igitur paginis quibus extant uetustiores.

³ *titulus nullus praecedit*

- cap. I (u. 13). Septennodiam dicimus herbam, cuius radices in septem nodis (*corr. ex septennodis*) uidentur.
- cap. II (u. 21). Cocleae sunt in mari minimae ostrearum, quae legumina (*mi supra uersum*) maris uocantur. dictae cocleae eo quod intus conelentur uel quod conclusae uel concauae.
- cap. III (u. 74). Humorem asini siccatum. Ego fimum illius intellego quod siccius sit.
- cap. IV (u. 81). Papirum apud Nilum dicimus crescere, cuius usus etiam luminaribus adest.
- cap. V (u. 82). Lupinae (*sic*) sunt legumina unde Virgilius (*georg.* 1, 75) 'tristesque lupinos' id est amaros.
- cap. VI (u. 109). Roboleas (Robolē as *cod.*) pilas poma (o *supra lin.*) de rubo uel robore uideo.
- cap. VII (u. 139). Cērussam nos dicimus quae remanet plumbo decocto, unde et picturis adhibetur.
- cap. VIII (u. 139). Cartam Egyptiacam papirum intellego, cuius est ibidem copia.
- cap. IX (u. 195). 'Nepe' dicitur cancer, 'uiuens' autem eo quod diu uiuat in igne (n *supra lin.*).
- cap. X (u. 216). 'Tipho se tollet inani' tumore uidelicet qui officit ac per hoc inanis est.
- cap. XI (u. 269). Actiacum mel potest uideri ab Actio, quae pars uel prouintia Gretiae est.
- cap. XII (u. 281). Curuature in genibus poplites dicuntur, quae utrimque iungi (*lege ungi*) iubentur.
- cap. XIII (u. 287). Tolles, si rite recordor, legi eminentias ceruicis. Vnde torosa ceruix tollis eo quod extollatur et emineat.
- cap. XIV (u. 319). Rorem marinum etiam nos uulgo terimus. Est autem herba, cuius flos uiolatus (*lege uiolaceus*) est, <est> autem in hortis plantata.
- cap. XV (u. 338). 'Niueum aselle sucum.' Ego lact ex asina intellego.
- cap. XVI (u. 328). 'Nicholaum mel' ab auctore, quod ille probauit.
- cap. XVII (u. 360). Febigenam dicimus a phoebo id est ab Apolline genitam (*sic*), quia et ipse medicinae artis inuentor.

peto, non quia antiqua putem, sed quia continent aliquas res scitu dignas.

- cap. XVIII (u. 363). Insana est herba eo quod insani capitis faciat bibentem, uulgo morella siue delira uocatur.
- cap. XIX (u. 374). Cinis corticis de subere prodest si potetur cum calido lico, ita littera uidetur.
- cap. XX (u. 378). Pilulas diminutivae tenera frondium, quae ex platano cum aceto restringunt sanguinem.
- cap. XXI (u. 382). Semen fraxini ego resinam uel succum qui ex eo profluit accipio.
- cap. XXII (u. 395). Fibra lupini iecoris quae uidelicet latet in corde lupi illius uidelicet animantis.
- cap. XXXIII (u. 407). Fluuialis hirundo quod circa fluuios uagetur (*e ex i corr.*). Cuius cruor exsectus (*sic*) prodest uel, si hirudo, sanguisuga.
- cap. XXIV (u. 408). Mirica frutex infructuosa, quae nascitur in locis desertis et harenosis. ros marinus, ut dixi.
- cap. XXV (u. 414). Lienem dicimus splen qui consumitur, si a ieiunio eriuam (*sic*) sumatur, quod est genus leguminis.
- cap. XXVI (u. 488). Corneliaci dicuntur quibus corneliae sunt corruptae, quae partes sunt intestinalium (*sic*).
- cap. XXVII (u. 505). Scilleum uinum a loco potest uideri et scopulosa genista (u. 507) quae in scopulis uel arduis nascitur. et 'scropulosae'.
- cap. XXVIII (u. 515). Mercurialis herba est uulgoque teritur. Ac per hoc aliter nescio nomen eius interpretari.
- cap. XXXIX (u. 538). Caerasi pomum longo tempore seruatum sicut uidemus usque ad annum in tempus. Maxime in Italia fit.
- cap. XXX (u. 548). Pirameam arborem. Ego malorem (*lege maiorem*) morum intellego eo quod 'Piramus et Tisbe (piramis eutisbe *cod.*) iuuenum pulcherrimus alter, Alter<a> quas oriens habuit prolata puellis' (*Ou. met.* 4, 55. 56) Mutuis amoribus conuersi narrentur. Lege metamorphoseon Ouidii.
- cap. XXXI (u. 569). Abrotonum nos similiter eo quod a bromio id est nausia stomachi procuret.
- cap. XXXII (u. 569). Melantium git greca appellatione eo quod sit nigrum. uile pro eo quod habundet.
- cap. XXXIII (u. 664). Auis cum tremulis pellibus simulans alas est uespertilio, uulgo calua sorix, apud uos mustro.
- cap. XXXIV (u. 734). Phitagoras, philosophus abstinens ab omnibus quae sanguinem habent, cimino cum pane usus est. inde phit<a>gorem ciminum.
- cap. XXXV (u. 768). Epidaurius: Apollo repertor artis medicinae, a loco uidelicet nomen habens.
- cap. XXXVI (u. 796). Viuices dicimus plagas quae fiunt cum uirgis hiulcae, dictae uiuices eo quod ui aguntur.
- cap. XXXVII (u. 830). Larissa est ciuitas thesaliae, clara olim Achille, unde Larisseeus Achilles. Lege Ouid(ium) in metamorphoseon de asta eius et Telefo Greco (13, 171. 12, 111).
- cap. XXXVIII (u. 1014). Mixtus cruor Prognae id est hirundinis cum pulvere turis. Lege Virgilium 'et manibus Prognae pectus si(g)nata cruentis' (*georg.* 4, 15).
- cap. XXXIX (u. 1062). Magnus Pompeius triumphauit de Metridate rege Armeniae, in cuius scriniis reperit huiusmodi antidotum.
- cap. XL (u. 1073). Hedera dicitur eo quod hereat parietibus uel arboribus. est autem et terrestris, est et qui (*sic*) altos circumligat truncos.
- cap. XLI (u. 1097). Lactea herba est uulgoque ita dicitur eo quod succus illius lactis habeat similitudinem. Titimalus (u. 1098) similiter.
- haec scholia magistri sunt non in patria docentis (u. cap. 33 apud uos); quare

est formae maximae, uersus bis 39 uel 40 binis columnis dispositi leguntur in singulis paginis. ipse codicem Parisiis euolui et photographa facienda curauit. descripsit codicis partem priorem fol. 1—17^v Huemer (Sedulius, corp. script. eccl. Vind. uol. X) p. XIV; cf. et Dümmler, Neues Arch. 4, 120. Huemer, Wiener Stud. 4, 171 ss. post Sedulium et carmina de Sedulio extant fol. 17^v Anth. 716; — fol. 18 ord. 2 *Matheus instituit* eqs. INCIPIT PROLOGVS *Immortale nihil* eqs. (u. Iuuenius ed. Marold p. XIII, — fol. 39 ord. 1 EPHITAPHIÛ *Pontificalis apex* (Dümmler, Poet. med. aeu. I p. 206 Aleuini, cf. p. 162). INCIPIUNT EPIGRAMMATA PROSPERI — fol. 48^v ord. 1 EXPLICIT EPIGRAMMATA PROSPERI CÛ CENTÛ TRIB; SENTENTIIS DŌ GRĀS AM̄ *Iure patri regnat cōmunis conditor eui* (duo epigrammata cum acrostichis *Iesus*) secuntur uersus Siluii *de cognomento saluatoris* (*Spes ratio uia uita salus* eqs.), de Andrea, de Petro, de scō Iohanne Baptista (*Qui nos spiritu aqua* eqs.), *Aureus ac simul Iustinus* (sic) eqs., *Ductus amore dei Martini et presulis almi* eqs. — fol. 49^R ord. 1 DE ADRIANO PAPA (PMA I p. 113). ord. 2 INCIPIUNT LIBER QVINTI SERENI INCIPIUNT CAPITULA — fol. 49^v ord. 2 *Membro- rum series* eqs. ORATIO AVCTORIS BELLII *Phoebe salutiferum* eqs. — fol. 57^R ord. 2 EXPLICĪ LIBĪ MEDICINALIS QVINTI SERENI | *Caesareo pro- cures* eqs. (u. Ausonius ed. Peiper p. 183 et p. LVIII) — fol. 57^v incipit ARATOR DE ACTIBUS APOSTOLORUM. — fol. 75 EXPLICIT LIBER SECVNDVS ARATORIS SVBDIACONI IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SP̄S SCĪ BEATO DOM̄ PETRO ADIVVANTE OBLATVS HVIVSMODI CODIX AB ARATORE INĻ EX COMITE DOMESTICORV̄ EX COMITE PRIBATĒR VIRO RELIGIOSO SVB- DIACON̄ SCĀE ECCLESIAE ROMANE SEDIS APOSTOLICAE (u. Migne lat. 68 p. 52 et 55) — fol. 76 incipiunt Venantii Fortunati carmina (*D* apud Leo, praef. p. VII). — Sereni uersus correxit manus paullo recentior sine dubio ad alterum exemplar.

d Paris lat. 4839 saec. IX—X continet fol. 1 Prisciani perihagesin cum scholiis — fol. 20 M. AVRELI MENESINI (i. Nemesiani) KARTAGI- NENSIS CYNEGETICON — fol. 26 *Nocturnis calcata feris uestigia seruant* | VERSVS CODICIS CCCXXV AVT̄ RECTE NVMERO RIMANT̄² | INCIPIUNT CA- PITVLA LIBER QVINTI SERENI | *Ad capitis curationem* — fol. 27 *Membro- rum series* — fol. 27^v ORATIO AVCTORIS LIBELLI | *Phoebe salutife- rum* eqs. — fol. 48^v—51^v uacua. — codicem pulcre scriptum, raro a manu recentiore correctum ipse Parisiis inspexi; errore autem photo- graphi imagines non recepi nisi fol. 25^v—31^R i. usque ad u. 211; pauca igitur, quae de posterioribus uersibus attuli, nituntur fide Baehrensii qui contulit.

e Paris lat. 2772 saec. IX. codex ter (fol. 3^v. 96. 102^v) se profite- tur esse *de conuentu pazedi* (non *paradisi* ut legit Riese). exhibet fol. 1^v adnotationes grammaticas — fol. 2^v titulum Prosperi — fol. 4 INCIPIUNT PRAEFATIO LIBRI EPIGRAMMATVM PROSPERI — fol. 27^v EXPLICIT EPIGRAMMATVM LIBER PROSPERI — fol. 28 ORATIO AVCTORIS (*id ÷ quinti* add. man. 2) *Phoebe salutiferum* eqs. — *papyris* | PRAEFATIO |

Membro- rum series — *loquamur* | CAPITI MEDENDO eqs. — fol. 50 EPLIĪ LIBER QVIN|TINI SERENI DE RATIONE TABV|LE LXVI (sic) | *Sperne lucrum* eqs. (Anth. 495—506) — fol. 50^v EPLC LVCH ANNEI SENECE // // // // | LOSOPHI AD PAVLO APĻM // // // // | AD EVNDEM | *Lucius anneus Seneca Paulo salutem, credo* eqs. (epist. 1—9, Haase uol. III p. 476—479) — fol. 53^v *uale Paule|kme. VERĒ PLATONIS AD QVODAM TIBERIA|NO DE GRECO IN LATINV̄ TRANSLATI* | *Omnipotens annosa poli* eqs. (Anth. 490) — secuntur uaria poemata (u. Riese, Anth. lat. II¹ p. X s.) — fol. 89^v INCIPIUNT PRAEFATIO IN LIBRO CATONIS — fol. 96 EXPLI LIB QVARTVS . EPITAFIVM FILII CATONIS | *Quid tibi mors faciam* (Anth. 683 = 2⁴⁸⁷a) reliqua u. Riese. — codicem hic illic correxit manus altera non multo recentior et pauca scholia adpersit; utor photographis.

f Brüssel bibl. roy. 5658 saec. IX—X fol. 122^R medio—151^R (u. f. Thomas, catal. des ms. lat. de la Bibl. roy. de Bruxelles, Gand 1896 p. 27 n. 84). ipse contuli a. 1898. primam manum, quae satis negle- genter scripsit, summa cum diligentia ex altero exemplari correxit ma- nus secunda. fluxit f ex eodem exemplari lacerato quod descripsit b: uide p. XI et XV not.

g Paris lat. 8048 in codice miscellaneo fol. 56—62 efficiunt qua- ternionem (inter 58 et 59 folium adest non numeratum) V codicis ce- teroquin deperditi saec. X. fol. 56 incipit ab indicis capite XXXII *Con- ceptioni et partui* — fol. 56^v INCIPIUNT LIBER Q. SERENI | *Membro- rum series* — *loquamur* | ORATIO AVCTORIS LIBELLI | *Phoebe salutiferum* — fol. 62 desinit in u. 456 *lumbis inducito sulfur*. utor photographis. est Puteaneus Burmanni.

h Rom Vat. Barberinus IX 29 saec. XI fol. 266—274; contulit h Baehrens.

s St. Gallen, Stiftsbibl. lat. 44 saec. X (u. Scherrer, catalog. p. 19). s pag. 304 incipit index capitulorum sine titulo: *Ad capitis curationem* eqs. — pag. 305 col. II EXPLICIT CAPITVLA . INCIPIUNT PROLOGVS | *Membro- rum series* — *loquamur* | ORATIO AVCTORIS LIBELLI | *Phoebe salutiferum* eqs. — pag. 324 col. II FINIT LIBER MEDICINALIS | QVINTI SERENI | DŌ GRATIAS AMEN. codicem Baehrensio nondum notum euolui et photo- grapha facienda curauit.

Sen. Siena, bibl. comm. FV 8 saec. XI. codicem inspexit Baeh- Sen. rens et u. 1—25 contulit; totum contulerat J. Schmidt, qui in Hermae uol. 17 (1882) p. 239 ss. aliquot ex eo publici iuris fecit lectiones. ex Schmidtii descriptione (p. 243 s.) haec repeto: liber miscellaneus in forma quartana fol. 167 ss. (saec. XI exeuntis) exhibet Serenum binis columnis 53—55 distribuens uersus; perierunt 4 folia, quae contine- bant uersus 328—549 et u. 868—1085; carmen explicit fol. 173. quae scripsit manus 1, correxit multifariam manus altera fere aequalis priori. praeterea mihi innotuerunt recentiores hi:

Leipzig, bibl. uniu. n. 1220 saec. XV perg. continet fol. 1—14 Lips. tractatum medicinale *Vrina est aquositas sanguinis* eqs., fol. 15—54

liber Macri de uiribus herbarum, fol. 56 *Incipiunt capitula Quinti Sereni*, fol. 56^v *Membrorum series* eqs. — *loquamur*. ORATIO AUCTORIS LIBELLI *Phebe salutiferum* eqs., fol. 77 *Explicit liber medicinalis Quinti sereni*; sequitur glossarium medicinale usque ad finem codicis fol. 78^v. — ipse excussi et in apparatusum recepi quae utilia uidebantur. contulerat iam et descripserat Ackermann praef. p. XXVIII.

Mut. Modena, bibl. Estensis L 580 (olim IV H 13) saec. XII. codicem primus contulit Georgius Götz (u. obseru. crit. ind. lect. Ienae 1883 p. I) et sat multa ex eo publicauit ut appareat nos eo in recensendo poeta posse carere. post uidit Sudhoff, qui mihi scripsit, esse 18 folia forma 8^a. — non contuli; collationem uersuum 513—673 uide apud Goetzius. ex Mutinensi uel quam proxime cognato fluxit editio β (u. u. 397. 406. 541 al.).

Neap. Neapel, bibl. nat. CCXXXIX (IV E 39) saec. XV, descr. Iannelli, catal. bibl. lat. uet. p. 168, qui codicem refert esse scriptum manu I. Parrhasii, titulum esse *Q. Sereni Sammonici de medicina libri duo*, quem titulum esse nouiciium consentaneum est. — non uidi.

Wrat. Breslau, bibl. urb. Rehd. 59 saec. XV, descriptus in catalogo cod. class. qui in bibl. urb. Wratislaviensi adseruantur (ed. Ziegler Wrat. 1915 p. 21 ss.), continet fol. 28^R—54^V *Quinti Sereni medici liber*. — excerpti utilia.

Brüssel, bibl. reg. 2424 saec. XII ex Valle S. Lamberti, descr. Thomas, catal. d. mss. lat. p. 8 n. 17. *Incipit liber medicinalis Quinti Sereni | Phebe salutiferum dulcia cumque nigra iunges fuligine mella* (u. 1106, deest 1107). *Explicit liber medicinalis Quinti Sereni*. — non contuli.

Holkham Hall (Norfolk, England), bibl. ducis ab Leicester n. 331 saec. XV u. Schenkl bibl. Brit. n. 3501. non uidi.

Giessen, bibl. uniu. n. 71 saec. XVI, u. Adrian catal. (1840) — non uidi.

Leiden, bibl. publ. lat. 145 chart. saec. XVI fol. 2—19; u. Codd. mss. bibl. uniu. lat. III (1912) p. 80. — non uidi.

praeter hos codices qui hodie extant superiores editores adhibuerunt aliquot qui periisse uidentur. moneo autem generaliter in hac re cauendum esse et diffidendum relationibus editorum, quos constat neque semper cum cura lectiones attulisse et interdum singulos codices commiscuisse.

Poa. Codex Paderbornensis, qui in monasterio urbis dictae Abdinghoff, ordinis S. Benedicti adseruatur. Membranaceus, scriptus notante Marquardo Gudius, saeculo XIII. est. Insignem uariantium lectionum copiam subinde satis notabilium continet. Earum Fabricius iam mentionem fecit [Bibl. lat. III cap. 5], ab eo autem publici iuris non factarum, notis suis autem inseruit Burmannus, a. Gottl. Cortio sibi transmissas [u. PLM I p. ***** 1^v]. Eundem codicem anno 1735 contulit Marquardus Gudius. Varietates lectionum ab hoc notatas, et a

Schlaegero . . . ad Frantzius . . . missas et ab hoc mihi communicatas cum textu iterum contuli et quae Cortius et Burmannus omiserant, diligenter suppleui.' haec refert Ackermann (ed. p. XXVI s.). codex autem nunc latet: quae ex eo enotauerunt superiores composuit Aug. Baur, quaest. Sammoniceae diss. Gissae 1886 p. 7 ss.

codex Conradi Gesneri, ex quo Burmannus ad u. 719 affert lectionem *apertus*, quae concinit cum sola *A*². ad eundem tamen codicem redire uidentur quae Casparus Wolphius in iteranda editione Humelbergii (a. 1581) 'ex Cunradi Gesneri bibliotheca' a Sambuco ipsi submissa adiecit. uide an sumpta sint ex ipso codice *A* uel apographo eius.

codex Simleri, ex quo Burmannus in u. 572 pro *ingatur* testatur *iuuabit*; eundem esse ac codicem Gesneri coniecit Ackermann praef. p. XXV.

codex Leidensis Burmanni, qui non est *b*, sed recens fuisse uidetur; uide an sit Leiden bibl. publ. lat. 145.

codex Vossianus Burmanni, non *b*, sed ignotus aliquis.

codex Casparis Wolphii u. codex Gesneri.

codex Casparis Barthii, ex quo ille in aduersariis duos uersus post u. 105 inserendos profert, qui fide sublesta sunt.

'ex Scaligeri etiam codice quaedam, quae ad marginem adleuerat, adduximus' Burmann praef. p. *****^v.

ex codice Thomae Bartholini Io. Rhodius ad u. 538 attulit uariam lectionem *uinctum*.

codex Gabrielis Humelbergii aliquoties ab eo commemoratus in commentario.

codex Roberti Constantini (u. Constantini notam ad cap. 62 uers. 1076, ubi pro *matri* u. 1068 ex eo profert lectionem interpolatam *tutor*).

codex Henrici Ranzouii, de quo ille haec: *bibliothecam meam Bredenbergiacam perlustrans . . . incidi in codicem ueterem manu scriptum, multa ad rem medicam pertinentia continentem, in quo reperi quaedam, quae non erant edita uel non integre excussa. in hoc etiam inueni MACRVM . . . alterum uero librum de medicamentis totius corporis humani.*

codex Roberti Keuchenii auitus adhibitus ab illo in editione.

quae afferuntur ex his codicibus omnibus ut uidetur nouiciis nihil nos adiuuant in recensendis poetae uerbis; hic illic leuis quaedam correctio ad eos reducenda est.

de codicibus autem antiquioribus ad nostra tempora conseruatis quod iam qui primus hoc quoque in poeta recensendi munere functus est Baehrens attendit, certissimum est duas memoriae stirpes discerni, quas litteris *A* (nam codex *A* prioris unicus est auctor) et *B*¹ iam

¹ de singulis codicibus haec adnoto: codex *b* in multis locis cum *A* contra reliquos consentit (habet ex. gr. et u. 894) nec tamen ideo propius ad archetypum recedere putandus est, namque meliora sua hausit ex *A* uel potius ex eius patre. hoc pro certissimo ex ea re euincitur, quod *b* et *f* ad eundem patrem.

idem dissaepsit. grauissimae sunt discrepantiae: *A* non minus 11 uersus certo probos exhibet, qui desunt in *B* (136. 183. 216. 217. 250. 457. 502. 665. 894. 944. 1049), contra *B* post u. 588 duos profert uersus aperte falsos. quare suo iure Baehrens stirpem *A* meliorem praedicauit et apographon *B* 'multo et neglegentius et mendosius' dixit. neque quidquam profecit Ioh. Schmidt (p. 242), qui econtra stirpem *B* ob diligentiam et acumen in eligendis uariantibus lectionibus summis extulit laudibus. Baehrens suam sententiam non fusius exposuit, quae autem Schmidt disseruit, rem non ad uiuom resecat. nec tamen ego cum illo pugno, ne longior sim: spero ex iis quae probaturus sum expertis quid rei sit quidque peccauerit Schmidt breui appariturum esse.

mira primum res est in stirpe *B* tot uersus excidisse, magis mira eo quod unum solum interest exemplum quo intellegatur similibus uersuom finibus iacturam fieri potuisse: 1049 *medellae* | *capellae*. nec recensione quadam hos uersus expulsos esse ex *B* ueri simile est; aliqui sane dempti sententiam non destruont ut 136. 216/7. 502. 665, alii tamen euolsi enuntiata truncant ut 183. 250. 457. 894. 944. 1049. ergo facere non possum quin concludam uersus esse omissos ab aliquo scriba, quia in exemplari proposito eos seu totos seu partim legere non poterat.¹ cui abusu cessisse haud paucos librarios et aevi Carolini et humanistarum notum est. notandum autem quod uersus 250. 457. 502. 665. 894. 944. 1049 fere aliquot quinquaginta uersibus inter se distant, ut quasi oculis cernas codicem huius stirpis archetypon aliquo in angulo uel superiore uel inferiore foliorum quae in unaquaque pagina fere 25 uersus continebant perforatum fuisse.

porro iam uidimus in codice *A* multas adspersas esse uarias lectiones, quarum magna pars iam ab eo librario qui codicem *A* exarauit desumpta est ex codice antiquiore eiusdam stirpis *A*.*² quae uariantes unde originem duxerint, grauissima quaestio est. namque de pretio et auctoritate earum plane aliter iudicabimus si demonstratum erit, eas

redeunt, qui multis locis laceratus erat (cf. imprimis u. 564 s. 584 s. 640. 656. 900—906; interpolationibus in reliquis *B* obuili carent *bf* u. 503 et 504, item 921), *f* autem non praebet hos consensus cum *A*, quibus *b* a sua stirpe discrepat. — de ceterorum codicum inter se parentatu nihil certi proferre ausim, nisi quod *c* cum *g* propius iunctus esse uidetur. — de Senensi egregie fallitur J. Schmidt, cuius stemma (propositum l. l. p. 243) omnino falsum est. namque Senensis nescio quibus riualis aliqua ex *A* accepit (ut u. 183. 216 s.); si qua recte contra omnes exhibet (u. 99 *instillatur*, 289 *colerum*, 575 *galeritam*), coniecturae sunt. multo minus etiam audiendus est Baur, qui frustra Paderbornensi suo aliquam auctoritatem uindicare studet. hi omnes codices recentiores nihil probi praebent nisi pennas alienas ex *A* dereptas aut correctiones facillimas: quae peritum harum rerum arbitrum non fallent.

¹ in uersibus 216 s. fortasse monstrum in *A* adhuc conspicuom *tyfo&ole* in causa erat cur praeterirentur.

² distinguo in insequentibus inter *A**, archetypon stirpis, et ipsum codicem saeculi noni *A*.

redire ad uerum archetypon Ω et traditas esse ex ipsa antiquitate, aliter si intellexerimus, eas non ultra *A** et *B**, exemplaria primaria stirpium, ascendere.

atque sunt sane non paucae uariantes in *A*, quae non leguntur in codicibus stirpis *B*: enumero has¹: 184 *septemq' lupinos*, adscr. *A*² † *totidemq' lupinos*, 186 *aceto*, s. s. *A*² † *oliuo*, 199 *cum felle*, adscr. *A*¹ an *A*² † *lacte*, 268 *humili*, s. s. *A*² † *uili*, 284 *Inhibitur*, adscr. *A*² *Inlinitus*, 330 *piperis*, s. s. *A*¹ † *ro*, 349 *commemoratur*, supra u s. s. † ~ *A*¹ (uoluit potius commemoratur quam commemoratū) 371 *iuuabit*, †b supra u alt. s. s. *A*¹, 383 *pdicis apricae* † *discis*, 417 *haedis* † *addis*, 427 *pximus*, s. s. *A*¹ † *amarior*, 556 *aceta*, †o s. s. *A*¹, 558 *addit*, s. s. † *edit* *A*¹, 664 *dat auis*, in marg. † *corpore* *A*¹, 675 *antiquo rino purgatur penes iacco*, 697 *cor-tice*, in marg. † *corpore* *A*¹, 771 *salicis*, in marg. † *felicis*, 878 *dolore* † *pudore* *A*¹, 884 *certum* ÷ *pdest* (uidetur esse mera ipsius librarii correctio), 942 *cocco*, † *ll* supra *cc* *A*¹.

hae lectiones unde ortae sint nescimus; pars potest infuisse in archetypo Ω , quamquam hoc mihi non admodum probabile, pars potest sumpta esse ex codice stirpis *B* nobis ignoto.² aliquot certo glossae sunt ut 427 *amarior* (interpolatum ex Vergilio), aliae reddunt meros librariorum errores.

ceterae autem uariae lectiones in *A* aut a manu prima aut a secunda adscriptae concinunt cum lectionibus in *B* seruatis. atque quae a manu altera additae sunt, eas facile concedes a docto Carolino ex aliquo codice stirpis *B* esse assumptas; ego contendo et comprobaturus sum etiam reliquas non infuisse in archetypo Ω , ex quo et stirps *A* et stirps *B* orta est, sed ex stirpis *B* codice aliquo transscriptas esse in exemplum quod inter *A** et codicem *A* nobis fingendum est.

quod ut intellegamus, expendendi sunt loci ii quibus *A* et *B* compluribus uerbis inter se discrepant.³ uelut u. 1006 legimus in *A* de morbo comitali

est subiti species morbi, cui nomen ab illo

haesit, quod fieri prohibent suffragia iusta

quae bona sunt, nisi quod leue at uetus mendum est pluralis *prohibent* pro *prohibet*, nam prohibet morbus ille. in *B* autem hi uersus ita habentur:

est subiti species morbi, cui nomen ab illo est,

quod fieri nobis suffragia iusta recusant.

¹ praetereo si qua adscripsit *A*², quae facile ab antiquioribus discernuntur ut 304. 313. *A*² autem in hac re fere idem ualet quod *A*¹, uidetur enim *A*² exemplar illud ipsum, ex quo fluxit *A*, denuo adhibuisse, Augiensem scilicet uel Iacobi codicem.

² u. 654 *cruorem*, adscr. † *flu* *A*¹, cum *B* exhibeant *cruorem*, *b* solus *fluorem*; *b* lectionem sumpsit ex *A**.

³ in hac re nihil interest utrum uarietas in solis *B* extet an etiam in *A* transsumpta sit. namque qui *A* uel patrem eius cum aliquo *B* conferebant, non plenam collationem ex nostro usu dedisse sed excerpisse tantum consentaneum est.

quid clarius quam hanc lectionem plane ineptam ortam esse inde quod illud *Haesit* casu in initio uersus aut omnino perierat aut male legebatur. u. 1073 *A* habet *edere . . . quae* (corr. ex quo) *truncos implicat artus* (s. s. † *mollicat altos*), *B* autem dat *heder(a)e . . . qu(a)e truncos mollicat altos*, uera lectio certe est *hedere . . . quae truncos implicat altos*. stirpis *B* igitur auctor suo Marte ausus est pro *implicat*, quod non poterat legere, inducere uerbum inauditum *mollicat*, detortum propter metrum ex *mollificat*. item in u. 488 *A* pro *Coeliacos* habet *Cyaliacos* (a prior expuncta est) quod nihil est nisi uarietas orthographica, in fine uersus autem a manu prima additum est † *corneliacos*, et illud monstrum *Corneliacos*, quod ex aliqua insipida doctrina ortum est¹, legitur in omnibus *B*. secundum hos locos iudicandum erit de aliis, ubi interpolatio aliquanto felicius cessit auctori stirpis *B*: uelut si legimus in u. 749 in *A*: *Exercere etiam iusserunt corpora prisci † corpus medicina potens est*, in *B* autem *Exercere etiam corpus medicina potens est*. hic ex sententia refellere interpolatorem difficile est, quamquam ego sentio pro quaesita et poetica dictione Sereni suppositam esse tritam et uulgarem; sed falsarius peccauit etiam contra artem poetae, qui secundum exempla et canones ueterum non admisit monosyllaba in fines uersuum nisi 262 *aerium mel* (unde?), 1094 *restituit rem* (Enn.), 95 *est par* et 790 *par est*, praeterea est ita ut synaloepha coeat cum uocalibus quae antecedunt (127 *idem est*, 134 *salubre est*. 362. 381. 401. 421. 500. 586. 618. 634. 925) — item in u. 708 res metrica falsum coarguit. *A* habet *Cum sanguis nimius puri permixtus atroci aestuat*, *B* autem interpolauit *Anguis iniquus irit puro commixtus atroci aestuat*, qua ridicula lectione etiam sententia plane suspenditur. — similiter forma *dabitur*

prodit fictorem in u. 400, ubi *A*: *Persicus huic potum emulſeio dabit interiore*, cum *B* legat *Persicum huic potum e nuce dabitur interiore*: praeter sententiam peruersam duo uitia metrica clamant uersum talem non redire ad Serenum. item *dabis* peccauit interpolator in u. 504, sed notandum, hic apparere recentiore falsarium, cum in *bf*¹, codicibus cognatis (u. p. XV not.) *dabis* omissum sit; perierit ergo in exemplari illo, unde stirps *B* deducenda est, illud *gustuque*. pariter in u. 380 lectionem interpolatam *hauriet acer* inde ortam opinor quod in fine uersus *angit aceruus* (sic *A*) syllaba *uus* aberrauit. etiam in u. 921 laesum fuisse uidetur exemplar illud unde *B* originem duxit: in *A* seruata est genuina lectio *Praeterea tritus cimeæ sorbendus in ouo*, nisi maui addere est (cf. tamen u. 890, etiam u. 674. 846); quod praebet *B*: *Praeterea cimeæ potatur tritus in ouo* per se dubitationi obnoxium non esset, sed *sorbendus* uerbum elegantius est et truncum uersum aliquando fuisse demonstrant codices *bf*, in quibus manus priores nihil scripserunt nisi *Praeterea cimeæ potatur*. similiter iudicandum erit de u. 431. 445. 478. 539. 551. 625. 1077. 1097 ut potiora eligam.

¹ u. schol. cod. *A* cap. 26 supra p. IX.

iam demonstrasse mihi uideor quomodo orta sit recensio *B*: non redit ad secundum aliquod exemplar ex antiquitate ad Carolinos relatum, sed et uersus praeteriti et lectiones propter uaria detrimenta in exemplari interpolatae pro certo comprobant, auctorem huius stirpis *B* in manibus habuisse codicem uetustum multis modis laceratum. hoc autem exemplar uetustum fuisse idem ex quo antea, cum nondum adeo male habitum sit, fluxit stirps *A**, efficitur ex multis lectionibus in *A** et *B** pariter corruptis¹ et ex defectibus communibus: uersus 100. 101 utrobique falso exhibentur loco, u. 114. 278 non plene traditi, lacuna post u. 618, u. 503—510 in archetypo turbati (503 etiam in *A* post 508 repetitur) — haec perito sufficient.

nec tamen putare licet codicem *A* nobis reddere purum putumque exemplar uetustum, immo ne stirpis *A** quidem plane integer testis habendus est. nempe ad eosdem fere doctos homines et ad eandem artem philologam nondum exultam redit, quorum menda et errores supra cum agebamus de stirpe *B* deteximus. accuratius licet et circumspicius officio suo functus sit is qui auctor fuit stirpis *A**, tamen ne hic quidem ea diligentia usus est quam nos in his rebus nostro iure desideramus. quid quod *A* in u. 335 propter glossam pro uaria lectione acceptam et ipse uersum fere nouum confinxit?² in *B* traditum est *tali auxilio fella horrida purgas*, lectio conueniens sermoni Sereni (u. 447 *talibus auxiliis*); quodsi in *A* legimus *tali purgas medicamine fella*, apparet supra *auxilio* uocabulum hoc sensu apud Serenum bis obuium adscriptam fuisse glossam *medicamine* atque hanc glossam intrusam uersui expulisse adiectiuum *horrida*. eandem audaciam alibiprehendimus. uitii sermonis uel prosodiae ipse se prodit falsarius in u. 340 *medebit*, 475 *in aqua*, 595 *fesso iugiter*; etiam 792 corruptela sane orta est recepta glossa *Hedera*, tamen uerba *et tritam* consilio deleuisse uidetur *A*¹ ut speciem hanc uersus efficeret: *Hedera nocte adipos uituli simul camecissum*. exempla alia adulterandi sint u. 356 *capellae*, 368 *redolendo*, 373 *Hic*, 533 *Hac prosunt*, 670 *exul*. interpolandi libidinem et in *A* et in *B* agnoscimus in u. 1033: uera lectio est

aut teneris cerebrum gingiuis intine porci

aut leporis niueumue hirtarum lacte caprarum

quibus in uersibus et structura uerbi *inlinere* et acc. *lacte* librariorum ad fraudem pellexerunt: *teneras cerebro gingiuas* scripsit *A*¹ et item *niueoue*, in *B* autem pro *hirtarum* intrusum est *bibitur cum*. addendum uidetur has interpolationes cum non in ipso codice *A* sed ante eum factae sint³, fortasse redire ad Iacobum illum, de quo p. V egimus.

¹ indico grauissima: u. 81 *papiro*, 157 *donabis*, 266 *taurino*, 364 *scito*, 393 *quis*, 650 *laeta tibi*, 907 *Ly* ante uersum, 984 *puleium*.

² uerum de hoc loco dixit iam Baur p. 18.

³ exemplum optimum quo appareat interpolationem in *B* factam esse ante *A* codicem ex *A** descriptum habes u. 182: quia perierat in *B* u. 183, ibi adulteratum est *Sitque* pro *Si qua*, atque id ipsum legitur in *A*, quamquam uer-

iam igitur licebit breuiter repetere quod comprobauimus. ad Carolinos peruenit unus codex uetustus, laesus in certis uersibus et nonnulla corrupta continens: hunc sat diligenter descripsit auctor stirpis *A**, corruptit hic illic Iacobus ut uidetur. codex autem archetypus non multo post casu aliquo non paucis locis laesus est: postea descripsit auctor stirpis *B* et omisit quae legere non iam poterat: hoc exemplum suo Marte aut ipse aut posterior aliquis doctus magna cum licentia adulterauit. atque stirps *B* iam saeculo IX° multis exemplis propagata est et omnino contextum uolgatam progeniuit, etiam apud humanistas et in primis editionibus impressis. contra stirps *A** fere neglecta iacuit nisi quod singulae lectiones iam in Senensem, deinde in recentiores codices casu irrepserunt, imprimis pars uersuum eorum quos *B** praeterierat paullatim suppleti sunt. plene autem ut stirps *A** ad uerba poetae restituenda adhiberetur, Baehrensii demum diligentia effectum est.

Editiones

de editionibus uetustis optime rettulit Io. Bapt. Morgagno in epistola in Q. Serenum Samonicum (in Aur. Corn. Celsum et Q. Ser. Samonicum epistolae, Lugd. Bat. 1735 p. 76 ss.), breuius Burmannus in praefatione; cf. et Ackermann p. XXXII ss. — ego ut genesin contextus uolgati illustrem adhibui has:

α s. l. et a., in forma 8^a folia 26 sine signaturis custodibus aut paginarum numeris (Hain, rep. bibl. n. 14698, Proctor, index n. 3950); exemplaria exstant in bibl. regia Berolinensi et in Vindobonensi. editorem se profitetur fol. 1^v Sulpitius Verulanus.

β Veneta a. 1488 (Hain 2224); extat Monaci in bibl. regia et in bibl. uniuersitatis.

δ Lipsiensis a. 1515 in officina Val. Dammandri: fere concinit cum β.

ε Aldina, Venetiis 1528

harum editionum non plenas edo collationes, neque enim ad recensionem quidquam contribuont; redeunt omnes ad stirpem *B*; cum tempore tamen inferuntur uersus in *B* omissi et uerae lectiones ex codice *A*. praeterea magna pars correctionum probarum iam in his uetustissimis editionibus apparent, imprimis in ε ab I. Bapt. Egnatio correctae.

numero praeterea:

Venetam a. 1502 repetitam ex β.

Hagenauianam, curatam ab Ioh. Caesario (kal. apr. 1527) impressam ab Ioh. Secerio a. 1528.

Tigurinam a. 1540, editam a Gabriele Humelberg (epist. a. 1537), repetitam a. 1581 a Casparo Wolphio.

Lugdunensem a. 1542 typis Sebastiani Gryphii (Greiff).

sus 183 cum uerbo *plectitur* ibi extat; ex *B* igitur in eum codicem ex quo fluxit *A* translata est uaria lectio, quam pro uera accepit *A* et ueram omisit.

Aldinam a. 1547 cum medicis aliis.

Lugdunensem a. 1566 Roberti Constantini.

Lipsiensem Henrici Ranzouii a. 1590.

Lipsiensem Andreae Riuii a. 1654.

Amstelodamensem a. 1662 illustrauit Rob. Keuchen.

Petri Burmanni in 'Poetae lat. minores' tom. II. Leidae 1731.

Lipsiensem Joh. Chr. Gottl. Ackermanni a. 1786.

has omnes editiones superauit E. Baehrens, qui in Poetarum lat. minorum uolumine III primus plene adhibitis codicibus uetustis certum recensendi fundamentum struxit. post eum utilia de sermone et arte Sereni composuerunt A. Baur, quaestiones Sammoniceae diss. Gießen 1886. R. Fuchs, Arch. f. lat. Lex. 11 (1900), 37—59. Gntig, Sprachliches zu Ser. Samm. Progr. Gymn. Hildburghausen, 1906, qui etiam indicem uerborum (non sat bonum) confecit.

De capitulorum titulis.

grauis est quaestio, quam nemodum pertractauit (tetigit ex. gr. Ackermann ad u. 1 'uidentur capitulorum tituli ipso carmine recentiores esse' et ad u. 798 'probe autem notandum est, inscriptiones liberiorum opus esse'), num capitum tituli ab ipso poeta profecti sint.

Ackermannio scrupuli orti sunt quod uidebat uerba titulorum in codicibus et editionibus admodum uariari: haec causa nunc cum ad ipsos codices antiquos redire possumus paene funditus sublata est. clare enim perspicimus titulorum uerba ad nos similiter atque uersuum duabus quasi recensionibus conformata peruenisse, altera in indice carmini praemisso, quacum concinit fere *A* in ipsis titulis intra carmen dispersis, altera in codicibus classis *B* ante capita exhibita, etiam in iis libris qui in indice praemisso titulorum uerba eadem fere praestant quae *A*.¹ itaque quae in his duabus recensionibus discrepant de authentia titulorum nihil efficiunt: tituli non minus possunt genuini haberi quam ipsi uersus, qui item duplicem recensionem prae se ferunt.

maiores mihi dubitationem mouet quod titulorum uerba non semper cum argumentis capitum bene congruunt. enuero difficultates.

u. 54. 55 cur praeeptum de nigris oculis natorum legitur sub capite 'Ad capillos tingendos'? non est cur uersus genuinos esse neges.

u. 71—86 agitur de scabie, de papulis, de pruribus hoc ordine: titulus est 'Prurigini, papulis et scabie arcendis'.

u. 223—252 titulus 'Dentium uitio et oris fetori medendo' non bene conuenit: minimum expectas 'uitiis'.

in u. 253—288 agitur de faucibus frigore laesis, de uua deiecta, de ceruicibus colloque rigentibus, de tollibus: titulus 'Vuae, faucibus,

¹ quod ut appareat, p. 3s. imprimendum curauit indicem capitulorum appositis lectionibus uariantibus paene omnibus. cum reliquis non facit *b*, qui indicis uerba cum titulis exaequauit.

collo et quae mollienda sunt medendis' nec plenus est neque ordine aptus.

u. 289—298 alio ordine tractant cholera et tussim, alio titulus 'Tussi et cholericis medendis'.

XVIII male in uno capite componuntur 'Felli, uomitu et pthisi': nam intellegendum est 'Felli medendo, purgando' uel 'minuendo', item 'pthisi medendae', sed 'uomitu mouendo' (Plin. nat. 21, 128 'uomitium'). pthisin autem et Plinius med. proprio capite tractat (2, 1).

XXIV in uersibus de 'renibus' non expresse agitur; titulus autem 'Lumbis et renibus sanandis' congruit cum uerbis Plini (u. testes ad u. 454 et 456).

u. 488 'coeliacis' datur praecipuum; in titulo XXV non commemoratur.

titulus XLV non plene indicat uaria uersuum 824—859 argumenta. idem ualet de capite XLVI.

in titulo XLVII 'ostocopo' male tertium pro secundo loco habet. hic in titulo ordo eo peior est quod capita insequentia de uariis febrium generibus agunt (XLVIII de quartana, XLIX de tertia, L de cotidiana, LI de hemitritaeo), quae omnia cum uersibus 887—894 aptissime unum de febribus caput constitutura fuisse facere non possum quin mihi persuadeam. transitur enim ab uno genere ad aliud formulis nec 895, etiam 914, at 923, magis 932, quales uno exemplo excepto¹) partes capitis, non tota capita iungere solent in hoc carmine. sane offendit illud *sin autem* 887, qui transitus alias semper inter capitis partes, non capitis initio legitur (351. 544. 686. 794. 879. 977) item atque *si uero* (155. 171. 176. 220. 247. 274. 593. 702. 797. 842. 956. 970; de uno u. 341 u. supra l. 7). neque ego ueram credo esse coniecturam Morgagnii (epist. p. 110), qui capita 54. 55 capiti 51 adnectit propter uerba uersus 979: est prooemium capitis noui non ita ingeniosum, ut solent esse apud Serenum; potuit ita de febre, morbo notissimo, loqui etiam si non proxime praecedebant praecipua contra eam commendanda.

est igitur cur animum inducas ponere, capitum uerba non profecta esse ab ipso poeta qui carmen suum probe nosset, sed ab aliquo qui non diligentissime, magis in usum uitae rubricas apponeret.

accedit quod in recensione uetustiore² indicis non nulla rustici et uolgaris sermonis uestigia cernuntur (u. imprimis tit. II V VI), qualia Serenum ipsum non admissurum fuisse dicendi genus in uersibus satis cultum et quaesitum certum reddit.

¹ similiter capita 38 et 39 uoculis magis 718 et alii 736, non ita 737 inter se et cum capite 37 iunguntur, quae item olim unum de ulceribus caput maius formasse mihi ueri simile est. — u. 754 etiam non coniungit capita, sed inanis transeundi ad rem diuersam formula est.

² recensionem AA*B uetustiore esse quam bB* facile patet: ex. gr. allego caput VIII, ubi *defluxu(i)* uno uerbo recte dant AA*B, unde *De fluore* deprauauerunt B*: non recte etiam hac in re iudicat Schmidt p. 242.

tamen equidem non credo Serenum carmen suum tenore continuo non interpositis titulis edidisse. duae res hanc meam sententiam corroborant: et plane ex usu horum saeculorum est de medicina certis sub paragraphis certoque ordine disserere³ et indoles carminis ipsius titulos efflagitare uidetur. neque enim largioribus ambagibus poeticis usus est Serenus: prooemium quidem (ominis causa) praemisit, epilogon non addidit; materiam suam non ad rationes poeticas ordinauit neque singulas partes arte uel artificio inter se iunxit⁴; ornatus poeticus non adhibetur nisi perpauca locis. nostro igitur iure secernimus hoc Sereni opusculum a carminibus didacticis qualia sunt Lucreti Vergili Gratti, et Sereno, cuius spiritus non sufficebat ad fingendum uerum poema, relinquimus formam ab eo non superatam catalogi technici. hoc generale arbitrium ex singulis locis adiumenta habet. an putas Serenum post prooemium u. 11 sic potuisse ordiri tractationem: *balsama si geminis instillans auribus addas, tum poteris alacrem capitis reparare uigorem* nisi praecessisset rubrica *Capitis doloribus* uel similis? item uu. 56—68 uix intelleguntur (*lendes* demum u. 69 nominantur) nisi praemissus erat titulus *pthiriasi arcendae*. etiam uerba u. 947 *infandum dictu cunctis procul absit amicis, sed fortuna potens omen conuertat in hostes* omnino non habent quo referantur, nisi praecessit titulus cum uocabulis infaustis. iam cum certum uideatur Serenum ipsum titulos capitulis praefixisse, non dubito ad eum referre uocabula technica, partim rariora, quae in his titulis seruata sunt, non exstant in uersibus: *hemis cranio* II, *pthiriasi* V, *defluxu* VIII, *umoribus* ('Schnupfen') et *perfrictionibus* ('Erkältungen') IX, *elephantiasi* X (*elephans* u. 128), *digestioni* XVII (*male digestis* 318), *reiectioni* XX, *dysenteriae* XXVIII, *ischiae* XXXVI, *furunculo* XXXVII, *panoi* et *strumae* XXXIX, *typo remediando* III ss., *fracturis* LII, *lethargiae* LV, *Comitali morbo* LVI, imprimis etiam *reduniae* LXII, uocabulum plane singulari sensu adhibitum.

hos autem genuinos titulos per saecula magis corruptos esse et adulteratos quam carminis uersus facile intellegitur. non solum casus iis nocuit (memento minio plerumque in uetustis codicibus pictos fuisse) sed ipse usus carminis: ut celerius intellegerentur, in sermonem uolgarem quasi transferebantur et ad libitum immutabantur.

quae cum ita sint, uerba titulorum ut tradita sunt cum lectionibus uariantibus in indice praemisso p. 3 et 4 exhibui, ipsis autem capitibus praescipsi uerba liberius (ut tamen seruarem, quae seruari poterant)

³ de ordine non meum est longius agere: hoc solum moneo quod a capite incipiunt ad pedes pergunt omnes hi technographi: cf. Celsus 4, 2, 1 et 6, 1, 1. Plin. nat. 25, 132. 28, 163 ss. Theod. Prisc. 1, 4 p. 4, 14 Rose. Scribon. med. p. 6, 10. cf. et uersus spurios cum Sereni praefatione traditos in app. crit. ante u. 1.

⁴ hic illic altius ascendere conatur ut 789 *naturae uitii medicas obieci- mus artes: nunc et fortunae iaculis obsistere par est*, nec tamen talia migrant ordinem a prioribus technographis prosariis acceptum.

mutata, ut argumenta singulorum etiam hodie celeriter perspicere possit qui legit.

Libello iam ad finem perducto decet gratias referre iis qui administrant legatum u. c. Puschmann, namque sumptus ob comparanda photographa et tramittendos libros factos largiti sunt. itaque Serenus, quem editurus eram inter Poetas latinos minores, iam rediit in Corpus medicorum latinorum, cuius in usum addo indices morborum remediorum fontium. plagulas legendi molestiam mihi leuauit diligenti officio Carolus Rupprecht.

Dabam Monaci id. Aug. a. 1915.

Fr. Vollmer.

QVINTI SERENI LIBER MEDICINALIS

CODICES

A: Zürich, Stadtbibl. W 78, olim Sangallensis, saec. IX

- B: archetypus codicum qui secuntur
 b: Leyden Voss. lat. 4° 33 saec. IX
 c: Paris lat. 9347 olim Remensis saec. IX
 d: Paris lat. 4839 saec. IX—X
 e: Paris lat. 2772 saec. IX
 f: Brüssel bibl. reg. 5658 saec. IX—X
 g: Paris lat. 8048 saec. X
 h: Rom Vat. Barber. IX 29 saec. XI
 s: St. Gallen, Stift lat. 44 saec. X
 Sen.: Siena bibl. comm. FV 8 saec. XI
 Mut.: Modena, bibl. Est. L 580 saec. XII
 Pad.: Paderborn, deperditus, saec. XIII
 Lips.: Leipzig, bibl. univ. 1220 saec. XV
 Wrat.: Breslau, bibl. urb., Rehd. 59 saec. XV

editiones: α editio princeps s. l. et a.
 β Veneta 1488
 δ Lipsiensis 1515
 ε Aldina 1528

CAPITVLA

I Ad capitis curationem	XV Vuae faucibus <collo> et quae mollienda sunt sanandis
II Ad emigranum medendo	XVI Tussi et coleribus sedandis
III Ad porriginem depellendam	XVII Stomacho et digestionis
IV Ad capillos tingendos	XVIII Felli uomito et thisi [dis]
V Ad pthiriasin arcende	XIX Mammis sanandis uel stringendis
VI Ad porriginis papulis et scabiis arcendis	XX Reiectioni cibi aut sanguinis abstinendae
VII Frenesi et capiti purgando	XXI Iecoris et lateris uitii medendis
VIII Defluxu capillorum	XXII Spleni curando
IX Humoribus et perfrictionibus sedandis	XXIII Praecordiis sanandis
X Elefantiasi propellendae	XXIV Lumbis et renibus sanandis
XI Cutis et faciei uitii propellendis	XXV Ventris dolori mitigando
XII Aurium uitii succurrendis	XXVI Hydropsi depellendae
XIII Oculorum dolores mitigando	XXVII Ventri molliendo
XIV Dentium uitio et oris fetori medendo	XXVIII Solutioni uentris et dysenteriae compescendae

INDICIS huius uerba tradita sunt et ante carmen in codd. A b e d g (in hoc perierunt 1—31) s (om. ef) et intra carmen supra singula capita; harum singularum inscriptionum codices distincti addito asterisco uelut A* b* egs. apparet codices familiae B in ipso indiculo (praeter b) magis concinere cum A quam intra carmen. numeros omisit s ad 1—19, omnino g; b, in quo oratio (i. praefatio) pro primo capite numeratur, auget uno numeros insequentibus

I sic AA*B, Capiti medendo bB* II sic AA*B (medendū c²), (A)emigranum (Emier- d*) medendo bB* III sic AAB (prorig- AB, prur- A*c²s), om. b. Porrigini (Pror- d*, Prur- e* g* h* s*) depellendae B* IV sic AA*B, Capillo (-os s*) ting(u)endo (-os s*) bB* V Ad pthirias inarcende (inargendas A*) AA*, Ad pthirias inaroeede (tiriasī arcendā c²) c, Ad tirias inarcend s, om. d spatio relicto; Thiriasī arcend(a)e (-dum s*) bB* VI Ad om. A* prorigini AB, pruriginis A*, pruriginem s, De porriginē c², quae manus abhinc semper titulis De praefixit et datiuos in ablatiuos mutauit scabiis et papulis A* Pruriginis papulis (papyllis e*, paulis f¹*, pabulis c¹c*) et scabie (-iae h*f²*, -ia c* d* f¹* g*, scabi e¹*, scabiei β) arcendis (-da g*, -dus s*) bB* VII purgando (-dis c*f²*) ABB*, medendo A*b* VIII sic AA* et (Defluxio c¹d s) B, De fluore (flore bb*, fluxura f*) capillorum et maculis (-as s*, malis c¹*) capitis tollendis bB* IX perfrictionibus (-ni c¹*) AA*BB* frictionibus b* sedandis ABB*, senandis (d supra n) A*, medendis c²B* X Elefantiosi (-sa A*) AA*, -asi BB*, Elephantis si b, Defantiasi c*, Elefantiasi g* propellendae (-dus s*) B*b, -da AA*B XI faciei AA*BB*, facie bsb* e¹* propellendis AA*BB*, pellen-dis s XII succurrendis AA*BB*, curandis c² XIII dolores AA*B, dolori B*, dolore b, doloribus sd* mitigando AA*bc²B*, -ndi d, -nd s, -nde c¹, -ndos d¹*, -ndis d²* XIV f(ot)etori (-re e* g*) medendo AA*BB*, fetore-mendo b* XV collo bc²B*, om. AA*B sanandis AA*B, medendis bsB* XVI sedandis AB, senandis (d supra n) A*, medendis bB* XVII digestionē (deg- A¹*) AA¹*B, digestionis (deg- c*f¹*) A²*bsB* XVIII uomito (fom- d) AA*B, uomitu bsB*, Fellis uomitui Humelberg et AA*Bb* g*, uel c* e* f* s* thisi AA*Bb* g*, ty(s)si s*, ptisis b, pthisi c*f*, ptisi e* arcendis (-dū s*) add. bB* XIX sanandis AA*BB*, sedandis s uel stringendis om. b XX Reiectioni bcdbe*f*, Reiectione AA*c²sc*f* g* s* abstinendae scripsi, ab-stinentiae AA*B, abstinendi (-dis e*, -dū s*) bB* XXI Spleni A*BB*, Spleni A, Splene c²g*s* XXV dolori AA*, doloris B, dolore (-em s*) bB* XXVI Hydropsi sB*, Hidropsi AA*B XXVIII Solutioni AA* e*, Solutio bsB*, Solutione cd dyssinterica (disint- s, dyssent- d, dyssint- c, -ia cds) AA*B, dis-senteriae (disint- s, desent- e*f*, desint- c*) bB* compescendae bB*, -da AA*B

- XXIX Lumbricis et tineis aspur-
gandis
XXX Colo sedando
XXXI Vessicae et cauculo purgando
XXXII Conceptioni et partui
XXXIII Profluuio cuiusque sanguinis
et matrici
XXXIV Pilis quibusque internecan-
dis
XXXV Omnibus obscenis medendis
XXXVI Sciae et articulari morbo
XXXVII Furunculo medendo
XXXVIII Carboni tollendo
XXXIX Panoi, uomicae et strumae
depellendis
XL Igni sacro dimouendo
XLI Podagrae medendae
XLII Vulneribus ferro aut uerberi-
bus factis
XLIII Vulneribus quibuscunque
casibus factis
XLIV Hominis uel simiae morsu
XLV Serpentium morsibus et <ad>
uiperae uirus excludendum
- XLVI Ictibus scorpil et morsibus ara-
nei uel muris caeci
XLVII Subitaneo dolori, febril atque
ostocopo
XLVIII Quartanae typo remediando
XLIX Tertianae typo remediando
L Cotidianae typo remediando
LI Hemitritaeo depellendo
LII Fracturis uel luxis sanandis
LIII Neruis incisus uel dolentibus
et contractis
LIV Aegris somno adsciscendo
LV Litargiae expellendae
LVI Comitali morbo depellendo
LVII Regio morbo depellendo
LVIII Infantibus dentibus uel strige
inquietatis
LIX Combusturis igne uel frigore
LX Venenis prohibendis
LXI Venenis datis
LXII Vulneribus et reduuiae cu-
randis
LXIII Verrucis tollendis
LXIV Hemorroidis medendis

XXIX tineis aspurandis sic AA^*BB^* XXXI Vessicae AA^*B , Vesi-
c(a)e (Vis- s^*) bsB^* cauculo AA^*Bs^* , calculo bc^2sB^* et urin(a)e prouocan-
d(a)e *add.* bB^* XXXII Conceptioni $A^*A^2BB^*$, -ne A^1 XXXIII cuiusque
 AA^*BB^* , cuiuscumque bb^*f^* , cuius e^* et matrici *om.* Ag XXXIV sic AA^*B ,
Internegandis (sic) quae oculis (-los b^2b^*) impediunt bb^* XXXVI Sci(a)e sic
 AA^*BB^* , Stig b curando *add.* b XXXVIII Cur bonis tollendis f^1s^*
XXXIX Panoi AA^*B , Pani bsB^* uomicae AA^*BB^* , uoce b strum(a)e AA^*
 BB^* , struma g depellendis ABB^* , -de A^* XL sacro AA^*BB^* , sacru s ,
 s^* dimouendo AA^*Bs^* , dem- b^2B^* XLI Podagr(a)e medend(a)e (-gra -da g)
 AB , P. depellend(a)e B^* , Podagri medendi A^* XLII *om.* s minutis deinceps
numeris XLIII casibus AA^*BB^* , causis b XLIV Hominis bc^2gsB^* , Ho-
mini A^*cd , Hominibus (-bus *erasae*) A uel AA^* , aut (a bs^*) B , ac B^*
XLV Serpentium (-tibu b^* , -tum b) BB^* morsibus (morsus g) BB^* ad *om.*
 BB^* totum *om.* As minutis insequentibus numeris, in A^* in huius locum titulus
insequens successit, ut tamen uersui 860 praefatus sit numerus XLVI, qui re-
petitus est ante u. 882 XLVI Ictibus (De ictibus A^*) AA^*BB^* , Ad ictus g ,
ictus b et morsibus uel muris (nutris c^1d) aranei $c(a)eci$ AA^*B , quod cor-
rexi; et morsibus nihil amplius ss^* , et morsibus (morsus g) muris $c(a)eci$ (caeci
om. b^*) uel araneorum (-neorum bb^* , arane(a)e c^2g) bc^2gB^* XLVII febril AA^*BB^* ,
febril A , *om.* b atque AA^*BB^* , aut s^* ostocopo AA^*BB^* , oscopoto A^1s^* ,
ostocopi b^* XLVIII—L typo (uel tipo) remediando (medendo s) bsB^* , typore
mediandi AA^*B (e^* XLVIII, -doi L) XLVIII Quartano tipo sf^*s^* , Ad quar-
tanum typum (nihil amplius) g XLIX Tertiano tipo ss^* , Ad tertianum typum
(nihil amplius) g L Cotidiano (Quot- s^*) typo (tipo) $sb^*f^*s^*$, Ad cottidianum
typum (nihil amplius) g LI Hemitritaeo A , Hemitritio A^* , (Hemitriteo (-tio s^* ,
-deo b) BB^* LII uel sic AA^*BB^* luxis A^*BB^* , loxis A , laxis bb^*
LIV somno AA^*BB^* , somnu gs^* adsciscendo AA^*BB^* , -du g LV Litar-
gi(a)e sic AA^*BB^* , Leth- g LVI morbi c^* depellendo AA^* , pellendo B , *om.*
 bB^* medendo s^* Comitalium morbum pollendum g LVII depellendo (-ando d)
 AA^*cd , pellendo bsB^* , medendo s^* LVIII dentibus AA^*cd , stridentibus
(trid- f^*s^*) bsB^* strige (stringe s) $c^2ss^*e^*$, stiga A^* , striga f^1s^* , striga bb^*c^* ,
syntes A , siringe d , syrind c^1 tridentibusue iniquitatis strige s^* Ad infantiu
dentes f syringa i , g LIX igne AA^*B , igni bB^* ignis uel frigoris g
LXII et redubi(a)e bb^* , et rei dubi(a)e AA^*Bs^* , ex re dubia c^2 , et regis dub-
ie d , ec reciduo *Baehrens*, inueteratis *Wolf* LXIV (numerum *om.* A^*) Emor-
roidis A^*c^2 , Emor(x)uidis BB^* , Et moruidis d , titulum *om.* A

QVINTI SERENI LIBER

Praefatio

Phoebe, salutiferum quod pangimus adsere carmen
inuentumque tuum prompto comitare fauore.
tuque, potens artis, reduces qui tradere uitas
nosti et in caelum manes reuocare sepultos,
qui colis Aegeas, qui Pergama quique Epidaurum,
qui quondam placida tectus sub pelle draconis
Tarpeias arces atque inclita templa petisti.
depellens taetros praesenti numine morbos:
huc ades et quicquid cupido mihi saepe locutus
firmasti, cunctum teneris expone papyris. 10

I Ad capitis curationem

balsama si geminis instillans auribus addas,
tum poteris alacrem capitis reparare uigorem.

AUCTORES IMITATORES TESTES 2 *Ou. met. 1, 521* Inuentum medicina meum
est... et herbarum subiecta potentia nobis loquitur *Apollo* 3 *habent Ex.*
Alc. (artus) 9 *habent Ex. Alc.* 10 *habent Ex. Sang.* 12 *Bened. 216*
reparare uigorem *cf.* 7 His poteris citius atrum reparare dolorem

VARIAE LECTIONES Incipit praefatio A , Oratio auctoris (oratoris f) li-
belli (belli c , *om.* e , id est Quinti *add.* e^2) B praefigunt (postponit β) huic titulo
(cum inscriptione Incipit prologus s , Praefatio e) $c d g s$ Lips. $\beta \delta$ (et f^2 in fine
praecedentis paginae) hos uersus, quos post u. 10 dant $eh\alpha s$:

Membrorum series certo deducta tenore
Vt stat, adsimilis medicinae defuit ordo.
Principio celsa de corporis arce loquamur.

quos uersus omiserunt *Abf¹ Mut. Sen.* — u. 2 Vt stet ($vstet$ c) $c d e g s$, Vt stat
ita f^2 , Vt stet & αs , Vt stet consimilis Lips. $\beta \delta$; uersus hos esse *Carolini* nescio
cuius probat monosyllabon stat (sic enim legendum) productum — u. 3 defuit

codd., defluit Lips. $\alpha \beta \delta s$ 1 salutiferum AB -feru// f^1 2 prompto A prupto
 cf^1 , pmpu s , promptum d^1 , prompto *Sen.* 3 artis αs , artus B (*Ex. Alc.*) $\beta \delta$
reduces (-ens s) q tr. uitas (uitae s) ABs , reducem q tr. uitam *Ackermann* tra-
dere AB , reddere *Burmman*, sed reduces tradere (scil. corporibus) arte iungen-
dum; *cf. Auson. 323, 13 p. 258 P.* 4 Nosti (Nostri c^1) et in $c(a)elum$ AB ,
hiatu nescio an in hoc artificie tolerabili, nam sensui lectio sufficit, u. *Thes. l. l.*
III 92, 12 ss.; Noscis et in $c. \alpha$, Nosti atque in $c. d^3$ Lips. $\beta \delta s$, Nosti et sub c .
Baehrens, Nosti seu coelo *Ackermann* manens s uocare e^1 5 (a)egeas Ab
 f^2gh , -ias $c d e f^1 s$ *Sen.*, aegaem s pargama b quique AB , quoq; s 6 coon-
dam (u supra *ptorem* o) A^1 , quondam $A^2 b c e^2 f g$, condam $d e^1 s$ *Sen.* placida
 AB , -di d^3 *Ackermann*, -ta *Ranzow* 7 Tarpeias AB , tarp- d inclita uel -yta
 AB , indita *Pithou* 8 t(a)etros BA^2 , tretros A^1 9 quicquid AB , pquid b
cupido AB , -to s locutus (uel loqu-) $AB\alpha$, -ti $f^1 s$, roganti $d^3 \beta \delta$, rogatus s
10 cunctum AB (*Ex. Sang.*), iunctum uel actutum *Heinsius*, nunc tu *cod.*

Const. teneris AB , tenens (*Ex. Sang.*) papyris (-yris eg) AB , papillis *Sen.*
11 eminis d^1 intillans f^1 auribus AB , naribus *Keuchen*, at *cf. Plin. med. 1, 1*
p. 10, 3 addas AB , incadem *Scaliger*, at *cf. u. 240* 12 alacrem AB , in loco
raso *add.* b^2 Tunc alacrem poteris *L. Müller de re mctr.* $p. 324$ uigorem (uirg-
 d^1) B , -re A

uel quae septenis censentur gramina nodis
 utiliter nectes uel corno ex arbore sertum.
 puleiumue potens una super aure locabis 15
 aut illud mixto coctum elementer aceto
 cauta nare trahes; seu uisco lintea nexo
 induces fronti seu tritae gramina mentae;
 spongia cum tepidis adnexa liquoribus imbris
 profuit aut hedera ex oleo colata uetusto; 20
 profuit et cocleis frontem tractare minutis.
 si nouit cerebro uiolentia solis aperto,
 saepe chelidonia ex acido perducta liquore
 sanauit; prosunt et amica papauera somno,
 si prius in lento madefacta terantur oliuo. 25

II Hemieranio medendo

portio si capitis morbo temptatur acuto,
 alia diuersam lana contacta per aurem
 inducta prosunt et eodem balsama pacto;
 alia uel ternis piperis terna addita granis
 trita linis: certam dabit haec tibi cura salutem. 30

III Ad porriginem depellendam

est insensibilis morbus, sed noxia formae,
 cum caput immensa pexum porrigine ninguit,

18 *Bened. 181* gramina mentae 24 *Verg. georg. 1, 78* Lethaeo perfusa
 papauera somno

13 septenis *AB*, serpentis *s* 14 nectes *AbSen. αs*, nectis *B* corno *AB*,
 carno *f*¹ sertum *AB*, sortum *b* 15 Puleiumue (-legi-*Sen. αδ*) *AbgSen. αβδs*,
 Poleiumue (Poll-*h*) *cdefhs* super (per *Sen.*¹) *Abec²f²*, semper *c¹d¹f¹gs* aure
AB, ore *f*¹ 16 coctum *cod. Lips. s*, coquas (quo-*A¹f*) *AB*, recoquas *α*, reco-
 quens *Sen. βδ* 17 *in marg. suppl. e¹* Cauta *Ab²cdgsβδs*, *////a Sen.*¹, Aut *a*
 (*ā f*) *b¹efhα* trahes *AB*, trahas *f²* seu uisco lintea *AB*, seinis colintea *f¹*
 nexo *βδs*, necto *AB*, nocte *b*, tecto *α* seu uis colente adiuncto *Sen.* 18 Indu-
 ces *AbSen. αs*, Inducis (-dic-*e¹*) *B* trite te *t* 19 Spongia (mte *add. d¹*) *B*,
 Spungea *A* tepidis *AB*, -tis *Sen.*¹ adnexa *AB*, adnixa *s* liquoribus (lico-*s*) *B*,
 ligoribus *Abf¹* imbris *AB*, -es *d*, imbri// *Sen.* 20 *s* ex oleo — cocleis *om.*
βδ 20 aut *AB*, et *b¹* colata (lata *c¹*) *ABb¹α*, decocta *b²s* uetusto *AB*,
 -a *d* 21 Profuit *AB*, Profluit *s* cocleis (-egis *d*) *B*, clocleis *A¹e* frontem *AB*,
 -e *s* 22 nouit *AB*, noluit *g¹* aperto *AB*, -te *b* 23 celedonia *g* acido
 (-to *b¹*) *AB*, -da *d*, aceto *c¹e* 24 Sanauit *AB*, Sanuit *c*, Sinauit *df¹* papa-
 uera *AB*, -ero *f¹* 25 Si *AB*, Sed *b¹* lento *AB*, lecto *s* terantur *Ab²h*
*Sen.*² *βδs*, terentur (terr-*c¹*) *Bα* 26 tem(ptatur *ABα*, teptatus *f¹*, temperat-
s, tentetur *βδs* 27 Alia *A*, Al(l)ia *B*; *similiter u. 29 al.* diuersam *AB*, -sa *α*,
 -sum *f²* lana *B*, lanam *A* 28 eodem *AB*, odem *c¹*, edem *d* 29 uel ternis
ABβδs, ueternis *s*, uerternis *f¹*, uel triti *α* terna *Abhβδs*, terdena *cdef¹gs*,
 terdenisque *f²*, tria *α* granis *Ab²f²βδs*, grana *Bα* *totum uersum in margine*
sic repetit f²: Alia uel piperis terdenis addita granis 30 linis *Ab¹efhβδ*,
 lines *b²cdgsSen. αs* dabit *AB*, detrahit (de *erasae*) *s* 31 morib; *d* sed *s*,
 et *AB* noxia *AB*, noxius *s* formae *α*, forma *AB*; noxia est *subst. cf. u. 505*
 32 caput *AB*, capit *f¹* pexum (ap-*s*) *B*, exum *A* porrigine (prori-uel pruri-*B*
praeter b¹f¹; -nē *s*) ningit (-guit *A*) *AB*, prorigin(a)e (prur-*c²e¹*) ingit *c¹e¹*

copia farris uti frendentibus edita saxis.
 hanc poterit maluae radix decocta leuare;
 aut tu fenuculum nitrumque et sulphura uiua 35
 contere, deinde caput permixtis ablue cunctis;
 furfuribusue nouis durum miscebis acetum,
 ut uarios crines tali des unguine puros;
 prodest et tarda demptus testudine sanguis
 et prodest cedro demissus ab arbore sucus. 40
 desinet interea glomerari farrea nubis
 cessabitque grauis crebrae porriginis imber.

IV Ad capillos tinguendos

quos pudet aetatis longae, quos sancta senectus
 offendit, cupiunt properos <si> abscondere canos
 et nigrum crinem fuco simulare doloso, 45
 his prodest acri contrita cupressus aceto
 uel frons lentisci uel tristia poma sabuci;
 lumbrici quoque terrestres miscentur oliuo
 et iuuenem praestant rediuiuo flore capillum.
 praeterea niueum poterit depellere uultum 50
 resina ex facili cera uiscoque coacta.

ad rutilam speciem nigros flauescere crines
 unguento cineris praedixit Tullius auctor.

si praegnans artus captiui soricis edit,
 dicuntur fetus nigrantia lumina fingi. 55

V Ad pthiriasin arcendam

noxia corporibus quaedam de corpore nostro
 progenuit natura uolens abrumpere somnos,

54 *habet Micon 357* 57 *Verg. georg. 3, 530* nec somnos abrumpit cura
 salubres

34 decocta (doc-*c*) leuare (lau-*b¹f²s*) *AB* 35 fenuculum *Ah*, fenic-*B*
 nitrumque *AB*, nigrumque *s* 36 cuncti *f¹* 37 Furfuribusue (-for-*A*) *Ac¹d*
f²gsSen., Sulphuribusue (Sulf-*h*) *beh*, Surfuribusue *f¹*, † Fulfurib; *f²* *in marg.*
 38 des unguine *Abes*, de sanguine *cdfgs*, de sanie *h* puros *ABs*, purges
f²βδ, cures *α* 39 tarda *Ab*, tarta *b* testudine *AB*, testune *c¹*, testidunine *d*
 40 demissus *Aes*, dim-*B*, dius sus *b¹* 41 nubis (-uis *A*) *AB*, -es *c²e²*
Sen. 42 Cessabitque (que *om. b¹c¹*) *B*, -uitque *A* crebr(a)e *AB*, crebro *s*
 porriginis *AB*, puri-*e*, pruri-*gs* et *in f varia lectio*, prori-*h* 43 atatis *c*
 sancta *AB*, -am *b¹* senectus *B*, -tas *A* 44 Offendit *AB*, -it et *s* properos
AB, proprios *α* si *Vollmer ex Plin. med.*, *om. AB* abscondere *BA²*, abc-*A¹*
 45 crinem *AB*, gerine *f¹*, crimen *e¹* fuco *AB*, fugo *f¹*, fusco *s*, succo *α*
 simulare *B*, sum-*A* 46 Nis *d* acri *c²αδs*, agri *A*, acro *Bβ* contrita *AB*,
 -to *s* 47 frons *AB*, fros *bs* sabuci *AB*, samb-*b¹s* 49 capillum *AB*, -llo *s*
 50 uultum *AB*, uultū † crinē *c*, crinem (crimen *e¹*) *ef²hαβδs* 52 ruti-
 lam *B*, tutilam *A*, trutilan *f¹* flauescere *B*, -iscere *A* 53 cineris *ABβδs*,
 cines *f¹*, cicieris *α* tullius *ABαβδs*, Plinius *anonymus in nescio quo exemplari*
ed. Ald. 1547, sed uidetur ipse Ser. uel eius fons, uane scilicet, Tullium laudasse
ut quem Plinius in libris 29—31 pro auctore nominauerit 54 captiui *AB*,
 -ue *f²* 55 fingi *AB*, tingi *α* 57 Progenuit *AB*, Preg-*b* uolens *om. βδ*

sensibus et monitis uigiles intendere curas,
 sed quis non pauēat Pherecydis fata tragoedi,
 qui nimio sudore fluens animalia taetra 60
 eduxit, turpi miserum quae morte tulerunt.
 Sylla quoque infelix tali languore peresus
 corrui et foedo se uidit ab agmine uinci.
 saepius ergo decet mordax haurire sinapi,
 uel nitro ac sale permixtis acidoque liquore 65
 laxatis, ut sint simul alia, tangere corpus,
 aut lacrimis hederæ aut suco perducere cedri,
 quin etiam furfur mixto medicatur aceto.
 unda maris lendes capiti deducet iniquas
 et quicquid crebri defendit silua capilli. 70

VI Prurigini, papulis et scabiē arcendis

inlotus sudor uel copia nobilis escae
 saepe graui scabiē correptis asperat artus.
 ergo lutum prodest membris adhibere fricatis,
 quod facit ex asino saccatus corporis umor;
 nec pudeat tractare fimum, quod bucula fudit; 75
 stercoris ex porco cinerem confundito lymphis,
 sic pauidum corpus dextra parcente foueto;
 proderit ex oleo puluis, quem congerit alte
 dulcibus ex latebris patiens formica laborum:
 conuenit hinc tepido lita tradere corpora soli. 80
 feruentes papulas † papiro curato liquenti,
 aut acido Baccho misceris farra lupini
 atque hinc in calido percurre membra lauacro.

58 *Ou. Pont. 3, 9, 29* intendere curas 74 *Lucr. 4, 1028* umorem saccatum corporis 79 *Hor. serm. 1, 1, 33* magni formica laboris 81 *Verg. georg. 3, 564* ardentes papulae

58 uigiles *AB*, uirgines *s* intendere *AB*, incendere *δ* 59 Sed *AB*,
 Et *Bachrens* fere (ferre *b*²) cydis (ydis *b*, cidis *e*¹) *AB* fata *AB*, facia *s* tra-
 godi (-oedi *c*²) *c*¹ 61 tulerunt *AB*, tulerunt *c* 62 Sylla *Adeg*, Syllaba *c*,
 Silla *b f h s* 63 f(o)edo *AB*, fe//o *f*¹, fed/o *b* uinci *B*, uici *corr. in* uinci *A*
 65 ac *AB*, om. *α* 66 *n* simul *b* 67 cedru *s* 69 deducet *ABα*,
 -es & *f*¹, -it *Sen. βδs* 70 quicquid *c*¹ 71 nobilis (nobis *c*¹, mob- *e*¹ *f*²) *AB*
i. cuppediorum aescæ *Acefg* 72 correptis *b*¹ *dg*, -tus *A*, -tos *b*² *cefsαβδs*
 asperat *AB*, arp- *c* 73 fricatis *B*, frig- *A* 74 ex *AB*, ex ex *s* asino *AB*,
 -nos *e*¹ saccatus *cod. Pad.*, *Turnebus ex Lucr.*, siccatus (-tis *f*¹ *βδ*, -tur *c*¹ *g*,
 -tos *s*) *AB* humor (umor *df*) *AB*, amor *e*¹ 75 fimum *AB*, illum *α*, fimus
Bachrens quod *sic AB*, quem *αβδs* bucula *Acefs*, buccula *bdg* fudit *BA*²,
 fumit *A*¹ ut *uidetur* 76 Stercoris *AB*, -ri *c*¹ confundito (-dit *c*¹) lymphis (li-
Abg) *AB*, confundit (-udit *f*¹) olyphis *ef* 77 parcente (-ete *c*¹) *AB*, pasc-
 foueto *AB*, fau- *dg*¹ 78 congerit *AB*, cogerit *e* alte *AB*, altum *hα*
 79 laborum *AB*, -rem *e*¹ 80 hic *s* tradere corpora (-re *c*¹) *AB*, corpora tra-
 dere *c*² 81 Feruentes (-tis *b*) *AB*, Feruens *s* papulas *AB*, papulas *c*¹ pa-
 piro (-yro *e*) *AB*, sapyro *α*, oleo *βδs*, cogitauit de butyro (cf. *Marcell. med.*
 19, 33) 82 Aut (Vt *s*) acido (ach- *A*) *AB*, Aut calido *b*, At acido (-to *c*¹)
*c*¹ *f*¹ 83 hinc *AB*, hoc *α* percurre *e*² *f*² *αβδs*, -ens *AB*

pruritus autem salsos leuat umor aceti
 siue maris rabidi sudor cocleaeque minutae, 85
 quarum contactu perimetur acerba libido.

VII Phrenesi et capiti purgādo

ex uitio cerebri phrenesis furiosa mouetur
 amissasque refert frendens amentia uires,
 siue calens febris iactatos exedit artus
 siue meri gustus seu frigoris efficit aura. 90
 conuenit calidis pecudum pulmonibus apte
 tempora languentis medica redimire corona.
 inlotis etiam lanis suffire memento
 cerritum; saepe horrendi medicantur odores. 94
 non semper praesens dolor est sanabilis: ergo 100
 cura magis prodest uenturis obuia morbis 101
 atque ideo sanos etiam curarier est par. 95
 purgatur cerebrum mansa radice pyrethri,
 unguitur et suois, dederit quos parua sabucus,
 expressusque hederæ mandatur naribus umor
 aut mixtum rutae cerebro instillatur aetum. 99

VIII Defluxu capillorum et maculis capitis tollendis

defluit expulsus morbo latitante capillus, 102
 si raro lauitur; seu uis epota ueneni
 seu salamandra potens nullisque obnoxia flammis

87 *Bened. 19* et uitiat cerebrum grassans maledicta phrenesis. *Ecbasis*
Capt. 148 (totus = u. 87); *habet Micon 167* 89 *habet Micon 155* 92 *Bened. 3*
 redimire corona 103 *Bened. 21* seu uis epota corandri

84 Pruritus *A*² *B*, Prir- *A*¹ salsos (fa- *s*) *AB* 'beißend', cf. v. 86 acerba;
 male salsus *e*² 85 rabidi *sic f*² *βδ*, habidi *A* et fortasse *f*¹, auidi *Bf*² *α*, lauidus *s*;
*in marg. adscr. e*² equi admissarii puto; *at u. Lucr. 2, 465* sudor uti maris est *et*
4, 1120 86 perimetur *AB*, perimet *e* acerba *egc*² *f*², acerua *Abcdf*¹ *hs* 87 ce-
 rebri (-is *s*¹) *B*, crebri *Ad* 88 Amissaq; *d* refret *c*¹ 89 Siue *AB*, Siuens *s*¹
 febris *BA*², febris *A*¹ iactatos (la- *e*¹) *B*, -tas *A*, -tus *b* exedit *B*, excedit *A*
 91 Conuenit *AB* cf. u. 20 *al.*, Conueniet *eWrat.α*, Conuenit *e* *c*² et *cod.*
Lips. Pad., Conuenit *at f*², Conuenit hic *βδs* pecudum *AB*, pecudum *c*¹ *f*¹
 92 medica *AB*, mid- *b*¹ redimire *bse*² *f*² *gA*², -mere *A*¹ *def*¹ *Sen.*, -me *c*¹
 93 Inlotis *AB*, In locis *s* lanis *AB*, lotis *f*¹ suffire *AB*, sufferre *α* 94 Cer-
 ritum (Ceri- *f*¹ *αs*) *ABαs*, Territu *e*, Cirratum *βδ* hordendi *b* 100, 101 *post*
 94 *poni iussit Morgagno* 100 dolor est *A*, dolorem *s* ergo *ABs*, esto *corr.*
in ergo *b*, esto *ef*¹ *αβδ*, † esto *margo f*, extat *f*² 101 morbis *AB*, orbis *c*¹
 95 Atideo *e* sanus *f* etiam *Abβδs*, om. *cdefghs*, primum *α* curarier
AB, cura/rrier *c* 96 Purgatur *AB*, -tus *f*¹ † mansa *sic A*, mansa *Perg.*
Lips. s., missa (myssa *s*) *Bαβδ* piretri *A*, pyretri *bcdfs*, pyreti *e*, peretri *g*
 97 Unguitur *B*, Ungitur *A* sabucus *AB*, sob- *d*¹ 98 heder(a)e *AB*,
 heder(a) *α* 99 instillatur *Sen.*² *Lips. s.*, stillatur *AB*, illatur *c*¹ *abhinc* *minora*
singulorum ex B codicum uitia non adnoto 103 lauitur *Lips. Wrat.αβδs*,
 lauitur *mutauit in* labitur *e*, la/uetur (*erasa b*) *A*, lauetur *B*

eximium capitis tactu deiecit honorem. 106
 nonnunquam uariant maculae paruisque parumper
 orbibus aspersum ducit noua uulnera tempus.
 uiperae pellis cinerem his addito rebus
 roboreasue pilas ursino iungito seuo
 uel testudineo mala permulceto cruore. 110

IX Vmoribus et perfrictionibus sedandis

saepe ita peruadit uis frigoris ac tenet artus,
 ut uix quaesito medicamine pulsa recedat.
 si ranam ex oleo decoxeris, abice carnem,
 † membra foue. parili ratione rigorem
 urticae semen perceptaque frigora uincit. 116
 et ceruina potest mulcere medulla rigorem.
 decoctum raphani semen cum melle uorabis.
 siue fel ursinum tepefacta dilue lympa:
 proderit hoc potu; seu cassis ostrea testis
 usta dabit cinerem, qui pro sale sumptus in escis 120
 decutiet gelidum calefacto uertice uirus.
 nonnullus liquidum sugit mulsumque sinapi
 palatoque agitatur pariter retinensque uomensque.
 alia nonnulli mandunt oleiue liquore
 perfundunt calido cerebrum nasique latebras. 125
 quidam lactucae credunt prodesse sapes.
 curandi modus hic et suauis et utilis idem est.

X Elephantiasi propellendae

est elephans morbus tristi quoque nomine dirus,
 non solum turpans infandis ora papillis,

113 habent *Ex. Sang.* 117 habet *Micon 324* (rafani)

post u. 105 'e membranarum' hos uersus inserit *C. Barth aduers. 26, 27*

Seu calamistra rudes inflectere docta capillos
 Radices steriles faciunt torpere calore

106 maculae B, -la A 107 om. e 108 Viperae (-re d) B, Viue pereq A
 cinerem AB, -res Lips. α s his... rebus i. alopecis et maculis addito ABα s,
 apponito (-asp- βδ) cod. Pad. βδ, aspergito Keuchen; ego hiatum in hoc tolera-
 bilem opinor 109 Roboreasue c² Mut. Sen. αβδ s, Rub- AB iungito AB, -te b d
 114 uersus non plene traditus, spatium uacuum in f inter ratione et rigore-
 rem; post parili add. pelles α, sanat βδ, ante Membra add. Vngue Lips. s,
 ante parili add. suco Baehrens rigorem ABα, uigore βδ, ualebit † coquetur
 Lips., ualebit s 115 Ortice(a) e Abc¹df¹, Vertice s uincit βδ, uincit ABα,
 uincet s 118 Siue AB, Seu b² 119 potu (-ū f²α) B, pota A, fotu Keuchen
 testis AB, cassis cdg 120 escis AB, escas a 121 Decutiet f² Sen. Lips.
 Wrāt. α s, Decutit et AB, Decutit β, Deducit δ 122 sugit cod. Wolphii, subit
 (fubit d) AB, subeat e, sumit α s, subiit βδ; sorbet cod. Lips. sinapi B, se-
 napi A, sinapique s 123 Palatoque (que om. b¹) agit et (agitatur f²) AB, Pol-
 lutum ore agitatur α, Atque palato agitatur βδ s; de uitio metrico cf. index uo-
 mensque αβδ, mouensque Be, item A, non monensque 124 mandunt f² Sen.
 αβδ s, -ent AB 128 tristi ABα s, tristis bβδ nomine ec²f²βδ s, numine
 ABα dirus AB, durus e¹

sed cita praecipitans funesto fata ueneno. 130
 huic erit aduersus cedri de cortice sucus
 mustelaeque cinis uel fusus sanguis ab illa.
 nonnulli dixere serum prodesse bibendo.
 mentastri folium potu apposituque salubre est,
 nec frustra bulbos et sulfura iungit aceto 135
 qui cupit horribiles ad pristina reddere uultus.
 praeterea nitrum debes cum melle iugatum
 spargere lacte bouis, uarias sic unguere frontes.
 cerussam et chartam, quam gens Aegyptia mittit,
 ture simul misceque oleo, quod flore rosarum 140
 conditum est: line sic faciem, sic redde salutem.

XI Cutis et faciei uitii propellendis

inuida si maculat faciem lentigo decoram
 nec prodesse ualent naturae dona benignae,
 erucam atque acidum laticem simul inline malis;
 proderit et bulbus mellis dulcedine uictus, 145
 crudaue dulcicido miscebis rapa liquori,
 sanguine uel leporis morbus delebitur oris.
 frons salicis cum flore suo contrita medetur.
 saepiolae cineres ex ossibus omnia leuant.
 cygneos adipos hilaro misceto Lyaeo: 150
 omne malum propere maculoso ex ore fugabis.
 horrebit si liuor atrox aut nigra cicatrix,
 attrito sapone genas purgare memento.
 rugarum sulcos lentisci mastice tendes.
 si uero uitium est quod ducit ab impete nomen, 155
 hoc matutina poteris cohibere salua

150 habent *Ex. Alc.* (claro) 151 *Bened. 29* omne malum tollit. 241 Omne
 malum reprimunt

130 cita AB, cito s Lips. 131 c(a)edri ABβδ s, uisci α 132 Muste-
 l(a)equae AB, Mustulaeque cd, //llleque f¹, Mustelene α 134 Mentastri B,
 Mentastri Ae¹ potu AB, potū b adposituque c²e²Wrāt. αβδ s, -taque B, -tua-
 que A, -tumque Lips. 135 bulbos (-um s) B, bulbus A iungit cod. Lips.,
 iungis AB, luinguis d, iunguis è ac(o)eto ef²αβδ s, aceti AB 136 exhibent
 A cod. Pad. Lips. s, om. B Wrāt. αβδ cupit sic A Lips., cupis s 137 nitrum
 AB, merum g 138 un(g)gere BA², iungere A¹α 139 C(a)erussam Abeα,
 C(a)erussam cd fgs chartam Ag, cartam e, cartham bcd fs quam f² Lips. αβδ s,
 qua A, qu(a) e B 140 Ture ABα s, Thura βδ, Tunde Lips. in marg., α in
 add. oleo AB (non oleoq;), oleum α 142 Inuida ABαβδ s, Liuida α in add.
 maculat Ab α in add., -let cdefgβδ s, mulcet α lentico A 143 omisit b¹,
 in marg. adiecit b² 145 dulcedine B, dulcid- A 148 Frons AB, Fros b¹f¹
 149 leuant (lauent e) AB, leuant † planant Lips., sanant α, tollunt βδ s
 150 hilaro AB, -ri g²αβδ s, claro (*Ex. Alc.*) 152 Horrebit si liuor AB,
 Si liuor torrebit α 154 mastice (mart- b, mist- e¹) AB tende//s (erasa n) A,
 tendes B s, tundens (et Rutarum succos) α, tendens βδ 155 impete A, im-
 pete bgs²e²f; impite c¹de¹f¹ 156 matutina B, matituna A

seu folio platani, quod mansum mane uorabis.
foeda fluunt curui quae purgamenta cameli
urentur cineremque dabunt, iungentur aceto
mascula tura simul, diuinaque cura ualebit. 160

XII Aurium uitii succurrendis

cum saeuus teneras dolor alte sauciat aures,
fraxinea in flammis fundit quem talea sucum
instilla siue obscaenos ex uirgine rores
aut sucum, ex folio dederit quem populus alba.
saepe chelidoniae rapidum sociatur acetum 165
adiunctoque nitro procedit cura salubris.
mentastri liquor expressus conducere fertur.
infectum uiolis oleum bene consulit auri.
annosa rubros si legeris arbore uermes,
ex oleo tere: sic tepidos infunde dolenti. 170

si uero obstrusa sensus morietur in aure,
lumbricos terrae seuumque ex ansere rauco
excoque: uel ueterem poteris dissoluere morbum.
fella bouis surdis etiam prodesse loquuntur,
si iungas olidae graue quod minxere capellae. 175

si uero incautas animal penetrauerit aures,
proderit admixto pauidi fel muris aceto.

at si lympham nocens peruaserit, anseris aptus
immittetur adeps caeparum non sine suco,
qui grauis est oculis, sensum tamen auribus auget. 180

uis et Phoebigenae diuinam discere curam?
si qua uel annosis confecta doloribus auris
plectitur, hoc uno medicamine cuncta uigebit.
alia tu septem numero septemque lupinos

169 *Bened.* 134 rubros lege uermes arboris antiquae 176. 178 *cf. Bened.*
130 cum sopor immensus hominis peruaserit artus, tum solet indignas animal
penetrarier aures. 139 cum solet incautis aures peruadere lympham

157 uorabis *ef² Wrata* (cf. u. 117. 270. 296. 321), donabis *Abc¹df¹gs*, do-
mabis *c²βδs*, domabis † uorabis *Lips*. 161 alte *BA²*, ad te *A¹* 162 talea
B, talia *As* 163 Instilla *Ranzow*, Instillas *Abef²s*, -ans *cdg*, -es *Sen. s*
obscaenos *Abec²f²*, -nas *c¹df¹gs* 165 rapidum *ABα*, sapidum *βδ*, rabi-
dum *s*, tepidum *Burmann* 166 Adiuunctoque *BA²*, -tumque *A¹* 167 Men-
tastri (-sti *s*) *BA²*, Mentastri *A¹* 169 Annosa *corr. ex -sus ut uid. (in marg.)*
† annoso *A²* *A*, -sa *gc²d²f²*, -so *bc¹d¹ef¹s* 171 Obstrusa (-straisa *c¹*, -so *e*)
sic AB morietur *sic AB*, moreretur *α in add.* 173 dissoluere *ABα*, de-
pellere *βδs* 176 incautas *AB*, in patulas *α* 178 At († aut *s. s. A²*) *AB*,
Aut *f* nocens *AB*, potens *α* 181 phoebigenae (foe- *A*) *Ag*, -gine *bedefs*
182 Si qua *ed. Const. in marg.*, Sitque *AB* uel *AB*, *om. b* 183 habet
A Sen. s, *om. B Lips. Wrata. αβδs et edd. ante Baehrensium* uigebit (-unt *Sen. s*)
sic A Sen. s, ualebit *Baehrens errore* 184 tu *A*, tum *B* septemque *l. B*, sep-
temque *l. († totidemque l. s. s. A²) A*

ceruinam dabis in testam, tum Delphica frondis 185
addatur, mixto totum feruescat aceto:
doctus eris tepidos illinc immittere rores.

XIII. Oculorum dolori mitigando

summa boni est alacres homini contingere uisus,
quos quasi custodes defensoresque pericli
prospiciens summa natura locauit in arce, 190
sic tamen ut nullos paterentur desuper ictus
atque supercilio pauidi tegerentur opaco.
sed dolor immeritum lumen si forte lacessit,
lana madens oleo noctu conectitur apte
uiuentisue nepae lumen gestatur amicum. 195
ex folio caulis cineres confricaque tura
et laticem Bacchi fetae cum lacte capellae
desuper induces atque una nocte probabis.
Hyblaei mellis sucus cum felle caprino
subueniunt oculis dira caligine pressis. 200
Vettonicae mansus siccabit lumina sucus.

si tenebras oculis obducit pigra senectus,
expressae marathro guttae cum melle liquenti
detergere malum poterunt uel uulturis atri
fella, chelidonio fuerint quae gramine mixta: 205
haec etiam annosis poterunt succurrere morbis.
fel quoque de gallo mollitum simplice lympham
exacuit puros dempta caligine uisus.
siue columbarum fimus <ad>miscetur aceto
seu fel perdicis parili cum pondere mellis. 210
uina chelidoniae simili ratione iugantur

194 *Bened.* 47 lana madens oleo 197 *cf. v. 312* 204 *Bened.* 137 uul-
turis atri 206 *Bened.* 229 succurrere morbo 210 habent *Ex. Alc.* (equo)

185 Ceruinam *Baehrens*, Ceruitiam (i prior erasa in *A*) *Af¹* († ceruitiam
s. s. A²), Ceruciam (-tiam *sf²*) *B*, Muriceam *α*, C(a)eruceam *βδ*, Cretaceam *ε*,
Caeruleam *Baur* testam *B*, testum *A* tum (*f¹ erasa*) *Be*, cum († tum *s. s. A²*)
A, *om. α*, uel *βδ* 186 feruescat *B*, -iscat *A* ac(o)eto *B*, aceto († oliu *s. s.*
A²) *A*, oliu *Sen.* 187 illinc *AB*, *om. b* 188 homini *AB*, *om. b*
189 Quos *Abc²*, Quod *cd²ef²gs* 192 tegerentur *Abef² Lips. s*, teguntur *c¹df¹*
gsa, reteguntur *c²βδ* 195 amicum *AB*, amictum *α (cf. Marcell. l. l.)*
199 felle *AB*, † lacte *A² in marg.* 200 pressis *B*, prensis *corr. in pressis A*
201 Vettonicae *es*, Veto- *h*, Vitto- *Abcd²fg* siccabit *B*, -uit *A* 203 marat(h)ro
AB, -thri *f²*; *glossam* fenulo *margini adscripti A²* 204 poterunt
AB, -rint *c¹f¹s* 205 qu(a)e *AB*, qua *g*, *om. c¹*, quis *βδs* c(h)elidonio *ABα*,
-iae *bsβδs*, -ia *e¹* gramine *AB*, -ni *b¹*, -na *c¹es* 206 succurrere *AB*, suc-
cere *c*, succedere *dg* 209—212 *om. βδ* 209 admiscetur *cod. Pad. Lips. s*,
miscetur *ABα* 210 parili *Aαs*, parali *e*, pari *bc¹df¹gs*, equo (*Ex. Alc.*)
211 Vina *BA²*, Vna *A¹* c(h)elidoniae *BA²*, chelod- *A¹* iugantur *bgA²c²f²*,
iugatur *A¹*, iugantur *c¹def¹s*

efficiuntque suo praeclaros unguine uisus,
aspera quin etiam mulcent et rupta reducunt.
si genus est morbi, miserum quod lumen adurit,
hic calor infuso mitescit lacte canino. 215
si tumor insolitus typho se tollet inani,
turgentes oculos uili circumline caeno.
anguibus ereptos adipēs aerugine misce:
hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.
si uero horrendum ducent glaucomata plumbum, 220
spiritus alterius prodest, qui grana cumini
pallentis mandens uisus exalat in ipsos.

XIV Dentium uitio et oris fetori medendo

haud facile est acrem dentis tolerare laborem:
quo magis est aequum medicam pernoscere curam.
cum Baccho uiolas incoxeris, ore teneto. 225
mansus item prodest sucis oleaster acerbis:
hinc oscedo fugit, linguae quoque uulnera cedunt.
cum uino piper et nitro tepidum inde dolenti.
saepe chelidoniae suco uel lacte capellae
sanescunt dentes aut tauri felle iuuantur. 230
aut acidi latices clauso uoluuntur in ore.
manditur apta rubus gingiuis et bona labris.
lentiscus myrtusque emendant oris odorem.
quod uero assumpsit nomen de dente fricando,
ceruino ex cornu cinis est, aut ungula porcae 235
torrida, uel cinis ex ouis, sed non sine uino,
muricis aut tosti uel bulbi extincta fauilla.
ambitiosa putas? sunt ista salubria cunctis.
exesos autem dentes si forte quereris,
ure fimum muris, patulis et hiatibus adde; 240

225 *Verg. georg. 4, 279* radices incoque Baccho 236 *Hor. 16°* non sine.
Bened. 65 sed non sine croco. 222 sed non sine melle

216, 217 hoc loco habet A, post u. 222 *Mut. Sen. Wrat. αβδε*, om. B Lips.
216 tyfos&ol& (f in rasura, fortasse ex u fecit A²) inani, quas A² discernsit in
tyfo se tolet inani, A, tyfo set duritia Jlet inani *Sen. Wrat.*, tuis et duror in-
haeret α, tyfos: & gliscit in annis βδ, infestat, rufos et gliscit in orbes s
217 uili A *Sen. αβδε*, uituli *Baehrens* circum lina (corr. in line A²) A 218 An-
guibus B, Vnguibus A 219 ruptas A *Sen. αε*, raptas Bβδ, raptas *Mut.*
220 glaucomata B, clau- A plumbum ABα (cf. *Plin. nat. 25, 155*), plumbum
† peplum Lips., peplum βδε, limbum *Heinstius* 221 cumini B, cym- A
223 tolerare AB, -asse fα laborem († dolorem s. s. A²) Ab, dolorem (-re s)
cdeghsαβδε 224 curam AB, uitam b 225 uiolas incoxeris A (et b¹?),
uiolas decoxeris (s de- b² scripsit in rasura) Bαβδε 226 acerbis *efgb²c²*,
aceruis (-us s) Ab¹c¹s 227 oscedo AB, obscedo cg 228 uino AB, nitro α
nitro ABβ, uinum α, nitrum Lips. s 231 latices BA², laties A¹ 233 Len-
tiscus (in marg. baca edore sic A²) AB emendant B, -dat A 234 fri-
cando BA², frigando A¹ 238 cunctis BA², cunctas A¹

uel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
conuenit atque cauis immittere partibus apte.
prodest et puluis lumbrici corpore tosto.
ora ambusta cibo sanabis lacte canino.
saepe etiam gelida gingiuas collue lymphā, 245
dentibus ut firmum possis seruare uigorem.
si uero infandum proserpit ad intima uulnus,
permisceto salem parili cum pondere turis:
hinc tractato locum: miram experiere medelam.
aut tu sume pilam, quae caudis haeret ouinis: 250
haec siccata dabit molles et fracta farinas,
huius et attritum taetrum mulcebitur ulcus.

XV Vucae, faucibus, collo et quae mollienda sunt medendis

agrescunt tenerae fauces, cum frigoris atri
uis subiit uel cum uentis agitabilis aer
uertitur atque ipsas flatus grauis inficit undas 255
uel rabidus clamor, fracto cum forte sonore
plenum radit iter. sic est Hortensius olim
absumptus; causis etenim confectus agendis
obticuit cum uox domino uiuente periret
et nondum extincti moreretur lingua deserti. 260
ergo omni studio quaeres inhibere dolorem.
simplicibus lymphis confunditur aerium mel,
additur excussus niuea similagine furfur:
decocta haec clauso simul exercentur in ore.
praeterea fauces extrinsecus unguere prodest 265
ursino et tauri seuo cerisque remissis,
omnia quae geminis aequabis lancibus ante.
disce etiam miram ex humili medicamine curam.
Attiaico melli iunges agreste papauer

254 *Ou. met. 1, 75* agitabilis aer 255 *Lucr. 2, 152* aérias... undas
260 habent *Ex. Alc.* 262 *Verg. georg. 4, 1* aeri mellis

245 gingiuas AB, geng- cfs 248 parili BA², parali A¹e, cf. u. 210
249 tractato locum AB, artolaganum α 250 habent A Lips. s, om. B Wrat.
αβδ tu A² Lips., tua as A¹ ut uidetur, ut possis legere Aut tu assume caudis
As, caulis Lips. ouinis Lips. s, onilis A 252 adtritu (adtriu s) Ac²f²s, at-
tritu c¹egβδε, attritum (adt- f) bf¹α 253 atri (atri // f) B, agri A¹, acri A²
254 uentis Afb²c², uentus e, uenti b¹c¹gs 255 undas ABε, unda α,
undis βδ, auras *Constant.*, at cf. *Lucr.* 256 fracto B, facto A *Sen.*¹ 257 Ple-
num (scil. uoce) ABα, Planum Lips. βδε Hortensius g²αβδε, ort- bdc²f², ost-
Ac¹ef¹g¹s 258 Absumptus Acdefghs, Ass- b, Ads- s 261 qu(a)eres B,
queris A in(h)ibere BA², inhebere A¹, inhabere s 263 similagine AB, si-
mul- c¹f¹s 264 clauso BA², clausa A¹ 265 fauces AB, in marg. glossa
fauces uirū A² 266 tauri c²Lips. α in add. βδε, taurino ABα 267 gemi-
nis BA², geminis A¹ 268 humili (-le f¹) A¹B, † uili s. s. A² 269 At-
tiaico Adfgs², Ateiaico be¹, Attico c¹, Actiaico βδε, Ac cyatho α melli AB,
mellis α iunges be, iungis A, iungas cdfghsαβδs

decoctumque simul mandes mansumque uorabis. 270
 crinitae porri radices quinque coquantur,
 hinc aqua non feruens uoluatur fauce sonora
 nec tamen in stomachum descendat gutta patentem.
 si uero adflitam languor deiecerit uuam,
 tunc horas aliquot pronus recubare memento; 275
 aut illam puluis tosti releuabit anethi
 aut cinis ex coclea uel torrida brassica flammis.
 angina † uero mixtum sale poscit acetum,
 quod refert clauso uersatum agitare palato.
 at si ceruices durataque colla rigeant, 280
 (mira loquor) geminus mulcebitur unguine poples:
 hinc longum per iter neruos medicina sequetur;
 anseris aut pingui torpentia colla fouebis.
 inditur et ualido multum lens cocta in aceto
 aut caprae fimus ex bulbo aut ceruina medulla: 285
 hoc etiam inmotos flectes medicamine neruos.
 quos autem uocitant tolles, attingere dextra
 debebis, qua gryllus erit pressante peremptus.

XVI Tussi et cholericis medendis

noxia si cholericis penitus saeuire uenena
 perspicies, cocta lactucae fronde leuabis, 290
 proderit et caules adsumere saepe madentes.
 interdum fauces tussi quatuntur atroci:
 alia tum sumis decocta et melle peruncta,
 semina uel raphani permixta dulcia melle.
 aut si fraxinea semen de fronde reuellis, 295
 interiora uora, uetitus contingere dente.
 ouum melle teres domitum feruentibus undis

278 Bened. 35 si uero angina guttur peruaserit amplum 279 habent
 Ex. Seng.

271 Crinit(a)e AB, -ti c²f³ 272 Hin A¹ fauce (uoce b) sonora AB, faucis
 in ora α 273 stomachum A patentem AB, pau- b 274 adflitam B, -um A
 276 reuelabit A¹ 277 excolea A¹ 278 Angina (-uina c¹f², -ne b, -nam
 βδ) uero ABαβδ, At angina nitro α, Verum ang(u)ina sibi Lips. s, Angina iam
 uero Baehrens, Angina uero albo Keese mixtum AB, -am c¹βδ ad. u. 280
 quasi nouum titulum in margine adscripserunt DE RIGORE CERVICIS A² Mut. Sen.,
 eodem titulo nouum caput signant Lips. βδ 280 At Bβδ s, Aut Aα 281 lo-
 quor A, loquar Bβ s poplis († ples add. b²) b 282 per iter AB, pariter ef¹
 αβδ s 283 torpentia s, torrentia ABαβδ 284 Inditur et Baehrens, Inlitor
 (-us b) et AB, Inlinitus A² in marg., -tur Sen. α, Illinit & Lips. s
 284 s lens—bulbo om. βδ 285 ex Abα, et cd fgs s bulbo ABα, bubuli
 s 287 Quos B, Quas Ab 288 grillus AB, Gallus s 289 colerum Sen.²
 Lips. βδ s, colera ABα, -rē e α in add. s(a)euire BA², seruire A¹ 293 su-
 mis AB, -es e²g² s 295 reuellis AB, -es Sen., reuelli δ 296 Interiora
 Af² Mut. Sen., Integrora Bα 297 Ouum B, Cum Ab¹f¹, Cūmi Sen.¹

marrubiumue potens: haec faucibus optima sumes
 frenabisque grauem facili medicamine tussim.

XVII Stomacho et digestioni

qui stomachum regem totius corporis esse 300
 contendunt, uera niti ratione uidentur.
 huius enim ualidus firmat tenor omnia membra
 aut contra eiusdem franguntur cuncta dolore.
 quin etiam, nisi cura iuuat, uitare cerebrum
 fertur et integros illinc auertere sensus. 305
 lactucae semen nigrae, quod lignea pila
 triuerit, admixto ieiunus sumito melle;
 sed coclear trinum gustu tibi sufficit uno.
 aut tritum semen raphani mulsumque iuuabit;
 siue duae partes apsinthi ac tertia rutae 310
 decoctis potantur aquis siliquaeque madentes,
 semina uel marathri fetae cum lacte capellae;
 puleium quoque decoctum curabit amicee.
 et potu et fotu stomacho conduit acetum.
 seu cocleas undis calefactas ac prope uictas 315
 suppositis torre prunis uinoque garoque
 perfusas cape: sed prodest magis esse marinas.
 at male digestis si crapula saeuire escis,
 ex pipere et calida florem de rore marino
 ebibe; seu salibus piper adde et tenue cuminum, 320
 quae coctis iunges epulis ac rapta uorabis.
 aut cubitum pergens sucum cape tristis aceti.

300 Walahfr. 334 corporis hunc regem stomachum 308 = u. 1013 ple-
 num 312 u. u. 197 et Walahfr. 212 huius (marathri) item semen fetae cum
 lacte capellae 313 Walahfr. 317 puleium quoque decoctum curabit, amicee,
 et potu et fotu stomachum (mihicrede) morantem]

298 Marrubiumue (Maru- b) B, Marriuumue (u supra i prior. A²) A
 299 Frenabisque B, Frenauisque A facili B, facile A tussim Ag, -em bces
 300 totius BA², totius & A¹ 301 Contendunt AB, Concedunt f¹, † con-
 firmant e² 303 Aut Aegsb²f²βδ, /// b¹f¹, Quo α, At s, Et α in add.
 304 etiam nisi B, etiam † nisi si († et, si deletae) A iuuat (iuuaret s) A¹B,
 iuuet A²Sen. α 306 Luctuoc A¹ 308 trinum Lips. s, trinu e, trino AB uno
 A¹B, unum A²c²hSen. α 312 pupellae A 313 Puleium Ags, Pull- b, Pol- cef
 quoque B, coque A decoctum B, -umque A curabit A¹B, iuuabit A²
 amic(a)e AB, amurce c² sumpsisse iuuabit Sen.² (man. 1 erasa) 314 con-
 ducit AB, -cet Sen. 315 cocleas BA², crocleas A¹, clocleas c¹f¹ cale(cala- A¹)-
 factas AB, -is s 316 torr(a)e B, torrere Aα, torrēns s prunis AB s, prui-
 nis bc¹s S. torre uinoque garoque pruinis βδ 317 cape sed b²Lips. Wrat. α s,
 carpes sed AB, carpes βδ magis AB, deleuit A² ad 318 AD DIGESTIONEM
 A² in margine 318 male AB, mala A² 320 Ebibe BA², Et bibe A¹ce¹,
 Elibe f¹ et Bαβδ s, ac A cuminum B, cym- AgSen., cim- f 321 iunges
 Baehrens, tanges (-is b) ABαβδ s, ting(u)es Humelberg ac Abs, et Bαβδ
 322 sucum ABβδ s, cyathum α

uentriculus mergi tactus sale theriacusque
tosto pane super, piperis quoque puluere multo
miscetur: capies diuinum munus in istis.
proderit hoc stomacho, uictas et concoquet escas:
grana peregrini piperis diffindito quinque,
nicolao molli quae mane inserta capesses.

325

XVIII Felli, uomitu et pthisi

lutea si crescent et cunctis noxia fella,
alia parua nouem, piperis tot permole grana,
quae cyatho diluta gari mandesque bibesque:
haec iterum septena capis, post denique quina.
praeterea caules, si frondet passa, sabuci
decoctos sale permisceas ac spargis oliuo:
tum capis ac tali auxilio fella horrida purgas.
prosunt et pelagi latices, quos pondere iusto
dulcibus adsocias lymphis mellique liquenti.
et niueus prodest ex ubere sucus asellae,
si tepido uinum infundas ac mella piperque.
at uomitum radix narcissi pota mouebit.
si uero pthysis annoso sedet improba morbo,

330

335

340

331 habent *Ex. Alc.* (ciato) 344 *Bened. 17* medicina salubris

323 Ventrículus $AB\alpha$, -lum be et fortasse f^1 , -lis $e\beta\delta$ mergi (f^1 perit, pergi b^1) AB lactis (\dagger iactus s. s. A^2) A , lactus ca -as corr. s, actu b^1 (f^1 perit), iactus eg , iactu b^2 , tactus $e^1 f^2 ha$, tactis e^2 , iactus (\dagger to s. s.) *Lips.*, tacta *Wrat.* sale eriacusque (-quae e) bef , salteriacusque $cdgs$, sale grauauusque h , selterica (sal- A^2) usq; (o *supra* u et in *marg. salmorina A^2*) A , sal tritus et usque (s. s. et contere ualde) *Lips.*, sale grana musa (sic) *Wrat.*, sale grana turisque (q; turis *add.*) α , sal tritus et usque $\beta\delta$, sale iacto contere ualde s ; de *pastillis theriacis*, quibus ad multa medicamenta utuntur u. *Plin. nat. 29, 70* 324 piperis AB , -ri $e^1 efg$ quoque $AB\alpha\beta\delta$, coque b^2 , quae s 325 Miscetur $ASen.$, -entur $B\alpha\beta\delta s$ 326 post 328 *ordinat s* 326 Proderit BA^2 , Poderit A^1 hoc $AB\beta\delta s$, hic α concoquet $A^1 s s$, concoquet A^2 , -it $B\alpha$, conquoque $\beta\delta$ 327 diffindito $B\alpha\beta\delta s$, diffundito Ags , defundito *Humelberg* 328 Nicolao (-cal- g^1) BA^2 , Nicolao A^1 , Niliaco *Lips. \beta\delta s*, Hinc oleo α , at *cf. Plin. nat. 13, 45 et u. 420* molli $A^1 B\alpha$, melli $A^2 Lips. \beta\delta s$ qu(a)e $Ab\alpha\beta\delta s$, qui B capesses $A\alpha\beta\delta s$, -is B 329 crescent AB , -unt $b^1\alpha\beta\delta s$ et (prae s) cunctis noxia $AB\beta\delta s$, in uultum et lumina α 330 piperis AB , \dagger ro s. s. *supra* eris A^2 331 ciato AB , acido e^2 332 septena $AB\beta\delta s$, septem α capis *Lips. \delta s*, capes AB , capies *h Wrat. \alpha\beta* 333 caules α , caule (acule e^1) $AB\beta\delta$, caulem *Lips. s* si frondet $AB Lips. \alpha$, frondet si $\beta\delta s$ passa A i. *passis ramis*, parua $B\alpha\beta\delta s$ *ex u. 97 uel 780* sabuci $A^2 Baehrens$, sabucus $A^1\alpha\beta\delta s$, sabucis (samb- b) B 334 Decoctos α , Decocto $A\beta\delta s$, Decocto $cefgs$, -te b , -tā *Lips.* permisceas Ab , -cis $h Wrat. \alpha$, spargis (iungis in *marg. A^2*) Ac^2 , iungis $B\alpha\beta\delta s$ oliuo $AB\alpha s$, -um $\beta\delta$ 335 Tum *Wrat. \alpha*, Tunc $AB\beta\delta s$ auxilio fella horrida purgas $B\alpha\beta\delta s$ et A^2 pro *uaria lectione*, purgas medicamine fella A^1 337 adsocias (ass- g) AB , adsoluas b et f^1 ut *uid.* 339 uinum $B\alpha$, uino $A\beta\delta s$ 340 ad uomitum praescripsit in *marg. A^2* At *Lips. Wrat. \alpha s*, Ad $AB\beta\delta$ pota $B\alpha\beta\delta s$, parta (\dagger pota s. s. A^2) A mouebit $B\alpha\beta\delta s$, medebit A 341 ad pthysim praescripsit in *marg. A^2* physis (t post p *add. A^1*) A , ptisis $bceg$, pthi s , tussis f^1 , tisis f^2

intritas uino cocleas hausisse iuuabit.
proderit et ueteris seui pila sumpta suilli,
quo scapulas quoque perducit medicina salubris.

XIX Mammis sanandis uel stringendis

ubera fecundo ualde lactentia suco
saepe sibi noxae nimium manando fuerunt:
faece igitur ualida saeui reprimuntur aceti.

345

post partum tumidas iniuste adsurgere mammas
interdum aspicias: harum mala commemoratur
murinum fimus ex pluuiio sedare liquore.
sin autem clausas penitus dolor angit acerbis,
lumbricis terrae turgentes ungue corymbos.

350

si castigatas studium est praestare papillas,
ex hedera sertis ambas redimire memento,
protinus et raptas fumis mandare coronas;
anseris aut seuum pariter cum lacte tepenti
aut ouum inlinito, tulerit quod garrula perdux.
praeterea pluuiio decocta papauera rore
haerescant, multis post absoluenda diebus.

355

uis et Phoebigenae caelestia sumere dona,
ubera cum taetris laniata doloribus horrent?
nauis ramentum et quae nomine prasion herba est
et quae uulgari sermone insana uocatur
(Graecus hyosecyamon propria scit dicere lingua)

360

351 cf. u. 380 cum *adn.* 354 *Bened. 3* protinus ex hederæ (-ra *cod. Vind.*) studeas redimire corona (-am *cod. Vind.*)

342 hausise A^1 , (h)ausisse BA^2 iuuabit B , iuabit A 343 seui *Lips. c^2\delta s*, saeui β , seu A , om. B (eciam *add. b^2*) Proderit atque adipis ueteris α *ad u. 343* in *marg. adscr. A^2* bonabul&a 344 Quo scapulas (Quos c- Ag) AB , Qu(a)e scapulis $\beta\delta$, Quae capulas s Carne asine seuoq; capre m. s. α salubris (salutis g) AB , salubri *Keese falso*; medicina *est ars* 345 lactentia A , lactantia B 346 noxae Aes , noxa $B\alpha\beta\delta$, noxo s fuerunt (fuer s) B , fuere A 347 seui A , duri $B\alpha\beta\delta s$ reprimuntur (-p- e) $B\alpha\beta\delta s$, -untur A , -antur e 349 aspicias $AB\alpha\beta s$, -as $be^1 f^1 \delta$ commemoratur $A^1 B$, \dagger -*supra* u s. s. A^2 , uoluit igitur uel -tum uel -antur 350 Murinum (-nus *Lips. \beta\delta s*) fimus AB , Muris sepe fimum α pluuiio AB , fl- e^2 351 clausas penitus $AB\beta\delta s$, penitus clausas α acerbis $ef^2\alpha\beta s$, -uus Af^1 , -uum (-bū c^2) bc^1gs 352 corymbos (cory- e) AB , -rambos $b^1 f^1$; glossam CAPITA MAMMARVM priorī uersui *adscr. A^1* 353 castigatas B , casti gratas A 354 hedera *Keuchen* (cf. *Benedicti cod. Vind.*), heder(a)e $AB\alpha\beta s$; cf. u. 14 redimire bge^2 , -mere $Acc^1 fs$ 355 mandare B , -ere Ae^1 356 tepenti (-te $\beta\delta s$) $B\alpha$, capellae (\dagger tepenti s. s. A^2) A 357 illinito s , inlinitum A , inlitum B , impositum α , in luto $\beta\delta$, inlinitur *Baur* 359 Haerescant s , Herescunt (Hae- A , Ho- f) $AB\beta\delta$, Herebunt α absoluenda (ass- $\beta\delta$) $AB\beta\delta s$, diss- α 360 ph(o)ebigenae (foeb- A) $Ag\alpha\beta s$, -gin(a)e B 361 horrent $AB\beta\delta s$, urgent α 362 Nauis As , Nabis hb^2 , Habis Bc^2 , Abis (\dagger aues s. s. c^2) c^1 , Nambis *Wrat. \alpha\beta\delta* prasion (parssion b) B , prassion (glossa in *marg. marrubia A^2*) $A\alpha\beta s$ 354 hyosecyamon B , -um A scit c^2 , α in *add.*, $\beta\delta s$, scito $AB\alpha$

nec non et calami radix lapathique legumen
mixta dabunt miras (experto crede) medelas. 365

XX Reiectioni cibi aut sanguinis abstinendae

si stomachus nondum concoctas expuit escas
et magis atque magis uitium recolendo ualescit,
alia caedemus crebrumque trahemus odorem.

sin etiam rutilus referetur pectore sanguis, 370
sorbitio mentae, raphanus uel cocta iuuabit.
saepe lapis teritur (specularem nomine dicunt)
et mixtis hauritur aquis sistitque cruorem.
uritur interdum raptus de subere cortex,
et cinis ex calido prodest epota Lyaeo; 375
ouorum cinis aut colearum aut denique melis
aut cinis ex salicum ramis prodesse putatur;
aut platani pilulas acri infundemus aceto:
nullus erit sanguis, quem non cibus iste moretur.

XXI Iecoris et lateris uitiiis medendis

si mollis iecoris fibras dolor angit acerbus, 380
protinus ex mulsa potanda elelispagus herba est,
sumitur aut semen, quod fraxinus alta profudit,
uulturiue iecur uel ius perdieis apricae.
praeterea simili dragma pix dura piperque
franguntur; sic in mollito puluere iuncta 385
egelidis miscentur aquis recreantque bibentem.
absinthi quoque decocti potabitur humor.

380 cf. u. 351 et Bened. 54 et cordis fibras multum dolor angit acerbus
381 Bened. 51 lelisfagus herba 383 habet Micon 289 (Vulturis atque aperte)

365 calami radix *ALips. Wrata. αβδς*, calemis (calamis *g*) adeps *B* la-
pantiq; *A* legumen *Af^b²*, lig- *B* 366 dabunt *B*, dabis (s. s. † bunt *A*²) *A*
367 concoctas *Bαβδς*, non († con s. s. *A*²) coctas *A* expuit *B*, expu& *A*
368 Et *B*, Ac *A*, Sed *βδς* recolendo *Bβδ*, redolendo *A*, reuomendo *ας*, re-
diendo *Bachrens* 370 referetur *Aα* in *add. δ*, referitur *Bαβ*, referatur *εf*²,
fertur de *Lips. s* 371 Sorbitio *A*, -tium *Bαβς* iuuabit *B*, iuuabit († b *supra*
alteram u) *A* 372 specularem *Aεγβδς*, -re *bfs*, -ri *ea* dicunt *Asβδς*, dic-
tus *Bα* 373 Et *Bαβδς*, Hic (s. s. &) *A* 374 subere *Bαβδς*, rubore *A*
cortix *Afs*, cortrix *c*¹ 375 ex *AB*, e *cs* epota (efota *e*) *Bαβδς*, epotata *A*,
potata *s* 376. 377 *om. α* 376 melis *Morgagno*, mellis *ABβδ*, pellis *s*
377 cinis ex (e *Bs*) *ABs*, manus *βδ* ramis *ABs*, flos uel *βδ* 378 platani
*BA*², -nis *A*¹ 380 mollis *A*, molles *B* iecoris *BA*², iecyris *A*¹ angit acer-
uus *A*, (hauriet acer *Bαβδς* 381 elelispacos herba est *s*, lelisfacus herba
ε lalua *A*, lelifagus (lelisf- *bc*, lelyf- *s*) herba est *Bαβδ* 382 aut *Ab*, et
Bαβδς quod *Bαβδς*, q. *A* cf. 398 383 Vulturiue *b*¹, Vulturisq; *A*, Vultu-
risue (Vlt- *f*, -orisue *cf*¹) *B*, Vulturis atque (*Micon*) *Lips. βδς* (at *nouum incipit*
remedium), Vulturis et *α* iecur *Aεγβ²f*², iecor *b*¹ *csf*¹ apric(a)e *Bαβδς*, apric-
cae † discis *A*, aperte (*Micon*) 384 dragma *Ac²βς*, dracina uel dracma
(drac/a *b*¹) *B*, drachma *αδ* piperque *BA*², pperq; *A*¹ 385 iuncta *ABβδς*,
cuncta *beα* 386 Egelidis *ABβδς*, Et gelidis *α* 387 Absinthi *B*, Absenti *A*

si latus immeritum morbo temptatur acuto,
accensum tingues lapidem stridentibus undis,
hinc bibis; aut aceris radicem tundis et una 390
cum uino capis: hoc praesens medicamen habetur.
quid referam multis conposta Philonia rebus,
quid loquar antidotus uarias? dis ista requirat,
at nos pauperibus praecepta dicamus amica.
nec non et iecoris quaeretur fibra lupini 395
iungeturque simul costum foliumque piperque;
diluta quae duro dantur potanda Lyaeo.

est et uis morbi, quod 'telum' commemoratur,
cum subito dolor insanus furit incitus ictu:
Persicus huic potum e nucleo dabit interiore; 400
quae mihi cura satis casu monstrante probata est.

XXII Spleni curando

quando lien tumido circumligat ilia uinelo
et plena splenis demonstrant membra rigorem,
mollibus ex hederæ tornantur pocula lignis:
hinc trahet adsuetos aeger quoscumque liquores. 405
aut uiridis coctorum holerum potabitur unda.
proderit exsucto fluuiialis hirudo cruore,

388 *Hor. epist. 1, 6, 28* si latus aut renes morbo temptantur acuto (= *serm.*
2, 3, 163 quod l.) 397 *Bened. 155* Diluta cum ueteri statim potanda Lyaeo
399 *Bened. 53* cum dolor insanus lateris praecordia pulsant (cf. *Ser. 473*).
162 cum furit insanus uesicae calculus ardens 400 habent *Ex. Alc.*
406 *Bened. 31* potabitur unda

389 tingues *b*¹, ting(u)ens *ABα*, tinges *βδ*, extingues *s* 390 Hinc bibis
Agas, Hinc bibes (bibe/s *e*) *B*, Imbibet *βδ* 391 capis *AB*, † sume s. s. *e*²
hoc *BA*², *om. A*¹ 392—394 *uide ne post u. 397 ponendi sint* 392 conposta
*BA*², conposita *A*¹s filonia († c s. s. *A*²) *Ab*², philonia *s*, cilonia *Bβδ*, cydo-
nia *α* 393 antidotus uarias *A*, antidotum uariis (uanus *s*) *Bαβδς*; de *acc. in*
-us cf. u. 855 dis (*i. diues*) *Gesner*, quis (& *add. A*²) *ABαβδς* ista *BA*², istas *A*¹
394 At *B*, Ad *A*¹ *fs*, Sed *A*² dicamus *ABα*, feramus *βδς* 396 Iungeturq;
AB, -unturq; *f*², -enturq; *αβδς* 397 Diluta qu(a)e sic *AB* (cf. et *Bened.*),
Diluta haec *Bachrens*, Quae diluta (del- *α*) *ας* duro *ehA*² (cf. *u. 902*), dura *A*¹,
diro *bf*, † diro sic *eg, om. s*, mero *ας* H(a)ec forti potanda quidem permixta
(sunt mixta *βδ*) lyaeo *Mut. βδ post 397 in margine* AD TELVM *A*² 398 quod
*BA*², q. *A*¹ cf. *v. 382* 399 ictu *BA*², sictu *A*¹ 400 Persicus *As*, Persi-
cum *B* (*Ex. Alc.*) *βδ* e nucleo dabit *Lips. s*, enucleo dabit *A*¹, nucleo dabit
(e *prima deleta, item c*, et † c *supra alteram e adscripto*) *A*², e (e *om. Wrata*)
nuce dabitur (datur *g*, traditur *δ*) *B* (*Ex. Alc.*) *αβδ* 401 monstrante *AB*,
monstrata *g* 403 plena *Vollmer* (cf. *Cels. 4, 16, 1*), plenum *AB* demonstrant
B, -at *Ac*¹ 404 hedere *A*, (h)edera *Bαβδς* tornantur *h* et manus *recen-*
tissima in g, Wrata. αβδς, tostantur *Abcf*¹ *gsLips*, torratur *εf*² 405 trahet
(† is s. s. *A*²) *As*, trahis *Bβδ*, trahit *α* 406 coctorum *ABας*, coctarum *εfs*
Aut uiridis holeris potabitur unda (umbra *Mut.*) salubris *Mut. βδ*
407 Proderit *Bαβδς* (cf. *u. 78*), Prodest († erit s. s. *A*²) *A* ex(s)ucto *Wrata. ας*,
exucto *A*, exucto *B*, exuto *c*² *Lips. βδ* hirudo *c*² *αβδς*, hirundo (*hyr- gs*) *AB*

sive myrica potens seu ros cum pane marinus,
aut hederæ sucus potu apposituque iuuabit.
nec non intactam ferro quam uideris alnum, 410
huic liber eripitur ferro sine decoquiturque,
donec uictarum pars tertia subsit aquarum:
hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.
nonnulli memorant consumi posse lienem, 415
si qui eruum semper ieiuno sumpserit ore.
arida ficus item feruente domatur aceto
et trita inlinitur, uel splen apponitur hædi.
marrubium in uino potum prodesse loquantur.
praeterea piper ac nepetae cum flore et anethum
nicolausque, apio ac boletus iungitur una: 420
horum decoctos latices potare salubre est.
puleium, abrotonum nitida cum mastice coctum
ac thymbræ speciem, quam commemorant cephaloten,
praedixit spleni deus Idae posse mederi.
dulcia Plautus ait grandi minus apta lienii. 425
splen tumidus nocet et risum tamen addit ineptum,
ut mihi Sardonicis uideatur proximus herbis,
irrita quæ miseris permiscent gaudia fatis.
dicitur exsectus faciles auferre cachinnos
perpetuoque aeuo frontem praestare seueram. 430

XXIII Praecordiis sanandis

languida si duro turgent praecordia morbo,
miscetur mulsæ farris sextarius undæ
nec non et lini tunsum siliquæque legumen:

408 *Bened. 234* myrica potens — *habent Ex. Alc.* (meraca) 413 *Bened. 15*
dolor omnis abibit 425 Plautus loco ignoto, uide tamen Götz, *analecta Plau-*
tina p. 110 Leo ad Curc. 239 427 *Verg. buc. 7, 41* immo ego Sardoniis uidear
tibi amarior herbis

408 mirica AB, meraca (*Ex. Alc.*) 409 apposituque αs , -tusque AB $\beta\delta$;
cf. u. 134 415 Si qui eruum *Bachrens*, Si quis (Quique α) eruum (erum *bef*¹,
serum *f*² α , seruum *s*) AB α , Eruum si semper $\beta\delta s$ 416 domatur B $\alpha\beta\delta s$,
-etur A 417 h(a)edi B, haedis. † addis A (*man. 1*) 418 Marrubium (Maru-
b) B, -uium A potum (potatū *s*) AB ϵ , potu $\alpha\beta\delta$ 419 piper ac nepet(a)e
(-itē *e*) B $\alpha\beta\delta s$, cicer († pip *s. s. A*²) & nepitae A flore et B, flor & A
420 Nicolausq; apio (r *supra q add. A*²) A, Nicolausq; rapio (apio *ef*²) B, Ni-
liacusq; apio *Lips.*, Nicolaus rapo β Capparis atq; apium buglossaq; i. u. αs
421 *om. \beta* 422 abrotonum B, apr- A coctum B (*etiam b*) $\alpha\beta s$, co-
stum A 423 Ac (Hac α) thymbre B $\alpha\beta\delta s$, Etymbre A, Et thymbræ *Bachrens*
quam B $\alpha\beta\delta s$, q: A cefalotem Ab, cephalotē (-te *f*¹) B 424 Idae *Lips.* α ,
idem AB $\beta\delta s$, item *s* 425 plautus AB, plautus *c*¹d 426 et Ac² $\alpha\beta\delta s$,
om. B, ac dg tamen AB, tandem *Bachrens inepte* addit B, add & A
427 sardonicis A, sard(a)eis (surd- *b*¹) B, sardois $\alpha\beta\delta s$ proximus B, proximus
(*s. s. † amarior A*²) A 431 Languida († liquida *in marg. A*²) A $\epsilon\alpha\beta\delta s$, Li-
quida B 432 undæ † una A¹, una B β , unus $\alpha\delta s$

haec decocta simul nondumque tepentia nectes.
aut quæ poma Cydon Cretæis misit ab oris 435
cocta lines, durum ut possis mollire tumorem.
ocima praeterea bulbiue linuntur amari.
proderit et lymphis corpus mersarē marinis.
quin etiam catulum lactantem adponere membris
conuenit: omne malum transcurrere fertur in illum; 440
cui tamen extincto munus debetur humani.
humanos quoque contactus mala tanta sequuntur
et iunctus uitium ducit de coniuge coniux.
quod superest styraci iunges ramenta carinae
quodque decem ex rebus confit simul atque uocatur, 445
masticis addentur fractæ iam mollia farra:
talibus auxiliis praecordia fota resident.

XXIV Lumbis et renibus sanandis

cum saeuit penitus haerens iniuria lumbis,
igne lapis candens datur exultantibus undis:
hoc poteris potu tristem superare dolorem. 450
aut pice cum molli nitrum sulphurque et acetum
sucida lana rapit contacta calentibus isdem:
proderit hanc aegris crebro perducere membris.
aut caput asparagi cum uino sume uetusto 455
seu maui adpone: modus condeicit uterque.
aut adipe inmixtum lumbis inductio sulphur.
saepe chelidonium cum suco Palladis addes

435 *habent Ex. Alc.* (Atque poma maçidon creteis misit ab horis)
450 *Bened. 232* superare dolorem

435 Aut qu(a)e AB, Atque *c*¹ (*Ex. Alc.*) cydon A, cidon B, maçidon
(*Ex. Alc.*) 436 lines AB δs , teres B α uerba ut possis mollire tumorem *om.*
*b*¹*f*¹, *in lacuna suppleuerunt b*²*f*² 437 Ocima Abs, Ocyma B 439 lactan-
tem sic AB $\beta\delta s$, -entem α adponere (app- *e*) B, adpondere A 441 tamen
AB $\beta\delta s$, tantum α 442 *om. s* quoque AB $\beta\delta$, quia α 443 Et A¹B $\alpha\beta\delta$,
Ut A²b, Ne *s* ducit B $\beta\delta s$, ducet A 444 styraci iunges A ϵs , t(h)yraci (-eii
eg, -tii *b*², -ti *e*, tyriaci δ) ungues (*iunges es* $\beta\delta$) B $\beta\delta$, trite iunges α cari-
n(a)e AB $\beta\delta s$, farine α 445 decem (decō *b*¹) B A², decim A¹ confit (*in marg.*
† cefi A¹) A ϵ *in add.*, coefi (cēsi *b*¹, coepi *e*, coepi *f*¹) B, feci $\beta\delta$ uocatur
B $\beta\delta$, uocari (*s. s. † r* A²) A decatartyma rite uocatur αs 446 fract(a)e iam
AB $\beta\delta$, cum puluere αs mollia A αs , milia B $\beta\delta$ 447 fota A, tuta B $\alpha\beta\delta s$
resident AB, -unt *c*² 448 p(o)enitus AB $\alpha\beta\delta s$, penitis *Morgagno* 451 molli
A ϵ , melli B, melle bh $\beta\delta$, dura α , quæ pergit mel nitrum sulphur acetum
452 *om. s et Ald. 1547* (*eius loco repetunt u. 413*) calentibus AB δ , cadentibus
B α . 454 asparagi A²b ϵ ², *om. e spatio non relicto*, asparagi A¹dfgs, asa-
pargi *c*¹ 455 Seu maui AB, Senabis (Sē- *f*¹) ut uidetur *b*¹*f*¹ 456 Aut
adipe (-pē *beh*, -pi *gs*, -pen *f*) B $\alpha\beta\delta s$, A. pide (a *supra p add. A*¹) A¹, Aut
adipem A² inmixtum A, mixtum B $\alpha\beta\delta s$ 457 *habent A Lips. Wrat. \alpha\beta\delta s*,
om. B c(h)elidonium cum *Lips. Wrat. \alpha\beta\delta s*, celidonicum (am *supra eu add. A*²) A
palladis *Lips. Wrat. \alpha s*, pallidis (a *supra i prius add. A*²) A, pallodis $\beta\delta$

farraque quae tremulis prosunt sudantia flammis,
fertur amygdalinae sucus nucis esse bibendus:
pinsitur haec tepidoque absorbitur indita fonti. 460
aut tres ex uino cocleas feruescere coges
cumque suis domibus franges; piperis quoque grana
ter quina adicies potuque iuuaberis illo.
furfur item parca fuerit cum feruidus unda,
post oleo madidus saccis immittitur aptis, 465
quos uix passuris urentes addito membris.
prodest ceruinae uiolens natura medullae.
nec nocuit ciceris cocti potasse liquorem;
aut mixtam teneris madidamque eleliphacon undis
contere tumque simul cum mastice confer anethum 470
quodque decem ex rebus componi ex nomine clarum est:
his continge locum: deus haec mihi certa probauit.

XXV Ventris dolori mitigando

si dolor insanus tota desaeuit in aluo,
heminis tribus in lymphae ualidam coque rutam
atque apium, donec duplex pars desit aquarum: 475
potus erit medicus non detractante palato.

459 habent *Ex. Alc.* (amiedalinae | bibendum) 473 *cf. ad u. 399*
474 habent *Ex. Alc.* (limpham)

post 458 in b septem uersus uacui, in quibus b² solum inscripsit u. 459
a b¹ omissum 459 post nucis tres litterae erasae in A bibendus AB, -um
(*Ex. Alc.*) 460 Pinsitur (-etur b¹) Bαε, Pins& (sed in P uncus transuersus
additus) A, Pinsit βδ h(a)ec ABβδ, & s, ac Lips. tepido isq: A, tepidis-
qu(a)e (-usque s) Bαβδ; tepidis Lips.ε absorbitur (-etur b¹, -ita s) B, absorbi
(& supra i add. A²) A, absorbet βδ, sorbebitur Lips.ε indita fonti. † addita
limpis A¹, addita lymphis (li- uel lyf-) B Lips. *Wrat. αε*, prodita lymphis βδ
461 coges Aβδε, cogis Bα 462 franges Aβδε, frangis Bα 463 quina A,
quinque Bαβδε 465 saccis A, suc(c)is Bαβδε 466 Quos uix A², Quos
suis († quo uix s. s. A²) A¹, Quae uix Bαβδε urentes ABαβδ, -tia ε addito
Aαβδ, addite B, iungito ε 467 uiolens Ab, uiolans Bβδ, uehemens α, me-
dicans ε 468 potasse B, liquasse A 469 eleliphacon *cod. Pad.*, lelisphacon
A, liliifagon (bi- c, ill- s) Bβδ maluam contundito porris α, mandisse lili-
faea maluis ε madidamque comparato u. 684 genuinum uidetur, suspectum po-
tius teneris, quod epitheton uix conuenit undis, sed quatenam species restituenda
sit, incertum 470 Contere tumque *Bachrens*, Conter&urq; (i supra & add. A²)
A, Conteriturq; (Conteri/q; b) Bβδ, Contritumque Lips.αε anethum A, ane-
t(h)um B 471 decem (-im A¹) ex A, decem Bαβδε componi // (fuit -onist uel
-oni ex; -ones A²) nobile (sic) clarum A, componi (comp-) ex nomine clarum est
Bαβδε 472 coniunge *corr. in* continge († tunse s. s. A²) A, contuse (-si es,
contonse b¹, contunse b²) B, continsa βδ, continge αε 473 tota Abαδε, toto
Bβ 474 lymphae *Ranzow*, lymphae (li- uel -fa) ABαβδε, limpham (*Ex. Alc.*)
coque AB (*Ex. Alc.*), quoque beffδε ex *Marcello* nescio quis ante *Keuche-*
nium haec interpolauit: lymphae <tu decoque tritum In uino prius hyssopum>,
ualidam quoque rutam 475 Atque Ab, At c¹f, Aut εε²αβδε duplex pars
A, pars duplex Bαβδε aquarum Bαβδε c. u. 412, in aqua A, aquae *Bachrens*
476 detractante (-trect- c²) B, detractante A

praeterea niuei sterilis testa uritur oui;
quae postquam in taetram fuerit conuersa fauillam,
ex calidis potatur aquis et pota medetur.
nec non iungenda est utero noua uirga myricae: 480
inlaesa haec ferro terraque intacta geratur.
aut medio uentris prodest aspergere terram,
quam signauerunt uestigia pressa rotarum.
proderit et puluis facili sub cardine raptus.
quin etiam ex lymphis tritum potare cuminum 485
conueniet, quod iam nobis documenta probarunt.
menta quoque hoc pacto medicos dabit hausta sapes.
coeliacos autem recreabis pane salubri,
quem madido farre efficies ac mollibus ouis,
quorum testa fero prius euanescat aceto. 490
refert et teretes bulbos mollire terendo
cumque his Lenaei durum potare fluentum.

XXVI Hydropi depellendae

corrupti iecoris uitio uel splenis acerbus
crescit hydrops aut cum siccatae febre medullae
atque auidae fauces gelidum traxere liquorem. 495
tum lymphae interius uitio gliscente tumescit
secernens miseram proprio de uiscere pellem.
conueniet tenerae radix decocta sabuci
in geminis calidi cyathis potanda Lyaei.
fraxineum semen cum Bacchi rore bibendum est. 500
nec non adposito curantur dropace membra,
qui subito raptos uentos sucosque [mire] reuellit.

483 *Verg. georg. 3, 170* rotae . . . summo uestigia puluere signent
494 *Hor. carm. 2, 2, 13* crescit indulgens sibi dirus hydrops 497 *Bened. 109*
et segregat miseram misero de uiscere pellem

477 sterilis AB, sterelis (-les c¹) bc¹f 478 postquam B, posquam († supra
s add. A²) A fauillam († rinam s. s. A²) A, farinam Bαβδε 481 Inl(a)esa
B, Inl(a)esa geratur b¹f¹hae, teratur Accsβδ 482 aspergere (sp- f¹, asp- b)
B, adspargere (d *corr. in* s) A 485 & ex A, & Bαβδε cuminum B, cym- A
486 Conueniet AB, -iat b 487 quoque Bαδε, queq; (o supra e add. A²)
A, que β 488 Coeliacos αε, Cyaliacos (et post salubri in marg. † corne liacos
A¹) A, Ciliacos Lips., Corneliacos (-nil- b, -cas s) B *Wrat.*, Carnelicos βδ re-
creabis B, -bunt A 490 euanescat A, -scere B Lips. *Wrat.* βδ, -scet αε
491 bulbos (bulb; b) B, pulbos (in marg. id lapationes A¹) A terendo Aαε,
tenendo (terr- h, -dū b) Bβδ 492 lenei (lin- ef², lenie f¹) Bαβδε, lyei (in
marg. † linei A¹) A fluentum Bβε, -tem Acaδ 493 acerbus εε²f²α, -uus
Abc¹f¹s, acero βδε 494 febre AB, flore b 496 interius ABαβδ, inter-
cus s 497 proprio Aε, propius (-prius ef²) Bαβδ 499 calidi αβδε, ca-
lidis AB 501 dropace Bβδε, dropice A, hydropice α 502 habent A Lips. ε,
om. B *Wrat.* αβδ su/cosq; mire reuellit († cosmireuellit add. A²) A, mire om.
Lips. ε

nec non in tepidis conuolues corpus harenis.
adposituque leues nepetae gustuque iuuabunt.
saepe et scillino pelluntur noxia Baccho. 503
elleboro bene purgatur lymphaticus error.
aut huius uice sementis scopulosa genestae
miscetur mulsis et cautis ducitur undis.
est qui praeualidum fricto sale miscet acetum
atque olei succo, refricatque albentia membra 510
aut calido filicis radicem mollit Iaccho,
unguine quo frangit uires languoris aquosi.

XXVII Ventri molliendo

saepe cibi specie, uitio uel corporis ipso
potibus aut duris restricta morabitur aluus.
uincetur talis mora gramine Mercuriali, 515
cuius aquam cocti minimo cum melle bibemus.
prunaeque conueniunt, quae mittit clara Damascus.
multos praeterea medici componere sucos

512 *Hor. carm. 2, 2, 15* aquosus... languor *hydrops* 514 *Hor. serm. 2, 4, 27* si dura morabitur aluos, mitulus et uiles pellent obstantia conchae

503 *post 508 repetit in ordine A* 503—510 non suo loco, sed *post u. 519 exhibent B Mut. Wrät. βδ*; 500. 501. 511. 502—510. 512 ss. hoc ordine *Lips.*, qui tamen 503—510 *post u. 519 iterum ex alia recensione exhibet*; 500. 501. 511. 512. 503—510. 513 ss. sic α; 500. 511. 502. 501. 512. 503—510. 513 ss. sic ε
503 Nec non et (et *om. αε*) intepidis (interpidis *post 508*) *Ααε*, Hoc etiam (etiam *om. b¹f¹*) intepidis (in *om. βδ*) *Bβδ* conuolues s, conuolu& priore, cum uolu& & posteriore loco *A*, conuoluere *Bαβδ* corpus *Ααε*, certus *Ββ*, cetus δ
504 Apposituque s, Appositu α, Adposituq; *A*, -tamque (-tumque s) *Bβδ*
leues (lenes α) nepetae gustuq; iuuabunt *Ααε*, leues dabis (dabis *om. b¹f¹*) nepetaq; (nepitaq; e) iuuabit *B*, dabis nepetam quae rite iuuabit βδ 505 et scillino (scyll- s) *As*, -que scyllino α, sed mellino (i supra -el- b²) *b*, sed in illino *cs*, sed in illo *ef²h*, sed *//// f¹*, uersum *om. d*, etenim in illo *f³*, sed adiuncto βδ 506 Elleboro *AB*, -re *be* bene *ABαβδs*, quoque nescio quis ante *Keuchenium* purgatur *As*, cogatur *Bβδ*, coquatur (ut purgatur s. s. *b²*) *b*, curatur s 507 sementis *ef² Lips.*, semen *AB* scopulosa geneste e, scopulosa egenestate *A*, scopulos(a)e genost(a)e (genereste s) *B* uice quod fert semen lenta genista αs, uice: uel scopulosae ritae genistae βδ 508 Miscetur *Bαβδs*, Mulcetur († miscetur *praescr. A²*) *A* et cautis *ABαβδ*, et cunctis s, coctusque s, coctis *Burmam*, haustis s, at intellege 'caute mixtis' cf. *Plin. nat.* ducitur *Aβδ*, educitur *Bαs* 509 Est qui *Aef²αβδs*, Et qui (que *b*) *bes*, //qui *f¹* pr(a)euclidum *AB*, -do *Baehrens* fricto *Ab*, frixo *Bβδ*, nitro αs sale miscet (-it *A*) *ABαs*, miscet β, cōmiscet δ acetum *B*, -tis *A* 510 olei *B*, oleo (i supra *alteram o add. A²*) *A* succo *Bαβδs* (unde sucos *Schmidt*), succus *A*, unde possis succis refricatq; *A*, refricat s, refricant α, recreat (*om. que*) *Bβδ* albentia *ABαβδ*, turgentia s 511 calido *A¹B*, -da *A²* mollit iac(c)ho *B*, mollita baccho. † iaccho *A¹* 512 frangit *ABβδs*, frangis α uires *ABαβδ*, uirus s 513 cibi specie *ABαs*, tibi species *Mut.βδ* uitio *ABαs*, uentris βδ 514 aut diris *B*, ādiris (in *marg. .* aut duris *A²*) *A* 515 uersum *om. b¹f¹*, suppleuerunt in margine *f²*, in spatio uacuo *b²* in *marg. papab A* Vincetur *AB*, -atur *ef²* 516 cocti *ABβδs*, coctam α

adsuerunt; pretiosa tamen cum ueneris emptum,
falleris frustra que immensa nomismata fundes. 520
quin age et in tenui certam cognosce salutem.
aut igitur tectum lana supponis alumen
aut edis in patinis tenerae decocta sabuci
uel cum lacte caprae salsum mulsumque capessis.
crede tamen potum meliorem lactis equini: 525
dicitur hic dulces asinae praeuincere sucos.
siluestris fici lacrimam prodesse loquuntur.
quodque ratis melius uerbis dicemus Horati:
'mitulus et uiles pellunt obstantia conchae'.
sed cocleas prius est urtica aut furfure pasci: 530
purior hinc gustus noxa sine mouerit aluum.
saepe thalassomeli adiecto cumulauimus imbri:
haec purgant, parili fuerint si pondere mixta.

XXVIII Solutioni uentris et dysenteriae compescendae

tam uarii casus mortalia saecula fatigant,
ut sint diuersis obnoxia corpora morbis. 535
saepe etenim nimio cursu fluit impetus alui:
frenatur, mixto cum feruet brassica uino
aut cerasi uictum longo iam tempore pomum.
sucus Amineae cum pane medetur Iacchi

525 *Bened. 156* lactis equini 529 = *Hor. serm. 2, 4, 28* (u. ad u. 514)
538 *Bened. 143* cerasi longum quoque pomum 539 *Verg. georg. 2, 97* sunt et Amineae uites — *Bened. 122* Vitis Amineae

519 Adsuerunt (Ass- e) *B*, Adseuerant (s. s. † *sue^r A²*) *A* ueneris *AB*, inueneris *ef²* emptum *AB*, eptū *bs*, emptu *efδ* *post 519 uersus 503—510 exhibent B Mut. Wrät. βδ* 520 nomismata *AB Mut.*, num- *ef*, numm- *cs* fundes *AMut.αs*, fundens *B*, fundis βδ et frustra immensa que nom. f. *Mut.*
521 *om. Mut.* 522 alumen *B*, alumen terra dicitur *A* 523 in patinis *Bαδs*, in patenis *Mut.β*, in platanis (in *marg. †* in patenis *A²*) *A* tenere *A*, α in *add.*, s, teneris *Bαβδ*, teneras *Mut.* sabuci (sāb- b) *AB*, -is *Mut.*
524 Vel cum *Humelberg*, Vel tu (Vultu s) *AB Mut.αβδ* capr(a)e (cap² *A*) *AB αβδ*, capud *Mut.* capessis *Abαs*, capesses (-sces *Mut.*) *B Mut.βδ* Vel salsum mulsum caprae cum lacte c. s 526 hic *ABβδ*, & s dulces (et *post* sucos *add. †* ualidos *A¹*) *A*, ualidos *B Mut.αβδs* pr(a)euincere *AB*, lac uincere s
528 ratis *Heinsius*, satis *AB*, tuis *Lachmann ad Lucr. p. 17*; satis non apte defendit *Heracus Arch. f. lat. Lex. 15, 555* dicemus *AB*, -amus s 529 Mitulus (nitulus *f*, mitulus *e¹*) *AB* pellunt *A*, pellent *B Mut.αβδs* ex *Horatio* 530 est *ABα*, *om. Mut.βδs* urtica aut *B*, ortica ut *A* 531 noxa (noxia *Mut.*) sine *B*, mox asinae *A* 532 thalassomeli *A*, talassomeli (-lli *cf²s*) *B*, talasso mel *Mut.βδ* adiecto *AB*, iunctum *Mut.βδs* cumulauimus (-bimus *b*, -uinus *e*) *B*, com- *A* 533 H(a)e purgant *B*, Hac prosunt *A* 534 uarii *B*, uarios *A* 535 Vt *B*, *A*. (i. aut, s. s. † ut *A²*) *A* morbis *B*, membris † morbis *A¹*
537 Frenatur mixto *A*, Frenat (-net βδ) commixto *B Mut.αβδs* 538 cerasi *B*, cerasit *A* 539 aminei uitis *A*, amineae (amm- *fs*, -minn- *e*) uitis *Bαβδs*, uitis *del. Baehrens* medetur Iacchi *Baehrens*, medetur achiui et in *marg. albus* (i. aluus) *A¹*, medetur *Bαβδs*

uel bene permixtum calida potatur acetum : 540
 uile quidem facili factu, tamen utile potu.
 si laedent medica data purgatoria dextra,
 adiecto piperis medicatur puluere calda.
 sin autem longo decurrent intima fluxu
 atque immane malum multo iam tempore gliscet, 545
 torridus ex uino cortex potabitur oui.
 ramentum niuei credunt prodesse elephantii.
 arbore Pyramea cortex derepta coquetur
 axe sub aetherio, tum nigro mixta Lyaeo
 inmensum poterit potu retinere fluorem. 550
 numinis aut iussu cedrini mastice misces
 mollitamque picem et rasum de nauibus unguen:
 languida quo fidens medicamine membra fouebis.
 proderit et pueris, quos dentis origo fatigat,
 castaneas coxisse nuces et sorba uetusta 555
 atque apium caulesque, rubus quos fundit acuta:
 potio quae fluidam consumpta morabitur aluum.

XXIX Lumbricis et taeniis aspurgandis

quid non aduersum miseris mortalibus addit
 natura, interno cum uiscere taenia serpens
 et lumbricus edax uiuant inimica creanti? 560
 quod genus assiduo laniat praecordia morsu,

541 *Bened. 174* uile quidem potu, sed non medicamine uile 555 *Verg.*
buc. 2, 52 castaneasque nuces

541 Vile B, Velle A factu (at facile est) *cod. Pad.*, tactu A, factu B Lips.
Wrat. $\alpha\beta\delta\epsilon$ potu *cf*² Lips., putu e², potu Ac¹, putu bdf¹hs, potu Wrat.,
 fotu α , opinor Mut. $\beta\delta\epsilon$ 542. 543 *om. f*¹, in marg. suppl. *f*² 542 Si AB,
 Ni *Bachrens falso* l(a)edent AB, lentent s medica data Ae, medicata B, mo-
 dicum (med- f²) tum *cf*² α , medica tum Mut., medicatum $\beta\delta$ 543 medicatur
suspectum (ex uersu antecedente?); an conuocet? 545 multo (-um f) AB,
 longo Mut. gliscet *Bachrens*, gliscit B, glescit (s. s. crescit) A 546 cortex B,
 cortiex A in marg. piper A² 547 elephantii (-phanti B, -to f¹) AB, -tis $\beta\delta$
 548 pyramea (pir- bes) B, piramia A cortix (e supra i A¹) A derepta
Burmam, direpta AB, decocta s 549 (a)etherio AB, -eo f, atrito s tum A,
 sic B $\alpha\beta\delta$ *cf. u. 772*, pix s nigro (-a e¹) B, nitro A 550 potu AB, potus
 Mut. $\beta\delta$ 551 Numinis BA², Nominis A¹ caedrini (sic) mastice A, c(a)edrum
 (pruna adscr. c²) in mastice B, caedrum cu (cu e) mastice *cf*² Lips. $\alpha\beta\epsilon$; non opus
 esse puto legere cedrina, sed cedrini erit uerum, scil. suci; miscere aliquid aliqua
 re legitur etiam u. 140. 218. 324. 509. 586. 739 552 unguen eae, ungue B,
 unguem A $\beta\delta$ 553 fouebis (-bitis A²) A $\alpha\epsilon$, fouebit B Mut. $\beta\delta$ 554 dentis
 B, uentris A Sen.¹ 555 glossam arbor adiecit A² 556 rubus B $\alpha\epsilon$, rubos
 (u supra o add. A²) A, rubi Mut. $\beta\delta$ fundit B, fudit A acuta B, ac&a (o supra
 alteram a add. A², t o add. A²) A 557 fluidam B, fluidam B 558 addit B,
 addit s. s. t edit A, addit *Burmam* 559 interno B, -num A uiscere Mut.
 Lips. $\beta\delta\epsilon$, uiscera AB α taenia accepit *Humelberg*, tinea AB $\alpha\beta\delta\epsilon$ 560 creanti
 B, creanti (deleta n) A, creantque s

saepe etiam scandens oppletis faucibus haeret
 obsessasque uias uitae concludit anhelae.

ergo cinis cornu ceruini proderit haustus
 uel nepetae tritum ex uino uel lacte capellae; 565
 nec non et sucus medici potatur aceti.
 prodest praeterea cum Baccho Persica frondis.
 Democritus memorat mentae conducere potum.
 sumitur abrotonum nec non et uile melanthum.
 alia per sese sanant aut uis coriandri. 570
 quin et marrubium decoctum haustumque iuuabit.
 puleiumue potens et agreste iugatur anethum:
 synthesis haec prodest unda mollita calenti.

XXX Colo sedando

cum colum, inuisum morbi genus, intima carpit,
 mande galeritam uoluerem quam nomine dicunt. 575
 aut pauidi leporis madefacta coagula pota.
 siue apio nepetas tereti cum mastice iunge
 nec non et species ambas halantis anethi,
 quarum decoctos patiens haurito liquores.

XXXI Vessicae et calculo purgando

si cui uessicae tardus cunctabitur umor, 580
 haec mora rumpetur uino peruicta uetusto.
 proderit ex paruis acinos potare sabucis
 aut hederiae sucum aut lacrimosi trita sinapi.

570 *Bened. 21* seu uis epota corandi (sic) 583 habent *Ex. Alc.*

562 oppletis (obpl- b) B, oblepis A 563 uit(a)e B Mut. Sen.¹ $\alpha\beta\delta\epsilon$ s, ani-
 mae (s. s. t uite) A Sen.² anh(a)el(a)e B, hanehlae (h prior erasa) A 564. 565 *om.*
*bf*¹, in imo marg. *f*² add. 564—566; praeterea uide post u. 588 564 cornu
 sic AB, cornus Sen. (h)haustus AB, haustu hic c, hausto B post u. 588
 565 nepit(a)e AB hic, nepete B post u. 588 uino uel AB $\alpha\epsilon$, uino cum Mut.
 $\beta\delta$ 566 potatur *cf*², potantur B, potantur A, potatus s 568 Democritus
 (-is e¹) B, -tus (a supra u A) A conducere AB, -cier Mut. 569 Sumitur
 B, Simitur (u supra i priorem adscr. A²) A abrotonum A, -anum B melant-
 um (id git add. A²) A 570 Alia B, Alia (l supra l add. A²) A uis sic AB,
 ius f Mut. $\alpha\beta\delta\epsilon$ coriandri A¹ B, col- A² 571 et AB, aut e (h)haustumque
 AB, actumque b iuuabit B, iuuab A 572 iugatur A *cf*¹ $\alpha\epsilon$ s, iungatur
 (-antur s) *bes*² Mut. $\beta\delta$ 573 *om. α* Synthesis AB, Senth- b 574 colum
nescio quis in marg. ed. Constant., colus AB morbi genus B, morbigerum
 (s. s. nis sic supra rum A²) A 575 Mande AB, Manda b, Magde e galeritam
 Sen. Lips. $\delta\epsilon$, gale uitam (gulę uictam, e supra u s. s. b², b) AB Mut. *Wrat.* β ,
 galem uita α 577 nepetas (-am α) tereti (-iti *cf*¹ s) BA² Sen.² α , nepetas
 teritum A¹, nepetas trito Sen.¹, nepetas tritas Lips., tritas nepetas s iunge
 Ab, iunges *ce* *Wrat.* $\alpha\epsilon$ s, iungas fs Mut. Lips. $\beta\delta$ 578 halantis A, alantis b,
 at(h)lantis (anth- s, athal- Mut.) B $\beta\delta$, adiungas Lips., redolentis s 579 de-
 coctos B, -tus A 581 rumpetur B, uinc&ur (rump s. s. A²) A peruicta AB,
 peruncta f Mut. 582 Proderit A, Prodest A $\alpha\beta\delta\epsilon$ s & paruos acidos (sic) po-
 tare sabuci s 583 sinapi BA² (*Ex. Alc.*), senapi A¹

nec non resinas ex Oricia terebintho
in speciem eruliae paruos glomerabis in orbcs, 586
quos ternos tepida mixtos hausisse medella est.

quondam etiam nimio praeceps urina fluento
inrigat exuias obscaenoque inficit imbri:
tum leporis cerebrum ex uino potare licebit.

si dolor internam uessicae concoquet aluum, 590
subueniet radix frondosae epota cupressi
puleiumue potens domitum feruentibus undis.

si uero in lapides densus conuertitur umor,
qui retinent cursus gemitumque dolore frequentant, 596
saxifragam seu spongitem succurrere credunt.

praeterea semen myrti siluestris Iaccho
atque oleo mixtum bibitur, nec desit acetum,
uinaque sumantur fricto condita cumino;
siue palumborum capitur fimus acre ferorum
duleacidis sparsum sucis trituque solutum; 600

584 Verg. Aen. 10, 136 Oricia terebintho 585 Verg. georg. 4, 79 glome-
rantur in orbem

584 ex orit(h)ia Mut. $\beta\delta\epsilon$, ex orscia & Acs, ex orcio & e, om. b^1f^1 spatiis
relictis, ex orcia & b^2 , ex orno & f^2 , orythia de α t(h)erebinto (-ynto e) BA^2 ,
terebento A^1 585 om. e herbiliae († iruillie in marg. A^2) Ac, herbiliae Mut.,
erbiliae sb^2 , om. b^1 spatio relicto et f glomerabis $A\alpha\beta\delta\epsilon$, -abit (-au b) B
586 (h)ausisse AB, auxisse b 587 nimium pr. u. fluendo α 588 Inrigat
(r supra n A^2) AB, Irr- b inficit $A^2b\beta\delta\epsilon$, infigit A^1 , inrigat B α imbri A^1B ,
imbre A^2 post 588 B addunt hos uersus ex 564 s. praeue repetitos

Ergo cinis proderit hausto uel (uel om. e) nepete suc(e)
Datum (om. b^1f^1 Sen.) ex (et s) uino tritum uel lacte capellae

quos habent etiam Mut. Lips. Wrät. $\alpha\beta\delta\epsilon$, sed cum his lectionibus uariantibus:
hausto nepete quoque sucu Ex uino uitium tritum Mut., Ergo cinis nepete succo
tunc proderit hausto nil amplius Lips., nepete et Conditum ex uino Wrät., prode
haustus: uel nepete sicum Conditum ex uino α , Proderit ergo cinis hausto nepete
quoque succo Ex uino uitium tritum uel lacte (q; add. β) capelle $\beta\delta$, Ergo
cinis nepetae succus uel proderit haustus: Et uino tritum datur aut cum l. c. ϵ
589 licebit († debebit s. s. A^1) A, debebit BWrät., decebit ef^2 Mut. Lips.
 $\alpha\beta\delta\epsilon$ 590 Si $A^2\beta\delta\epsilon$, Sed $A^1B\alpha$ uessicae A; uessicae si (uess- f, uis- b^1c^1 ,

uos- e) B concoquet Baehrens, conq̄q̄ A, conquoquit bef, conquit e, conco-
quid s, concoquitur Mut., concoquit $\beta\delta\epsilon$, si coquit Lips. Wrät. α 591 radix
frondosae $c^2\alpha\beta\delta$, frondos(a)e radix AB, radix et frons ϵ add. A^1 in marg. ad
calculosus (sic) 593 conuertitur AB, densabitur α 594 retinet A, retinet
B Mut. $\alpha\beta\delta\epsilon$ dolore frequentant A, dolore frequentat B Mut. $\alpha\beta\delta\epsilon$, dolor nihil
amplius s 595 Saxifragam B, -gum A seu spongitem Humelberg, seus (seu s)
fongiten (-tem e) B, fesso iugiter A, seu fontiginem Mut., seu fongiten (cum
glossa ueneriam) Lips., seu frongitem α , seu fontigitem $\beta\delta$, seu sarxeiphagon ϵ
596 mirti (misti s, mirty e) AB ia(c)cho (iaco e) B, iaccho A 597 mix-
tum AB, mixto bf desit $AB\alpha\beta\delta$, defit s 598 sumantur B, sumentur A
cumino (com- f, -ni e, cū uino s) BA^2 , cymino A^1 599 capitur Afc^2 , carpi-
turb bc^1es acre ferorum $B\alpha\beta\delta$, care († acre A^1 in marg.) ferorum A, aerio-
rum ϵ 600 sparsum $AB\alpha\beta\delta$, sparsus ϵ trituque ϵ , tritumque (o supra um A^1)
 $A\beta\delta$, tritoque B α solutum $AB\alpha\beta\delta$, -tus s

nec non obscaenus caprae potabitur humor:
obruet hic morbum labefactaque saxa remittet.

XXXII Conceptioni et partui

inrita coniugii sterilis si munera languent
nec subolis spes est multos iam uana per annos
(femineo fiat uitio res necne, silebo: 605

hoc poterit magni quartus monstrare Lucreti) —
sed natura tamen medicamine uicta potenti
saepe dedit fetus studio curante paratos.

aut igitur leporis consumit femina uuluam
aut, ovis in stābulis fractas cum ruminat herbas, 610
pendentem spumam molli deducit ab ore
atque illam meminit mixto potare Falerno.
Mercurialis item capitur communiter herba,
si cubitum noctu coniunx festinat uterque.

atque ubi iam certum spondet praegnatio fetum, 615
ut facili uigeat seruata puerpera partu,
dictannum bibitur, cocleae manduntur edules.
aut qui † olim menses minus octo moratus in aluo est
inrumpit thalamos et nexus soluit inertes

..... repente 619A
pulei <potus> quoque amico conuenit imbre, 620
cuius opem ueram casus mihi saepe probarunt.
quin etiam stercus supponunt uulturis atri,
sentiat ut minime partus quam proximus urget.

606 Lucr. 4, 1233 ss. 617 habent Ex. Alc. (Diptamnum | mandantur) et
Micon (sine nomine) 144 (Diptamnum)

601 Nec non BA^2 , Nen ion A^1 602 Obrū & A, Obruit $B\alpha\beta\delta\epsilon$ hic
 $B\alpha\beta\delta\epsilon$, hinc A Mut. morbum B, morbos A remittit & A, remittit B Mut. $\alpha\beta\delta\epsilon$
labefactaque AB, labefactans s 603 sterelis Abce 604 est $AB\alpha\delta$,
om. $\beta\epsilon$ iam uana (quum supra iam A^1) A ϵ , dum uana $B\alpha\beta$, damnata α in add.
606 magni quartus A ϵ , quartus (partus α) magni $B\alpha\beta\delta$ lucreti AB, -tus
ef 607 uicta B $\alpha\epsilon$, u/// A^1 , uita A^2 iuncta Mut. $\beta\delta$ potenti A ϵ , potenti est
B Mut. $\alpha\beta\delta$ 608 paratos (patra- d) B, -tus A 612 meminit A $\alpha\epsilon$, -ni
B $\beta\delta$ ad u. 614 s. in margine adscr. A^1 Ad tenendum par (i. partum) 614 Si
Ab, Sic. $B\alpha\beta\delta\epsilon$ festinat (-ant s) AB, sustinetur † festinat Mut. 615 Atque
AB, Ast s spond & A, -it B 616 partu A ϵ , -tum B 617 Dictamnum
A ϵ , Dipt. (Dypt- f) B (Ex. Alc. Micon) bibitur AB (Ex. Alc. Micon), bibit & s
mandantur A (Micon), -antur B (Ex. Alc.) 618 Aut (A. s. s. minus A, Vt α ,
At Lips. s) qui (qui om. B Mut. $\alpha\beta\delta$) olim (dolim e) menses (minus add. $B\alpha\beta\delta$)
octo moratus in aluo est (est om. $\alpha\beta\delta$) AB, At si per menses m. o. m. in aluo ϵ ,
Vt menses olim m. o. m. in aluo α in add. 619 Inrumpit AB, -at α , iam
rumpit Baehrens soluit AB, -at α post u. 619 uersum excidisse opinor, cuius
finis erat repente (u. ad u. 620) 620 potus (om. B et A in contextu) habet in
margine sine ullo signo A^1 , post quoque dant $\beta\delta$, ubi totus habet Mut. imbre
repenti A, inbrotus (ex imbre potus corruptum uidetur) B, imbre $\beta\delta$, ymbri Mut.
Puleio admisto uenit embrio nectus aceto α , Pulei bene purgati tunc conuenit
hymber s 623 minime AB, -num α q (i. quod) A^1 , uam s. s. A^2 , quam
B Mut. α , q̄ $\beta\delta$, qui s urg(u)et (urgunt f^1 , ungu & s) AB, urgi Mut.

oua etiam rutae et fragili miscentur anetho,
quae diluta leui Baccho atque exhausta medentur. 625

XXXIII Profluuius cuiuscunque sanguinis et matrici

si modicus pleno manat de corpore sanguis,
subuenit, at nimius cum uita funditur ipsa.
quapropter multo naris completa cruore
cum fluit, attritus cimex conducit odore.
630 lana oleo madefit, sed nondum lauta rosato:
haec datur in nares uel claudit densius aures.
contritis prodest coeleis perducere frontem
aut galli cerebro uel sanguine mite columbae.
quod nisi supprimitur sanguis, potandus et ipse est.
635 praeterea Phariis caput emetire papyris,
detrahe quod superest: illo genitalia necte,
femineas illinc prodest uincire mamillas.
menstruus inmenso si profluit impete sanguis,
suicida lana malos remoratur subdita cursus,
640 mortua quin etiam producit corpora partu.
sed quaecumque fluit uis inmoderata cruoris,
subernus cortex calidis potatur in undis
ante minutatim studio uincente terendus.
pulei calido purgatur femina potu.
645 sed si forte cruor clausa cunctabitur aluo,
aut molles nepetae aut rutae quacunque bibentur.
at si puniceos fundit uessica liquores,
marrubium ex passo tritum perfunditur undis:
hi poterunt haustus rutilum purgare colorem.

639 habent Ex. Alc. (Succida)

625 om. e leui baccho (s. s. simul uino A²) A, simul uino Baβδs
628 multo naris AB, naris multo Mut. 629 cimex (cym- s) Aes, cimix bcf
odore αs, odorem AB Mut. βδ 630 lauta AB, uel lota s. s. c², lota Mut.
631 claudit Abβδs, claudet B Mut. α 632 perducere A, conducere B Mut.
αβδ, obd- s 633 cerebro B, caerebrum A mite Aces (est abl. adi.), mitte
bfβδs, mitis Mut., tinge α 634 Quod AB, Quo Baehrens est et ipse po-
tandus Mut. 635 fariis AB, fariisque βδ emetire Ac²s, metire Bβδ, hic
metire α papyris ce, papiris AB 636 superest B, supra ē A illo α, alio
AB Mut. βδs 637 illinc prodest A, prodest illinc B uincire BA², uincere
A¹es post 636 Baehrensius male grauius distinxit cum prioribus aliquot add.;
nam illinc est 'papyro': si mas est, penis papyro ligandus, si femina, papillae:
neque propter Marcelli praeceptum (10, 47) opinor deesse uersum de corrigio ca-
prino 638 profluit B, -et A impete AB, impite c¹f, imbre s 640 cor-
pora partu om. b¹f¹ partu (-us f²) B, -um A 641 quaecumque Aes, quocum-
que (quode- h) B, quacunque αβδ 642 Subernus (Sup- bf²) AB, Subereus α
643 minutatim (-tū s) BA², minuatum A¹ 645. 644 ordinat s 646 aut
rut(a)e BA², aurute A¹ quacumque sic AB, quaecumque Mut. βδs, plerum-
que α 647 At Aes, Aut Bβδ fundit B, fund& A 648 passo As, parso
(sparsio c, parsu e) Bβδ, sparsis α

reliquias partus † laetatibi detrahet herba. 650
quod si feminei properabit sanguinis imber,
est qui frustra molae percussu decutit uno,
quorum aliquod lanis tectum ad praecordia nectit,
haec simul incantans: sisti debere cruorem,
655 ut lapis ille uiae solitos iam destitit orbes.

XXXIV Pilis quibus (cum) que internecandis

mobilis hirsutas horret lasciua saetas
et gaudet raptu nudari flore pilorum.
sed bona nonnumquam uellendi causa uidetur,
corpora cum releuat ratio manifesta salutis.
630 namque oculos infesta pilorum tela lacessunt,
quodque illis dederat uallum natura tuendis,
inde inimica seges proprios desaeuit in orbes.
ergo locum crinis uulsi continge cruore
quem dat auis, tremulis simulat quae pellibus alas,
635 sanguine uel ricini, quem nigro de cane uelles.
praeterea quascunque uoles auertere saetas
atque in perpetuum rediuiua obcludere tela,
corporibus uulsis saniem perducito ranae,
sed quae parua situ est et rauco garrula questu.
640 nec non e stagnis cessantibus exos hirudo
sumitur et uiuens Samia torretur in olla:
haec acidis unguis permixta liquoribus artus
euulsamque uetat rursus prorescere siluam.

665 cf. u 691

650 l(a)eta tibi († letauia A¹ in marg.) ABβδ, eadem tibi α, dictam (u) i
ex Plin. nat. 26, 153 et 161; possis centauri (Plin. nat. 26, 153); an lactucae?
detrahet Ab, -hit B 651 feminei (-nae f¹) B, -neo A properabit B,
-uit Ab 652 frustra A²c², frustra A¹B percussu (-rsu c¹) B, percusso Ae¹f² α
uno AB, om. e 653 nectit B, nectet A 654 debere AB, dixere βδ
cruorem († flu s. s. A¹) AB, fluorem b 655 solitos B, -tus A 656 Mobilis
AB, ut N praescripsit b², Nobilis s; at cogita de cinaeddis lasciua (lascia s,
lusciana e) s(a)etas AB, om. b¹f¹, add. b²f² (luscina f²) 657 nudari AB,
-re b¹f¹ flore (fluore s) AB, rore βδ 659 releuat A²ef², re//at A¹, reue-
lat B 660 infesta As, infecta B lacessunt A¹B, -scunt A² 661 uallum
s, ualidum AB 662 om. bf¹, add. f² in marg. inf. proprios (-iis c¹, -io e¹)
AB, ualidos βδ 663 crinis B, crineis A 664 simulatq. (-at que A²) pel-
libus alas (s. s. dactilus sic A¹) A; uaria lectio pertinet ad dat auis 665 ha-
bent ALips. s, om. B Wrat. αβδ 666 auertere (eu- Mut.) B, auellere A
667 obcludere tela B, obcluder& ala A¹, -udier ala A² 669 parua situ est
et rauco (est add. f²) BA², par uasit ueste & trauco A¹ nec rauco Keese ex
Plin. nat. 32, 75 muta ac sine noce ga(r)ula (-lo s) B, garrula A 670 e
stagnis (estagranis e, ē. agnis c¹f^s) B, & stagnis A, quae stagnis s exos (ex-
hos s, exosa c², eros Mut.) B, exoso βδ, h(a)esit αs hirudo c²
Pad. Lipsas, hirundo (har- A) AB 672 H(a)ec BA², Naec A¹ unguis A,
unguis B, ungit cf², iungit f¹s 673 Euulsamque A, Anul- Bαβδs pro-
rescere Bα, percr- βδs, procedere A siluam BA², saluam A¹

XXXV Omnibus obscaenis medendis

dicendum et quae sit membris medicina pudendis.

languidus antiquo purgatur penis Iaccho 675

ac super inlinitur fecundae felle capellae.

mane nouo myrti frondes commandere prodest

qui dolet, atque illas in uulnus despuat ipsum.

faece etiam uini genitalia lauta leuantur,

et tumidos testes Nereia lymphæ coercent 680

uel bulbi ex mulso uel cera inmixta cupresso

aut faba cum tepidis Bacchi decocta fluentis.

ramicis inmensum fertur cohibere tumorem

far madidum lymphis † et feralis fronde cupressi,

unde etiam potu frons haec memoratur amica. 685

sin autem existet duratis glandibus inguen,

proderit induci coeleas cum melle minutas.

obscaenos si pone locos noua uulnera carpent,

horrentum mansa curantur fronde ruborum.

at si iam ueteri succedit fistula morbo, 690

mustelae cinere immisso purgabitur ulcus,

sanguine uel ricini, quem bos gestauerit ante.

herba chelidoniae fertur cum melle mederi

herbaque cum seuo foliis de mille uocata.

674 cf. u. 846 684 Verg. Aen. 6, 216 feralis ante cupressos constituunt
cf. Ou. trist. 3, 13, 21 692 cf. u. 665

674 et Bβδs, ē (i. est) A 675 ut supra (poenis ces) Bαβδs, Languidi
santiquo rino (sic) purgatur penes iaccho A (omnia ab A¹, Languidis antiquo
dist. A²), in quibus rino pro uino glossa est; curatur Wouwer, duratur Burmann

677 nouo αβδs, nouoym A, nouum (-em s) B commandere (-dare s)
ABβδs, quod mandere e, quoque mandere α 678 Qui AB, Cui Humelberg,
Quod βδ 679 uini BA¹, uino A² leuantur Aαβδs, lauantur B 680 Et
tumidos Bαβδs, Autumidos (t supra ut add. A¹) A; nolui At tumidos coher-
cet A²B, cohorcet A¹ 681 ex B, & A cypresso A, item u. 684

682—684 om. s 682 trepidis A, trepidis (sic) B 684 lymphis et (et
om. α) feralis (-les A) ABα, lymphis et fera βδ, lymphæ (-is s) medica cum
Lips. s, lymphis ferali eo Baehrens (at ex sic non legitur nisi de liquidis), lymph-
phis ferali a Humelberg, quod non concinit cum Plinio, nec mihi sufficit lymphæ
et feralis, desidero cum 685 amica Aαs, amic(a)e Bβδ 686 exist& A,
ex(s)istit B duratis A, durus tibi (durū stibi s) B, durum tibi αβδs gland-
ibus AB, gra-fs inguen Aαβδs, inguē b, ingen c¹, inguem sa, ungue f

688. 689 inuis mutilis (Pone et Curantur) exhibent b¹f¹ spatii relictis; suo
loco expleuit b², f² autem plenos uersus addidit fol. 139^v, cum lacari sint primi
fol. 140 ibique paene euasidi 688 pone B, pene A 690 At si iam Abe,
Ut (Aut s) suam c¹f¹s, Ad suam f², Aut si iam c²αs, Et si iam βδ, fistula B,
fistola A 692 uel Aα, uelue h, que b, quē uel quem cefs, tum βs, cum δ
quem AB, que f 693 c(h)elidoni(a)e B, chelidonia A 694 seuo AB, sebo
b¹e, sebo f foliis B, om. A¹, supra uersum add. A²

XXXVI Ischiae et articulari morbo

saepius occultus uicta coxendice morbus 695

perfurit et gressus diro languore moratur.

populus alba dabit medicos de cortice potus;

nec non et tenerae gracili de fronde genestae

arreptos caules acidoque liquore madentes

sumere conueniet, rubiam quoque ducere potu 700

aut ex Bithyno coeleas haurire Lyaeo.

si uero articulos tabes inimica per omnes

haeserit, ex ficu betas cum melle ligabis

uel pelagi latices, simul et Baccheia dona

sumere curabis: nimio sed paruito uino: 705

Ennius ipse pater, dum pocula siccat iniqua,

hoc uitio tales fertur meruisse dolores.

XXXVII Furunculo medendo

cum sanguis nimius puri permixtus atroci

aestuat et papulas alte sustollit acutas,

resinam misces et saxis hordea fracta: 710

conspersa haec tepidis apponere conuenit undis.

uis et hyoscyamum cerae seuoque iugatum

nectere? non minus haec poterit medicina iuuare.

praeterea fimus, ex gallo quod legeris album, 715

imbribus ex acidis fidens appone dolenti.

auribus aut pecudis molles expromito sordes,

unguine quo fotis dabitur medicina papillis.

695 Bened. 199 morbus... perfurit 706 Hor. epist. 1, 19, 7 Ennius ipse
pater nunquam nisi potus ad arma prosiluit dicenda. serm. 2, 6, 68 siccat in-
aequales calices conuiuia solutus

695 occultus (oculeus e) B, occulta A coxendice sas, coxendrice A, con-
sendice (consc- h) Bβδ 697 dabit AB, dedit f cortice B, cortice († cor-
pore A¹ in marg.) A 699 madentes B, madentes (e supra a add. A²) A, me-
dendes corr. in -tes s 700 rubiam (rob- s) AB, rubum ef¹α, rubiae s
potu B, potum Afs 701 bi(t)hino (byth- e¹) bc¹sβδ, bithinio f, bythynio c²,
bithonio (-yn- e²) e¹, bithomo (v supra i et imo supra omo A²) A, irino s
703 cum AB, ac bf¹αβδs 704 latices B, laticices A 705 paruito (paruo c¹)
BA², partito A¹ 708 ut supra A (supra per- adscr. cū A²), item (sed puro
comistus) β et (puri commistus) s, Anguis iniquus urit puro commixtus atroci B,
Cum sanguis nimium fuerit combustus et ater α 710 Resinam B, -na A
712 hyoscyamum cere A, hyosesam (bio- b, thio- s) uincere (uinere ef, unere s)
B, hyosciami semen α, hiosesam iungi βδ, hyoscyami caerae s 714 fimus
A, finum Bα, -que finum βδs quod AB, quem s album ABα, albo βδs
715 fidens AB, tundens α 716 pecudis A, pecudum (-cod- c) B
717 quo AB, qui cfs

XXXVIII Carboni tollendo

horrendus magis est perimit qui corpora carbo:
urit hic inclusus, uitalia rumpit apertus.
hunc ueteres olim uariis pepulere medellis. 720
tertia namque Titi simul et centesima Liui
charta docet, ferro talem candente dolorem
exactum aut potio raporum semine pulsum;
ni fieret, dixit, uix septem posse diebus
uitam produci: tanta est uiolentia morbi. 725
dulceacidum laticem cum lini semine iunge
atque fimum Paphiae pariter compone columbae:
hinc line duratas partes et clausa uenena.
praeterea triti reserant adoperta lupini.
nonnullus calcem uiuam dissoluit aceto 730
fumantemque niuem papulis apponit acerbis.
est qui gallinae perducat stercore corpus.
alia uel piperi iuste commixta linuntur.
Pythagorae cognata leui condita cumino
proderit aut madida fermentum polline turgens. 735

XXXIX Panoi uomicae et strumae depellendis

sunt alii, quos dira mouet natura, tumores
non minus horrendi, sed non ita perniciosi,
uomica qualis erit uel eidem proxima quaedam.
simplice resina miscebimus hordea tunsa

723 *Bened. 208* Hunc etiam dirum raparum (*sic*) semine pelli asseruit
Quintus uera ratione Serenus 734 *Hor. serm. 2, 6, 63* faba Pythagorae cognata

718 Horrendus *B*, -dum *A* perimit *B*, -m&t *A* qui (q; b) *B*, quot *A*¹,
quod *A*² 719 apertybus († apertus s. s. *A*²) *A*, acerbus (-uus *f*¹s) *B*, acer
uis α 720 Hunc *AB*, Huic α olim († quondam *A*¹ in marg.) *A*, quondam
(quod dam e) *B* pepulere († caue s. s. *A*²) *Aβδs*, cauere *Bα* 721 titi *AB*,
cibi *bef* 723 Exactum *ABβδ*, Exactum αs aut *B*, ac *A* potio (pote e) *B*,
potu *Af*²α pulsum *Ae*, pulsus *B* 724 Ni fieret s et (*corr. ex* Nificeret) *A*,
Inficeret *Bβδ*, Infecti α dixit bis (s. s. cens uix *A*¹) *A*, dicens uix *Bαβδs*
726 laticem *ABα*, laticemque *efβδs* cum lini *Aα*, cumini (-ine *f*, -une
c¹) *Bβδs* semine *AB*, -ni b iunge *Constant.*, iunges (-ens *bβδ*) *AB*
727 pafie pariter *Aα*, pariter paphi(a)e (phapie s) *B* 728 duratas *ABε*,
dirutas *ce*, diruptas *αβδ* 729 adoperta *Abαs*, & operta *Bβδ* 730 dissoluit
Abc, desoluit *ef*s 731 niuem i. calcem solutam apponit (opp- e) *B*,
-n& *A*, imponit α acerbis *A²bc²f²*, -bus e, aceruis *A¹c¹f¹s* 733 iuste
(† parce *A*¹ in marg.) *A*, parce *Bαβδs* 734 Putagore (y supra u *A*¹) *A*,
Pyt- s, Pyth- c, Pit- ef, Phit- b cognata (s. s. i. faba *A*²) *AB*, -ita e, -atā s
cumino *B*, cym- *A* 735 a (s. s. ut *A*²) i. aut *A*, & *Bαβδs* madida (*sic*)
*BA*², medida *A*¹, madido α fermentum *B*, -tur *A* 736 dira *sic* *A*, dura *B*
αβδs mouet *Aec²f²*, mouit *B*, uomit α tumores *Lips.αs*, tumoris (tim- *A*)
ABWrat.βδ 737 pernitiosi *A* et fere *B* 738 Vomica *Aαβδs*, Vomice *B*
erit *B*, erat *A* quaedam *AB*, quidam *be* 739 Simplicem (-cem s) *AB*, Sup-
plici b miscebimus *ABα*, miscentur (et *add. d*) *βδs*

et mulsos amnes et purgamenta columbae: 740
his bene decoctis languentia membra fouentur.
mollis odorato faba iungetur coriandro:
proderit appositum mollitque aperitque tumorem.
aut de phasgano radix decocta palustri, 745
quae salis admixto tundetur condimento;
proderit et mansum quod traxeris arbore uiscum.
gramen hyoseyami cerae seuoque uetusto
concilia mixtisque locos perduce dolentes.
exercere etiam iusserunt corpora prisca. 750
ouum defundes in fictile, deinde putamen
marrubii suco implebis, post melle liquenti
omnia consociata tepenti prospera potu
sumuntur: reserantque malum purgantque leuantque.

XL Igni sacro dimouendo

est etiam morbi species, quae dicitur 'ignis', 755
languida quod multo torrentur membra calore.
uel tu uicino seuum bouis igne remittes
mollitumque lines uel oloris faecibus oua,
sed non cocta, dabis: sic torrida membra fouebis.
lumbrius terrae mixto inducetur aceto
aut parili noua ruta modo, sed iungis oliuum. 760
ouaque cum betis prosunt super inlita tritis.
alia dant cinerem sociandum oleoque garoque,
unguine quo gliscens deponet flamma furorem.
saepe chelidoniae pars candida iungitur oui,

754 *cf. u. 1006. Bened. 161* Est morbi species

741 His *Aec²f²*, Bis *bc¹f¹s* 742 faba iungetur (-atur *ds*) *Aδs*, iunga-
tur faba *Bβ*, faba perlita cum α coriandro *BA*², col- *A*¹ 743 Proderit *B*,
Prodest (ri supra est *A*¹) *A* adpositum *AB*, -tu α 744 fagano *AB*
745 Quae salis (salix e, sali s) admixto *AB*, Siue salix mixto α tundetur *AB*,
tond- *βδs* condimento *BA*², condi memento *A*¹, cum coriandro α 747 hyos-
cyami e, hyoscyami *Af*²s, hyoscyami b, hyoscyami *cf*¹ 748 locos *Ab*, loco
cefsα dolentes (-tis s) *AB*, -ti α 749 iusserunt corpora prisca † corpus
medicina potens ē *A*, corpus medicina potens est *Bαβδs* 750 defundes *nescio*
quis ante Wolfium, defundis *B*, diffundis *Wrat.α*, diffundēs *Lips.*, infundens *A*
fictile *BA*², -li *A*¹ putamen *ef*², potamen *AB* 751 implebis *AB*, re-
pleas α 753 Sumuntur *B*, -antur *A* 754 qu(a)e *AB*, qui α 755 q (i.
quod) *A*, quo *B* 756 remittes *Ab*¹, -is *B* 757 uel oloris *Lips.* *Wrat.α*,
uel odoris *ABβδ*, dederis uel ε f(a)ecibus *AB*, fotibus ε 758 torrida *B*,
feruida († torrida in marg. *A*¹) *A* fouebis *A*, -bit *B* 759 Lumbrius *e²f²*
αβδs, Lumbrius *AB* mixto *A²bfαβδs*, mixtos *A¹c*, mix e, xnixtos (*sic*) s
inducetur (imd- e) *A¹B*, inducis *A*² 760 iungis *B*, iunges (i supra e) *A*
oliuum *AB*, -uam e, -uo α 761 super *Abc²f²*, semper *B*, saepe *βδ* 762 so-
ciandum *Aes*, -da *c²*, -do *B*, sociato *αβδ* 763 quo *Aec²*, quod *B* deponet
B, -it *A* 764 pars (pass s) *AB*, calx α candida (candia *f*¹) *B*, candido
(a supra o *A*²) *A*

quae modico potu, sed ualde trita, capesses, 765
admiscere memor lymphas amnemque Falernum.

XLI Podagrae depellendae

quaedam † etiam rabidae medicamina digna podagrae,
cui ter tricenas species Epidaurius ipse
dixit inesse deus? requiem tamen indere morbo
fas erit et tristem saltem mulcere dolorem. 770
ergo age et abreptam salicis frondemque librumque
cum uino tere, tum contractos perline neruos.
aut cum prima mali sese ostentabit origo,
feruida non timidis tolera cauteria plantis
seminecisue hirci reserato pectore caloes 775
insere: sic dirae reprimes primordia pestis.
aut si corruptus persederit altius umor,
trita cupressus ibi Baccho iungetur acerbo,
panibus et teneris, cohibebitque addita questus.
parua sabucus item, hircino conlita seuo, 780
triticeaeque acido manantes amne farinae,
aut nitido ranae decoctum uiscus oliuo
siue chelidoniae sucus sale mixtus aceto.
sunt quibus apposita siccatur hirudine sanguis:
non audita mihi fas sit, sed lecta referre: 785
hoc quidam rabidus morbo per tempora messis
uicino plantas frumenti pressit aceruo
euasitque grauem casu medicante dolorem.

772 habent *Ex. Alc.* (ueteri sic)

765 modico (med- c, medio s) B, mandico A potu sed ualde trita *cod. Pad.*, potus eduale trita (s. s. † uili A¹) A, potu (poto b) sed uili detrita (trita *Lips.* βδs) Bβδs, potu sedulo (-le *Wrat.*) detrita *Wrat.* α 766 falernū A, -ni B
767 Quaedam & iam (s. s. † s A¹) A, Quaedam sunt Bαβδs; Quaeam sint *Scaliger*, Quae dabo iam *Baehrens*; *latet aliquid, fortasse excidit uersus* rabi-
d(a)e B, rapide A 768 Cui ter tricenas A s, Cui (quoque *interponunt ef*²)
trigenas (Caute trig- s) B, Cui tricenas *Lips.*, Cui trigenas (*in fine uersus add.*
medendi c²) c, Cui ter trigeminas α 769 indere AB, huic dare s morbo B,
morbū A post u. 769 in *Wrat.* leguntur haec in ordine Potatur & sanari do-
lentem Capre seuū lotum rore currenti lympe Et lilia possunt mixta cum
solido seum 770 saltem Af², saltim B 771 abreptam (arr- αs) Aαs,
arreptum (are- f) B salicis (om. b) B, salicis (*in marg.* † felicis A¹) A, fili-
cis βδ librumque AB, libūq; bf 772 tere AB, ueteri (*Ex. Alc.*) tum († sic
s. s. A¹) A, sic B (*Ex. Alc.*); cf. u. 549 773 Aut AB, Et e, At s mali B,
malis A 774 timidis B, tumidis A, timidus βδ 776 reprimes A s, -mis B
778 iungetur AB, -atur α acerbo (acebo e) Aec², -uo B 779 cohibe-
bitque Aβδ, cohibebit B, cohibet super α, cohibebunt s questus AB, -um c
780 item B (cf. u. 464; *ad metrum cf. u. 108*), item est A s, item si (*et*
est in fine uersus) α conlita B, condita Aα 782 nitido A, -dum B
784 hirudine (hyr- *Lips.*) *Lips. Wrat.* α s, hirundine (her- A, hyr- s) AB 785 fas
sit A, sit fas B 786 rabidus AB, grauidus *Baehrens*, captus α, raptus *Caesar*.
787 frumenti B, -to A

XLII Vulneribus ferro aut uerberibus factis

naturae uitii medicas obiecimur artes,
nunc et fortunae iaculis obsistere par est. 790
si cui forte chalybs teneros uiolauerit artus,
necte adipēs uituli simul et tritam chamecisson
nec pudeat luteae stercus perducere porcae.
sin autem saeuo laceratum est uerbere corpus,
tum lixiua cinis ceras dissoluit et oua 795
admixtoque oleo uibices comprimit atras.
si uero infranus manat de uulnere sanguis,
purpura torretur conchyli perlita fuco,
huius et atra cinis currentem detinet undam.
uerrucae quoque desectae frenare cruorem 800
dicitur ambustus Tyrio de uellere puluis.
praeterea nimios reserati uulneris amnes
feniculi cinis adstringit uel fimbria porri.
siue fimus manni cum testis uritur oui
et reprimat fluidos miro medicamine cursus. 805

XLIII Vulneribus quibuscumque casibus factis

quam magna humanae mala pondera condicionis!
tam multae innumeri species mihi uulneris adsunt,
ut nequeam proprias cunctis adscribere curas.

791 *Walahfr.* 364 si quae forte chalybs infensus uulnera membris indiderit
nostris 795. 796 habent *Ex. Sang.* 798 *Catull.* 64, 49 tincta tegit roseo con-
chyli purpura fuco

789 medicas Af², medicatas B obiecimur B, obiecimur A 790 par B,
pars Af² 791 forte AB, fronte s calybs (*in marg.* lapis A¹) A cf. *Walahfr.*,
lapis B 792 ut supra s; item, nisi quod chamecoson, *Lips.*; Hedera necte
adipēs uituli simul (trita supra uersum add. A¹) camecisson (t inter e et c in-
seruit A¹) A, Necte adipēs uetulos et tritam c(h)ametiison (-ment- c, camism&is-
son b) B; Hedera in A glossam esse ad uocem chamecisson recte dixit *Baehrens*,
nec tamen recte in ceteris codices B secutus est; certum est rectius stare chāmē-
cisson quam chāmācisson 794 est Aα, om. B, ante laceratum add. *Lips.* s
795 Tum ABC², Tunc sα, T// c¹, Tu (*Ex. Sang.*) lexiua cinis AB, ex lixiuio
(tum dissoluis) α ceras (cerasi b) B, cera A (*Ex. Sang.*) 796 Admixtoque
AB, Admixtum hoc α oleo AB, oculo (*Ex. Sang.*) uibices cαβδs, uinices
B (*Ex. Sang.*), uinifices A comprimit (-is b) B, conprim& A (*Ex. Sang.*)
798 conchili βδs, conchili (ei supra qui adscr. A¹, supra ci add. h A²) A, con-
cillii (-cyl- e, conch- f²) B fuco Aef, succo bes s 799 et atra cinis AB, uis
cineris α currentem AB, sed in A supra cui adscr. A² to 800 desectae
AB, def- f¹s 801 ambustus B, ambustū (us supra e A¹) A tyrio uel tirio
B, cyrio (t supra e A¹) A 803 Feniculi Aαs, Peniculi (Penn- e, Pel- f²)
Bβδ 804 manni AB, om. b¹f¹, mansi b² 805 fluidos B, fluidos Ab
806 Quam magna A, Cum magna (-ne b) B, Quam magno *Baehrens* mala
AB, sint s pondera AB, -re *Baehrens* 806. 807 sic dat α: Tam multa hu-
mane sunt uulnera conditionis 807 innumeri B, -ris As adsunt s, adsint
AB 808 om. βδ proprias (prius b) AB, propriis s

isdem igitur monitis casus sanabimus omnes,
sic tamen ut nullus medicinam luserit error. 810

ergo, modus quicumque obtinget uulneris atri,
contritus cum melle dabit medicamina bulbus
herbaque quae nomen foliis de mille recepit,
appositu prodest adipi permixta uetusto.
sucida cum tepido nectetur lana Lyaeo 815
ambustaeue cinis complebit uulneris oras,
concludet uero uel frons uel ramus ab ulmo.
at sucis hederæ pulchrescit foeda cicatrix.

XLIV Hominis aut simiae morsu

siue homo seu similis turpissima bestia nobis
uulnera dente dedit, uirus simul intulit atrum, 820
Vettonicam ex duro prodest absumere Baccho.
nec non et cortex raphani decocta medetur,
si trita admorsis fuerit circumlita membris.

XLV Serpentium morsibus et <ad>viperae virus excludendum

cuspidem non quisquam, longae neque caede sarissae,
fulmine non gladii, uolueris nec felle sagittae 825
quam cito uipereo potis est affligier ictu.
quare aptam dicamus opem sucosque medentes.

quae nocuit serpens, fertur caput illius apte
uulneribus iungi: sanat quae sauciãt ipsa
ut Larissaea curatur Telephus hasta. 830

819 *Enn. sat. 69 Vahlen*² simia quam similis turpissima bestia nobis
822 *Bened. 22* raphani cortex

809 Isdem *B*, Hisdem *A* sanabimus *Ae*, animabimus (animarib; *erasis*
ri *b*) *B*, armabimus *a* 810 luserit *A*, eluserit *bs*, cluserit *ef*, duxerit *c*, elu-
serit *as* 811 quicumque *a*, quiscunq; *AB* obtingit *A*, -git *B* 812 bulbus
B, bulbus (i *supra* us) *A* 813 nomen foliis *A*, foliis nomen *B* 814 Ap-
positu *Lips. as*, -ta *Ae*, -io *B* 815 nectetur *Aβδs*, conecitur *B*, connectit *a*
816 Ambust(a)ue *AB*, -tusue *βδs* complebit *caβδs*, -uit *AB* oras *b*,
horas *A*, ora *B* 817 Concludit *A*, -dit *B*, Conducit *Heinsius* 818 At *bef*²,
Ad *A*, Aut *sa*, Ut *cf*¹*βδs* pulchrescit f(o)eda *B*, pulchrescit ueh(i) foeda *A*
819 bestia *om. b* 820 dente *B*, mente (d *supra* m *add. A*¹) *A* 821 Veton-
tonicam (*B supra V add. A*²) *A*, Veton- (Vetoin- *e*) *B* absumere *A*, ads- (ass- *b*)
B, exs- *βδ* 822 cortex rafani *A*, rafani cortex *B* 823 circumlita *B*, cir-
cumdata (lita s. s. *A*¹) *A* 824 long(a)e neque c(a)ede lariss(a)e (sar- *a*) *Ba*,
longa neque dece sarisse (t cede larisse *add. A*¹) *A* 825 uolueris *B*, -ores *A*
felle *AB*, fidele *e*, uelle *f*² 826 827 ordinant *Abc*² *Lips. as*, 827 826 *c'efs*
Wrat. βδ 826 uipereo *AB*, -io *f*¹*s* affligier (affl- *A*, affl- *βδ*) ictu *AB*,
afflictaer icta *e* 827 dicamus *B* (*cf. u. 674. 846*), discamus (t di *supra* dis- *A*¹)
A q; *om. A*, sed *suppleuit A*¹ 828 Que *b*, Que *a*, Que *B*, Qui *A*, Cui *s*;
cf. u. 829. 858 fertur *Aαβδs*, festur *b*, *om. B*, tradunt *add. c*³ 829 qu(a)e
AB, quem *sa* 830 larissaea (-risea *s*) *AB* curatur *AB*, -tus *saβδs* the-
lefus hasta (basta *e*) *B*, ithelefus hasta. t telef' *A* (*omnia A*¹)

proderit et caulem cum uino haurire sabuci
aut coctum raphani librum tritumque ligare
siue etiam celsa folium de mole cupressi.
manabit lactens caprifici sucus opellam.
aut tithymallus atrox uulnus contrita perunguet. 835
carduus est nondum doctis fullonibus aptus:
ex illo radix tepido potatur in amni.
ceruino ex fetu diluta coagula uino
sumuntur, quae res membris agit atra uenena
aut ferulae radix potatur in imbre Lyaei 840
Vettonicoeue leues, gallinae aut iura uetustae.

si uero horrendum uulnus fera iecerit aspis,
urinam credunt propriam conducere potu:
Varronis fuit ista senis sententia. nec non,
Plinius ut memorat, sumpti iuuat imber aceti. 845

dicendum et quae sit praecox medicina timenti;
cautio namque potest diros praeuertere morsus.
si iecur exsectum tardo de uulture portes,
erucis aut si totos perduxeris artus,
quas prius attritas uehementi adspargis aceto. 850
aut tu ceruina per noctem in pelle quiesces
aut genere ex ipso dentem gestabis amicum.

toxica praeterea qua sint pellenda medella,
expediam: sanguis poterit prodesse caninus,
qui facili potu antidotus imitatur honestas. 855

vis et mirificos cautus praediscere odores,
accensis quibus arcetur taeterrima serpens?
aut styracem torres aut diri uulturis alam
uel nepetam aut frondem rigidae stirpemque myricae.

834 habet *Micon 99* (Manauit) 846 *cf. u. 674*

833 celsa *A*, excelsa *B* mole *B*, mole (*altera l supra o A*²) *A* 834 Ma-
nabit *Lips.*, Manauit *AB* (*Micon*), Mandabit *s* lactens (-eus *f*²) *AB*, -ans *s*
835 titimalus *Ab*¹*c*, tytimallus *cf*, tritimalus *s*, thytimalus *b*² perunguet
A, -get *ef*, -git *βδs*, -gat *a* 836 est *AB*, et *a* fullonibus *B*, foll- *A*
838 diluta (*et in marg. t commixta A*¹) *A*, commixta (-to *e*) *B* 841 Veton-
icoeue *A*, Veto- *B* gallin(a)e aut *B*, gallinae. (*i. galline* aut) *B* uetust(a)e
AB, -ta *b* 842 iecerit *AB*, fecerit *a*, contigerit *βδ* aspis *B*, aspes *A*
846 praecox (t cors s. s. *A*¹) *Aa*, pr(a)ecors (precors *e*) *B*, praecors *s* timenti
AB, tum- *ces* 847 pr(a)euertere *Ba*, puertere *A* 848 iecur *Af*², iecor *B*
uulture *Abas*, uulnere *Bβδ* 849 aut (ait *s*) *AB*, uel *s* perduxeris *AB*,
pertinixeris *a* 850 adspargis *A*, spargit (-gis *f*²*as*, -gas *e*) *B* 851 quiesces
A, -cis *B* 852 gestabis (*margo* portabis *A*¹) *A*, portabis *B* 855 Qui *AB*,
Quod *βδ* antidotus *befa*, -tos *Aesse*, -tas *βδ* imitatur (*margo* medicatur *A*¹)
As, meditatur (-atur *hs*) *B* honestas (*i. notissimas*) *βδ*, honestos (v *supra o A*¹)
Acasse, honestam *bef*, -sta *a* 857 teterrima (t ue *supra te- A*¹) *Aef*²*as*,
ueterrima (*f*¹ *euauit*) *Bβδ* 858 styracem *efas*, styracem *AB*, stor- *f*²
torres *B*, torrens *A*, uras *a* diri (v *supra ir A*¹) *AB*, duri *B*, atri *a* 859 nep-
petam *B*, nepetem (*a supra -em A*¹) *A* myricę *e*, mir- *AB*

XLVI Ictibus scorpii et morsibus muris caeci

sunt minimae speciei, sed dirae uulnere pestes, 860
 quae magis in tenui latitantes corpore fallunt,
 scorpius ut grauis est et araneus; haec mala semper
 captant securos multa iam nocte sopores.

et documenta dedit nobis prostratus Orion,
 magna quod exiguis perimantur saepe uenenis. 865

quod si uulnus atrox incussit scorpius ardens,
 continuo capitur; tunc digna caede reuulsus
 uulneribusque aptus fertur reuocare uenenum.
 aut calidis pelagi lymphis loca laesa fouentur.
 siue meri potu dissoluitur improba pestis. 870

ad cunctos autem morsus ictusque minorum
 caseus aptus erit pavidae de lacte capellae
 cumque hoc absumi debebit origanus herba:
 haec duo mirificis curabunt icta medelis.
 nec non feniculo calidum adnectetur acetum 875
 aut uiuum sulphur sicci cum faece Lyaei.
 exiguo piperis cerebrum conspargito galli,
 quo lita sanescent depulso membra dolore.

sin autem muris nocuit uiolentia caeci,
 quae sola signauit uoluendis orbita plaustris, 880
 inline: mira datur uili de puluere cura.

XLVII Subitaneo dolori, feбри atque ostocopo

nonnunquam existit subiti noua causa doloris,
 cuius origo latet, certis reprimenda medelis.
 namque chelidonium mixto sale nectere prodest
 uelleraque infuso recalentia sulphure sanant. 885

872 *Bened. 144* caseus aptus erit

860 specie *Bachrens*, species *AB* dir(a)e *AB*, dure *e*, dura *s* uulnere
*Ab*s, -ra *B* pestes *Ab*s, pestis *B* 861 fallunt (a *supra* u *A*¹) *Ae*, fallant *B*
 862 h(a)ec *AB*, hoc *β* mala *As*, male *Bβ* 863 multa (-to *ef*¹) *AB*,
 muta *Pad*. 864 Et *AB*, Hec *α* 865 s(a)epe (sepiu *e*) *AB*, membra *s*
 866 Quod si *ALips.*, Et quod *B*, At qui *αs* scorpius (on *supra* us *add. A*¹)
*Aef*², scorpion *B* 867 capitur *B*, rapitur (ca *supra* ra *A*¹) *A* cede reuul-
 sus († credere clusus *add. A*¹) *A*, credere clusus (dusus *ce*, clausus *f*) *B*, caede
 reclusus *βδ*, caede retu(n)sus *Lips.αs* 868 aptus *AB*, actus *αs* 872 pa-
 uide (*in marg.* † rapide *A*¹) *As*, rabi(d)a(e) (rap- *e*) *B*, repide (*sic*) *β*, fetide *α*,
 sime *δ* 873 absumi *AB*, ass- *es*, ads- *s* origanus *AB*, *in marg.* magna
 poleia *A*¹ 875 feniculo († peniculo *s. s. A*¹) *A*, peniculo (penn- *e*) *B*, feni-
 culo *s* adnectetur *AB*, -atur *αs* 876 sicci *AB*, sicca *s* f(a)ece *AB*, felle *s*
 877 galli *Ass*, melli *b*¹, gamelli *c*, mellis *ef*², mele *α*, melle *βδ*, melis
Humelberg 878 Quo *AB*, Qua *ef*² sanescent (-iscent *f*¹*sc*², sinascent *c*¹) *B*,
 sanescent (a *supra* e *primam A*¹) *A*, sanescunt. *Lips. Wrat. αβδs* dolore *B*, do-
 lore † pudore *A* 883 certis († ueris *s. s. A*¹) *A*, ueris (ueneris *b*, ueri *e*) *B*
 884 prodest (pd& *c*¹) *B*, certum † pdest *A* (*man.1*) 885 sulfure *B*,
 sulphura *A* sanant *B*, psunt (sanant *s. s. A*¹) *A*

ostocopum lento conducit melle perungui.

sin autem calidae depascent corpora febres,
 tunc apii sucus leni sociatur oliuo:
 membra lines, fotuque ferus mulcebitur ignis.
 nec spernendus adeps, dederit quem bestia meles. 890
 seminecis cerui lacrimam immiscere liquori
 conuenit atque artus illinc mulcere calentes.
 febribus at longis galli noua iura uetusti
 subueniunt, tremulis etiam medicantia membris.

XLVIII Quartanae typo remediando

nec tu crede leuem dilato tempore febrem, 895
 quae spatium sibi dat, magis ut cessando calescat:
 letali quoque grassatur quartana calore,
 ni medicas adhibere manus discamus et herbas.

alia non pudeat terno cum cimice trita
 et diluta mero mediis haurire diebus; 900
 aut teneram iecoris murini ducere fibram,
 quattuor ut duri iungantur scripula Bacchi.
 mira est apsinthi cum simplice potio lymphae.
 sume tribus digitis adpressum semen anesi,
 tantundem marathri nec mulsum desit aceti, 905
 in cuius cyatho praedicta salubriter hauris.
 Maeoniae Iliados quartum suppone timenti,

888 *Bened. 5* sociatur oliuo

886 Ostocopum *AB*, Osto potū *f*, Ostocopon *βδs* conducit *B*, condeçet
(in marg. † conducit *A*¹) *A* perungui *B*, -gi *A* 888 apii *B*, appii *As*
 sociatur *AB*, soluatur *α* 889 lines *Lips.βδs*, line (quē line *b*) *B*, lino (o *corr.*
*in e, s. s. e A*¹) *A* 890 meles *sic AB*, melos *βδ*, Melus *s* 891 immiscere
A, miscere (-ri *b*) *B* liquori *AB*, ligori *bc*¹*f*¹ 892 *om. f*¹, *suppl. f*² cal-
 lentes *AB*, dolentes *α* *post u. 892 addunt Wrat. et α*: Et latitans (Sic lace-
 rat *α*) morbum bilemque reuoluit in aluum Praeterea fimum (chimum *α*) sto-
 macho desiccatur iniquum Et magis atque magis connectit (promittunt *α*) corpora
 cladi (claudi *α*) 893 at *Lips. s*, aut (a. *A*) *AB* noua *AB*, des *s* 894 ha-
 bent *Ab Lips. α*, *om. B Wrat. βδs* tremulis etiam *Ab Lips.*, etiam tremulis *α*
 897 quoq; *A*, qu(a)e *B* 898 Ni *AB*, Ne *b*, Non *e*, Nos *α* discamus
 et herbas *AB*, *om. b*¹ et *f*¹ (*pro eo habet b*¹ coherces, *in f*¹ est rasura) *add*
*b*²*f*², coherces discamus et herbas *s* 899 cimice *B*, cimite (c *supra* t *A*¹) *A*
 900 Et diluta *om. b*¹*f*¹ spatii relictis, *suppl. f*², At diluta *b*² 901. 902 *om. α*
 901 teneram (*in marg. †* facile *A*¹) *B*, facilem *B* 902 *om. f*¹, *suppl. f*²
 ut *AB*, et *ss* 903 Mira est (*add. b*²*f*²) et 904 Sume *om. b*¹*f*¹, Summe *suppl.*
*b*², Sume *f*² absinthi *Asf*², absinti *bec*², absenti *c*¹*f*¹ 904 Sume tribus *AB*,
 Foma & rubus *e* adpressum (app- *e*) *B*, adprehensum *Af*², compressum *α*
 anisi *Keuchen ex Plin. nat.*, aneti (-thi *f*) *AB* 905 marathri *cs*, -tri *Ab*,
 mer&ri *e* nec mulsum (*in marg. uinū cū* melle calefactū *A*¹) *AB*, mulsum nec
βδs aceti *AB*, -to *αs* 906 In cuius *AB*, Vno sed *βδ* ciato *Ab*², cyato
*cesf*², *om. b*¹*f*¹ 907 ut *supra βδ et, nisi quod* heliados quartam, *α*; Ly meo-
 nig iliadis quartum suppone (u *supra r A*²) timenti (*in marg. R*) *A*, in quibus
 Ly deformatum uidetur ex IV; *post dimidium uersum uacuum* iliados quartū
 subponere nihil amplius *b*¹, Quartum limeoniū aliadis suppone timentis *b*² *in marg.*

aut leporis trepidi diluta coagula trade.
prodest et potu, sed mulsus, Doridis umor.
quidam etiam miranda ferunt, ueniente calore 910
iurantes ludum Veneris munusque petendum.
sed prius est oleo paruas feruere ranas
in triuiis illoque artus perducere suco.

XLIX Tertianae typo remediando

est etiam alternis febris rediuiua diebus,
tempora discernens quasi iustae pondere librae. 915
ut possis igitur talem prohibere furorem,
inuolues cera sine caudis grana cumini
puniceaeque indes pelli colloque ligabis.
pulei ramus lanae uelatus amictu
tempore suspecto medicos praebabit odores. 920
praeterea tritus cimex sorbendus in ouo,
horridus attactu, sed gustu commodus apto.

L Cottidianae typo remediando

at qui continuis non cessat adire diebus,
sed tantum certas morbus discriminat horas,
triticeum metuit granum, si credere dignum est, 925
quod latitans fracto fuerit sub pane repertum.
nec non ossa iuuant saeptis inuenta domorum:
conuenit haec tereti pendentia subdere collo.
multaque praeterea uerborum monstra silebo:
nam febrem uario depelli carmine posse 930
uana superstitio credit tremulaeque parentes.

927 *Lucr. 1, 489* per saepta domorum

J//liados quartū subpone/// (timentī *add. f*²) *f*, Iliados quartum subpone timentī *e*, IIIItū (Initiū *s*) *lymonie* iliadis (*lymeonieliadis s*) quartū subpone timīti *es*, Quartū iliadis (-os *Wrat.*) quartum subpone timentī (tim- *Wrat.*) *Lips. Wrat.*, Iliā quin etiam spartum suppone tumentī *e*

908 trepidi (trip- *c*¹) *AB*, tepidi *βδ*, timidi *α* diluta *B*, *item A nisi quod deluta prius uidetur* 909 potu sed *Bachrens*, potus & *AB*, potus sed *Lips. s*, potus uel *α* doridis *Abcf*¹, doridis *ef*², doridis *s* 912 paruas *Aα*, partus *βδδs* feruere *B*, purescere *A* ranas *α*, curas *A*, rana *B*, ranā *Lips.*, lana *Wrat.*, ranae *βδs* 913 in triuiis *A*, Sintriuis *B* 914 rediuiua *AB*, recidiua *Heinsius* 915 pondere *A*, -ra *B*, tempora *βδ* 917 cera *AB*, ceram *α* caudis *B*, causis *A*, caldis *βδ*, claudis *α* cumini *B*, cim- *A*¹, cym- *A*²

919 ramus *ef*², ramum *AB*, ramis *Lips.* 921 tritus cimex sorbendus in ouo *A*, cimex (cymex *s*) potatur tritus (oritus *e*) in ouo *B*, sed uerba tritus in ouo *om. b*¹*f*¹ *spatiis uacuis relictis (in cuius fine uino solum scripserat b*¹) *suppl. b*²*f*², tritus cum expotabitur ouo *βδ* 922 adtactu *Ae*, adtactus (adtra- *s*) *B*, tactu *α*, ad tractum *β*, attractu *s* apto *B*, apto (v *supra* o) *A*, apte *s* 923 qui *B*, que *A*, que *e* continuis *AB*, -us *e*, -os' *b*¹ 926 sub pane *B*, suppanē *A* 930 depelli (p *ex u* *b*¹?) *B*, dipellī *A*

LI Hemitritaeo depellendo

mortiferum magis est quod Graecis hemitritaeos
uulgatur uerbis; hoc nostra dicere lingua
non potuere ulli, puto, nec uoluere parentes.
inscribes chartae quod dicitur abracadabra 935
saepius et subter repetes, sed detrahe summam
et magis atque magis desint elementa figuris
singula, quae semper rapies, et cetera † figes,
donec in angustum redigatur littera conum:
his lino nexis collum redimire memento. 940
nonnulli memorant adipem prodesse leonis.
coralium uero si † cocco nectere † uelis
nec dubites illi ueros miscere smaragdōs,
adsit bacā teres niueo pretiosa colore:
talia languentis conducent uincola collo 945
letaesque abiget miranda potentia morbos.

LII Fracturis uel luxis sanandis

infandum dictu cunctis procul absit amicis,
sed fortuna potens omen conuertat in hostes.
uis indigna nouo si sparserit ossa fragore,
conueniet cerebrum blandi canis addere fractis, 950
lintea deinde superque indutas nectere lanas,
saepius et sucos conspargere pinguis oliui:
bis septem credunt coalescere cuncta diebus.

943 *Lucr. 2, 805* inter curalium uirides miscere smaragdōs

932 gr(a)ecis (gregis *f*) *B*, greci *A* hemitriteos (*s del. et n et aiunt s. s. A*²)
A, (h)emitriteum *B* 933 Vulgatur *B*, -tum *A* hoc *A*, hunc (hinc *s*) *B*
*nra Ac*², nostri *B* dicere *B*, discere *A* 935 Inscribes *Riuinus*, Inscrib *A*,
-bis *B* abracadabra (abracadabra *b*) *B*, abratadabra († *ca supra ta s. s. A*¹) *A*
936 repetes *A*, -tis *B* sed *B*, & *A* summam (-ma *s*) *AB*, *scil. litte-*
*ram*², summae *Heinsius* 937 Et *AB*, Ut *Constant.* elementa *AB*, elim- *c*¹*f*
938 qu(a)e semper *Ab*, qu(a)eq; semper (super *ec*²*f*²) *B* figes *AB*, pinges
Burmans, puto scribes uel linques (figes *corruptum ex figuris in u. 937*)
939 lit(t)era conum *AB*, aconum (*om. litter*) *bf*¹ 940 His lino nexis *AB*,
*om. b*¹*f*¹ redimire *beA*²*f*², -mere *A*¹*cf*¹*s* 942 Coralium uero si cocco († *ll*
*s. s. A*¹) nectere uelis *A* et *item B nisi quod* Corallum *s*, uero *om. f*¹, si cocco
bef, si (sio *s*) cocto *cdsβδ*, si collo *Lips s*, uelles *s*; Coralium atque crocum
corio connectito felis *α*; Coraliumue utero sicco conectere felis *Bachrens*; sed
constructio uaccillat; Coralium uero collo conectere malis *Baur*; *opinor uersum*
excidisse 943 Nec *AB*, Ne *s* illi *A*, illo *B* ueros *AB*, uirides *α ex Lucr.*
944 habent *A* et *Lips. Pad.*, *om. βαβδs* Assit *Lips.*, Ad si († *supra d*) *A*
baga *A* 945 conducent *α*, conducere *AB*, conducēs *Bachrens* 946 abig&
*Acf*², abiges *bcf*¹*s* post *u. 946 uersus 979—1005 poni iussit Morgagno*
948 omen *B*, omnem *As* 951 indutas *A*, inductu *B*, inductas *Lips. s* 952 suc-
cos *A*¹*B*, † *i s. s. supra o A*² conspargere (*a supra o sic A*²) *AB*, conspgere *b*
oliui *AB*, oliug *b* 953 coalescere (*margo † inualiscere A*²) *As*, calescere
Lips., inualescere (-iscere *cf*¹) *B*, reualescere *αβ*

aut ueteri Baccho caprae fimus inde petulae:
hoc reserat clausum, trahit haerens, sanat apertum. 955
si uero caput infestus colliserit ictus,
ex oleo necti uestis debebit Arachnes:
nesciet haec illinc nisi cum sanarit abire.
quod si luxa suo decedent membra tenore,
urere femineos crines ac iungere seuum 960
congruet ac tali medicamine mota ligare.
aut maluam ex pingui tritam apposuisse iuuabit.
at si conclusum seruabit tibia uulnus,
stercus ouis placidae iunges adipisque uetustos,
pandere quae poterunt ulcus patuloque mederi. 965

LIII Neruis incisus uel dolentibus

haud quisquam credet disiectos uulnere neruos
ad solitum rursus reuocari posse uigorem;
sed prodest terrae lumbricos indere tritos,
quis uetus et rancens sociari axungia debet.
si uero occultus neruos dolor urit inertes, 970
uulturis excisos adipos rutamque remittes
aut ceram et tali recreabis languida fotu.
conuenit et calidis pelagi perfundier undis.
Carica uel betis lento cum melle iugetur
aut Baccho madefacta Ceres cum fronde cupressi, 975
sin autem subito replicantur corpora morbo,
contractos reuocat neruos caro sumpta columbae.

LIV Aegris somno adsciscendo

non solum miseris taeterrima febris adurit,
sed super optato perguit uiduare sopore, 980
ne prosint placidi caelestia munera somni.

954 inde B, adde († in s. s. A¹) A petule(a)e (-lace e) AB, punge f²
955 reserat († aperit s. s. A¹) A, aperit B 956 Si AB, Sin αβδς ictus B,
ignis ictus A 957 arachnes (i. marg. aranea A¹) AB, arachnes e 958 hec
supra uersum suppl. A¹ 959 Quod AB, Quid α luxa (luxia e) B, luxa A
decedent B, -dunt Aα 960 Vrere Aαβδς, om. b¹f¹, Prorere ces, -Pare add.
f², Furere Lips. femineos (i supra e priorem s. s. A²) AB ac iungere B, ad-
iungere Aα squum Ab, sebū e 961 Congruet B, -it Aα 962 maluam
ALips., malum B tritam A, -um B iuuabit B, iuabit (i. iuaberit) A
963 At AB, Aut bβδς, Et α seruabit sLips.α, -uit AB 964 iunges Ab,
-is B 968 indere B, addere A 969 Quis AB, Quos βδ rancens AB,
rane α axungia (-guia e) AB, ex- f¹s 970 oc(c)ultus (-is f¹) B, -tos Abh
971 remittes A, remitte B 972 recreabis B, -bit A 973 calidis pe-
lagi A, pelagi calidis B perfundier B, conf- A 974 Carica (-na f¹) uel
AB, Caricalis β, Carica cum s cum melle AB, uel melle s iugetur A, iug-
gatur (iung- s, ung- e) B 976 Quo B, Quod A fotu AB, potu f²βδ
978 reuocat (-ant b) B, reuocat (N supra a A¹) A 979-1005 post 946 po-
suit Morgagno

charta igitur, uariis pinxit quam littera uerbis,
uritur, inde cinis calido potatur in amni.
proderit et magnum capiti substernere † puleium.
prodest et mixtam lymphis potare cupressum. 985
Palladiis itidem sucis, quos flore rosarum
condieris, iunges madidum tritumque papauer:
quo lita frons facilem praebit nocte quietem.
nec non mandragorae gustu sopor additur altus.
dilue praeterea glomeramina, quae gerit intus 990
clausa aries inter geminae coxendicis umbras:
inde soporati ducentur gutture potus.

LV Lethargiae expellendae

diximus hanc sortem miseris mortalibus esse,
ut saepe inter se mala sint contraria morbi.
denique nonnunquam somno sic membra grauantur, 995
ut coniungatur leto sopor altus acerbo.
ergo leui flamma torrentur cornua caprae,
quo nidore grauem dispellunt lumina somnum.
aut Veneris labrum quae dicitur herba bibetur,
quae teritur prius et uino confusa liquescit. 1000
conueniunt acidis euphorbia mixta fluentis,
gramina uel rutae, gemina si nare trahantur.
quidam dira iubent; septeno cimice trito
ut uitentur aquae cyathusque bibatur earum:
haec potiora putant quam dulci morte perire. 1005

989 ob māndrāgōrāe habent exempla Vaticana Keilii 37 et Micon 235
(male sapor utrubique) et Ex. Sang. 993 u. u. 534

982 pinxit quam A, quam pinxit B 984 ut supra ABαβδ, sed sub-
sterni b, substernere cfLips., substernere e et in fine fulerum α; Prodest puleium
capiti substernere saepe s nec Plin. nat. 28, 79 de magorum praecepto huc
pertinet neque ex 20, 152—157 aut ex Plin. med. 3, 19 quocumque congruere uidetur
985 Prodest AB, Proderit s mixtam B, -um As lymphis mixtam α
cupressum B, cy- A 986 itidem Aes, item B, iterum βδ 987 Condieris
iungis (in marg. † iungis & inmiscis A¹) A, Iungis (-es b) et inmiscis (-ssis f²,
-sces bec²) B 988 facilem B, faciem A pr(a)ebebit AB, † s supra it A¹ s. s.
989 gustu AB (Ex. Vat.), gustus (Micon) sopor AB, sapor (Ex. Vat.
Micon) altus AB (Ex. Vat. Micon), altius e, alter f¹ 990 Dilue Abf²,
Delue B glomeramina qu(a)e AB, glomeratam quam s 991 Clausa AB,
Lanam s aries AB, abies e 992 Inde AB, om. b¹f¹ 994 ut supra AB,
Vt sint saepe mala inter se βδς 996 acerbo (-uo bf¹s) B, -ua A 998 dis-
pellunt A, -ent (displent f¹) B, depellent βδς 999 labrum B, librum (a supra
i s. s. A¹) A bibetur B, dicitur (s. s. † bibetur A¹) A 1001 euphorbia AB
mixta B, morba († mixta s. s. A¹) A 1002 trahantur AB, -entur b, -untur
βδς 1003 Quidam B, Q(i. Quae, sed i s. s. A² ut uid.)dam (v supra a s. s. A¹) A
cimice B, cym- A 1005 perire AbLips. Wrat. αβδς, perirent B

LVI Comitiali morbo depellendo

est subiti species morbi, cui nomen ab illo
haesit, quod fieri prohibet suffragia iusta.
saepe etenim membris atro languore caducis
concilium populi labes horrenda diremit.
ipse deus memorat dubiae per tempora lunae 1010
conceptum, talis quem saepe ruina profundit.

prodest cum ueteri Baccho fel uulturis atri,
sed coclear plenum gustatu sufficit uno
seu cruor ex Progne mixtus cum polline turis;
aut apium elixum aut conditum melle fel agni; 1015
marrubiumue pari confusum pondere mellis,
cuius terna dabis gustu coclearia in uno.
aptus mustelae cinis est et hirundinis una.
praeterea pluuias, hominis quas calua supino
exceptit proiecta sinu, consumere prodest. 1020
aut lapis ex nido, uaga quem congegit hirundo,
uellitur, et nexu fouet attollitque iacentem.
pellitur, ut fama est, gustu quoque languor anethi.

LVII Regio morbo depellendo

regius est uero sublimi nomine morbus
molliter hic quoniam celsa curatur in aula. 1025
huic rubia ex mulsa fertur conducere lymphae.
alia trita dabis uino madefacta calenti.
uelleram cum uiuo suffiri sulphure prodest.

1013 = u. 308 trinum

1006 illo A, illo est B $\alpha\beta\delta\epsilon$ 1007 ut supra A, sed prohibent, quod correxi; Quod fieri nobis suffragia iusta recusant (-ent Lips.) B Lips. Wr $\alpha\tau$. $\alpha\beta\delta\epsilon$
1009 Concilium A, Cons- B labes B, lab (es add. A²) A diremit B,
pemit \dagger diremit A (man. 1) 1011 om. $\beta\delta$ quem semp uina pfudit (s. s. \dagger que
sepe ruina pfudit [n supra ud A¹] A¹) A, quae (quo b, quem e) s(a)epe ruina
(seuina s) pfundit B 1012 atri \dagger ampli (man. 1) A, ampli B, atri Lips. s
1013 coclear (quo- c¹) A² B, cocleas A¹ f¹ s gustatu (-tū b) AB, gustu tibi $\beta\delta\epsilon$
1014 Seu A, Aut B 1017 Cuius Humelberg, Cui AB, Cui tu A² f² $\beta\delta\epsilon$,
Cui ter α , Illi Lips. 1018 est A $\alpha\epsilon$ s, om. B $\beta\delta$ 1019 supino Caes., supinas
AB, -na $\alpha\epsilon$ 1022 et B α , aut (s. s. et) A, ex $\beta\delta\epsilon$ fouet Aef², fouit B
1023 anethi (-thi cf) B, -to A 1024 est AB, a α uero AB, uere Baehrens
sublimi (in marg. \dagger signatus A¹) A, signatus (-tur f, sanatus s) B $\alpha\beta\delta\epsilon$
morbus AB, morbi f¹, morbo s 1025 quoniam (qm ABs) AB, quōq; e
1026 rubia (robia s) B, rubie A 1028 uino (v supra n A¹) A, uino B suf-
furi (i supra alt. u) A, sulf(f)iri efs, suffire b, suffiri corr. in sulfure (sic) c
sulfure uel -phure (-phyre e) B, om. c, sulphore A

LVIII Infantibus dentibus uel strige inquietatis

nudum hominem primo mundi natura profudit;
insuper exeruciat, niueis cum dentibus armat. 1030
collo igitur molli dentes nectentur equini,
qui primi fuerint pullo crescente caduci.
aut teneris cerebrum gingiuis inline porci
aut leporis niueumue hirtarum lacte caprarum.
praeterea si forte premit strix atra puellum 1035
uirosa inmulgens exertis ubera labris,
alia praecepit Titini sententia necti,
qui ueteri claras expressit more togatas.

LIX Combusturis igne uel frigore

sunt diuersa quidem mala frigoris atque caloris,
sed tamen amborum simili nocet ulcere uirus: 1040
illa quoque usta putes quae sunt niue laesa rigente.
conuersa in cinerem platani pila curat utrumque.
at uero ambustum flammis, qui candidus oui
sucus inest, penna inductus sanare ualebit.
aut tu sucoasae cinerem perducito lanae; 1045
aut uiuam ex oleo ueteri composito calcem;
hordea uel franges atque oui candida iunges,
adsit adeps porcae: mira est haec forma medelae.
utere praeterea, pariter seuumque capellae
iunge, chelidoniis ac sic line uulnera sucis. 1050
quodque rigens ussit glacies, axungia simplex
mulcet et ex facili grata est medicamine cura.

1030 Nemes. cyn. 164 niueis armantur dentibus ora 1036 Verg. Aen.
11, 572 teneris immulgens ubera labris 1037 Titin. com. inc. fry. XXII
p. 188 Ribb. 1043 Bened. 193 internus niuei sociatur candidus oui

1029 primo A, primum B mundi AB, mundo e, om. β , mater δ
1030 armet (a supra e A¹) A, arm& B α , armat f² $\beta\delta\epsilon$ 1031 Collo igitur A²
bc² Lips., Colligitur A¹ B Wr $\alpha\tau$. 1032 primi (-mo s) B, primum (i supra um) A
1033 teneris (neris s) B, teneras A cerebrum (cel- s) B, -bris f², cerebro
(vm supra o A¹) A gingiuis B, -uas A 1034 niueoue (v supra o A¹) hir-
tarum (ue hirtarum corr. in bibitus cum sic A²) A, niueum (-eo s) bibitur cum B
caprarum A, caprino (-num f¹) B lacte est acc. cf. u. 1071 1035 puellum
AB, -is b 1036 exertis (exh- b) AB, exertis f¹ 1037 titi/ni A, tundi α
1038 togatas (-us b) B, togatas (u supra alt. a A¹) A 1041 putes A,
putas B 1043 oui (sic AB) om. b f¹ 1044 penna bsf² A², pinna A¹ cef¹
1045 sucoas(a)e (-sue e) B, sucus ad A 1046 ueteri (uini s. s. A¹) A, uini
(-no bs) B, lini α composito (-te bs) AB, contundito α 1047 iunges Acsf²,
iunge b, ung(u)es ef¹ 1048 adeps AB, adepi f¹, adepes e 1049 habet A,
om. B Lips. Wr $\alpha\tau$. $\alpha\beta\delta\epsilon$ s post praeterea et iunge distinaui ut structura appareat;
pro Vtere coniecit Vbera Baur 1050 c(h)elidoniis AB, -as $\beta\delta$ 1051 rigens
hausit (ec supra ig A², sus supra hau s. s. A²) A, recens ussit (iussit e) B
1052 et AB, om. bs

LX Venenis prohibendis

ut tutus fias infestae fraude nouercae
 uel quicumque tuo carpetur liuidus auctu, 1055
 non expectatis eat obuia cura uenenis.
 ante cibos igitur iuglandis fetus edatur.
 produnt electri uariantia pocula uirus.
 praeterea coctae querno cum cortice lymphae
 conueniunt potu demersaue ficus oliuo.
 saepe etiam raphanum praedixit numen edendum. 1060
 antidotos uero multis Mithridatia fertur
 consociata modis; sed Magnus scriinia regis
 cum raperet uictor, uilem deprendit in illis
 synthesin et uulgata satis medicamina risit.
 bis denum rutae folium, salis et breue granum 1065
 iuglandesque duas, tereti tot corpore ficus:
 haec oriente die parco conspersa Lyaeo
 sumebat, metuens dederat quae pocula matri.

LXI Venenis datis

si nequit infandum praeuere cautio uirus,
 proximus ille gradus data pocula pellere cura. 1070
 lacte asinae placidaequae bouis prodesse loquuntur.
 Vettonicam ex parco sumunt plerique Lyaeo.
 quod si hederae sucum, quae truncos implicat altos,
 instilles pateris, poterunt haud ulla nocere
 pocula, quae quisquam saeuus uitiauerit herbis. 1075

1053 fraude AB, a fraude Constant. 1054 auctu *Wrat. αs*, actu AB
 1057 uariantia AB, -entia ce, manantia α uirus (e supra u A¹) A, urus b,
 uires B 1059 demersaue (rsa A² ex corr.) As, dimersaue (dem- b) B, diuer-
 saue cf¹βδ 1061 Antidotos A, -tus B, -tum βδ mitridatia Ac², mitribatia
 (-bantia e) B, mitridatica α 1062 magnus B, magni A 1063 raperet Ae
 c²f², -rit B, rapuerit s, caperet α uilem (uic¹lō b) B, ueim († uilem s. s. A¹,
 in marg. uirus A²) A deprendit B, deprehendit A 1064 Synthesin AB
 1065 Bis denas rutae frondes salis et tria grana α 1066 tereti tot A,
 teret (-eti e Lips. βδ, † tenue s. s. c²) cum B, terno cum αs ficus B, ficos A
 1067 H(a)ec AB, Hoc β conspersa (conspsa be) AB, consparsa sc², con-
 sparca c¹ 1068 q̄ (i. quae) b, q; A, quod († que s. s. c²) c, quod B matri
 AB, mater nescio quis ante Const., tutor cod. Constantini ex Iustino 37, 2, 4-6
 post 1068 Lips. habet 11 uersus de paralyssi Gratior atque dies eqs. usque
 ad conscendens ad duodenum 1069 Si nequit (-id e) B, Sane quid (a corr.
 in i A²) A 1070 cura B, cogit (s. s. cura A¹) A 1072 Vettonicam (B supra
 V A²) A, Veto- B, Vecto- ca parco Heinsius, paruo AB 1073 edere su-
 cum (succos s) quo (corr. in q̄ A¹, quae Lips. s) truncos implicat artus (s. s. †
 mollicat altos A¹, implicat † mollicat Lips., altos Lips. s) A Lips. s, (haeder(a)e
 [sucum solus b, om. B, succos βδ] qu(a)e (om. b) truncos mollicat altos Bβδ, que
 truncis hereat altis α 1074 pateris Keuchen, paruis AB, pauidis (s. s. † par-
 uis f²) f, labris Bachrens

si quis hyoseyamum gustarit, lacte capellae
 exhausto subitoto poterit mulcere furores.

LXII Vulneribus et reduuiaae curandis

uulnera tabescunt spatio uitata uetusto,
 curaque nil prodest nec ducitur ulla cicatrix.
 sed tamen herbarum tam mira potentia pollet, 1080
 ulceris annosi sinus ut coalescere possit,
 marrubium si tute coquas illoque liquore
 uulnus atrox foueas, cineres uel harundinis altae
 inducas leporisue adspersa coagula uino
 aut hederam Baccho decoctam aut semen anethi 1085
 aut cineres alni tardo cum melle ligentur.
 lumbrici terrae poterunt conducere uulnus
 aut facilis lapathi coma latior ulcera purgat,
 cum miscetur adeps, sed non ullo sale tactus.
 pinea praeterea uiuo cum sulphure cortex 1090
 et pice cum spissa iam perdita membra reponit.

LXIII Verrucis tollendis

interdum existit turpi uerruca papilla:
 hinc quondam Fabio uerum cognomen adhaesit,
 qui solus patriae cunctando restituit rem'. 1095
 id poterit uitium sanguis curare lacertae,
 aut urina canis cum terra inducta madenti,
 aut herbae sucus quae lactea nomine fertur.
 est tithymallus item tali satis apta medelae. —

1087 habent Ex. Sang. 1088 habet Micon 232 (cumulator) 1094 Enn.
 ann. 370 unus homo nobis cunctando restituit rem

1076 hyoseyamum AB 1077 Exhaustos subito (s. s. † rabidos A¹) A,
 subitoto scripsi, Ex(h)hausto (-o ex corr. b, -os s) rabidos B 1078 uetusto †
 dierum A, dierum B 1080 pollet A, pellet B 1081 annosi sinus (simus f)
 B, annos sisin (mutauit in annosi sinus *suprascripto* † i supra u A²) A ut
 Abf, et ces possit B, poss& A 1082 tute coquas A, tu coquas (quoquas
 bs) B, tute coquas α, tu recoquas βδs, tusum (om. si) recoquas Lips. 1083 ci-
 neres uel B, cineresq; († s. s. supra q; A¹) A harundinis A, hir- B, er- e
 1084 ue adspersa A, ue aspersa bf², ue aspera cef¹s, uel si aspera α 1085 aut
 Abf², et B 1086 cineres B, -ris A 1087 conducere AB, conduere (Ex.
 Sang.) 1088 lapathi A, lapati B coma latior s, cumulator AB, cumula-
 tor (Micon), cumulatio βδ 1089 Cum miscetur Vollmer, Commiscetur A,
 Commixtus (quidem add. f²) B, Aut (Et βδs) commixtus αβδs non ullo (sic
 b Lips., non nullo B) sale tactus B, non nullos adiac& actus A, ullo sed non
 sale tactus α 1090 uiuo (-no c¹) B, uino (v supra n A¹) A 1091 cū spissa
 A, conspissa be, conspersa f¹, non spissa csf² reponit B, reposit † reponit A
 1093 fabio bfc², fabio (v supra b A¹) A, fauio c¹es cognomen B, agno-
 men A 1097 lactea nomine fertur A Sen.², fertur nomine lecher (decher f¹,
 lether h Lips. α, lecher βδ, lichen s) B 1098 Estitimalus (Est t- corr. A¹) A,
 Est titimal(l)us B, Astitimalus (Ast t- corr.) e, Et titimalus βδ

si rupta inmensos fundit uerruca cruores,
 purpureo triti cineres de uellere prosunt, 1100
 quod fuerit uero conchyli sanguine tinotum.

LXIV Haemorrhoidibus medendis

exeruciant turpes anum si forte papillae,
 agrestis prodest radix superaddita porri,
 ne uiolet sanum, iuglandis fragmine clausa.
 sal niueum sumes, Beticum quod nomine dicunt, 1105
 dulcia cumque nigra iunges fuligine mella
 apponesque super: pellit medicina dolorem.

1101 habet *Micon* 106 (tritum)

1099 fundit (fo- e) B, fund& A 1100 Purpureo (-reio e) triti cineres B,
 Serica purpureos /// cineres († triti s. s. A¹) A uellere B, uelle (re add. A²) A
 1101 conchili cfs, concilli Abe tinctum AB, tritum (*Micon*) 1103 ra-
 dix superaddita AB, superposita (om. radix) β radix prodest δ 1104 Ne
 Abs, Ni B sanum α, sana AB, sanat βδ, sana in s inglandis (v supra n) A
 1105 Sal niueum (e scripta ab A²) sumes AB, nolui Sume salem niueum
 quod nescio quis ante *Keuchenium*, quem AB Lips. *Wrat. αβδs* 1107 Appo-
 nesque *Wrat. αs*, Adponisque (App- e, que om. b) AB EX LB. QVINTI SE-
 RENI FEL. AM. A, EXPLIC. LIB. MEDICINALIS (om. e) QVINTI (QVINTINI) e)
 SERENI FELICITER (FEL. om. cfs) B

REMEDIORVM FONTES VEL TESTES

11s. balsama unde?

13 *Plin. nat. 24, 181* quod e grami-
 num genere septem internodia habet
 efficacissime capiti contra dolores ad-
 alligatur.

14 cornus unde?

15s. *Plin. nat. 20, 152* (ex *Varrone*)
 e puleio corona... et capitis dolores
 imposita dicitur leuare (cf. *Plin. med.*
1, 1 p. 10, 11), quin et olfactu capita
 tueri contra frigorum aestusque iniu-
 riam et ab siti traditur, neque aestuare
 eos qui duos e puleio surculos impo-
 sitos auribus in sole habeant.

17 uiscum unde?

18 *Plin. nat. 20, 150* menta... inlini-
 tur et temporibus in capitis dolore.

19 *Plin. nat. 31, 125* imponuntur et
 spongiae ipsae epiphoris ex posca et
 ex aceto calido ad capitis dolores; cf.
Marcell. med. 1, 31 bene facit et fomen-
 tum per spongas molles aquae calidae
 decoctis in ea prius lauri foliis et capi-
 tibus papaueris adhibitum.

20 *Plin. nat. 24, 75* hederæ... capi-
 tis dolorem sedant, praecipue cerebro
 continentique cerebrum membranae uti-
 liter mollibus impositis foliis cum aceto
 et rosaceo tritis et decoctis, addito post-
 ea rosaceo oleo. cf. *Plin. med. 1 p. 11, 11*
Marcell. med. 1, 38. 1, 40.

21 *Plin. nat. 29, 112* capitis dolori-
 bus remedio sunt coclearum quae nu-
 dae inueniuntur nondum peractae...
 quae adalligantur et minutae fronti in-
 linuntur tritae; cf. et 29, 114.

23 chelidonia unde?

24 *Plin. nat. 20, 201* papaueris...
 semine quoque... trito in pastillos e
 lacte utuntur ad somnum, item ad ca-
 pitis dolores cum rosaceo.

27 *Marcell. med. 2, 22* sucum de allio
 in eam (aliter igitur *Ser.*) aurem, ex
 cuius parte dolor emicranii fuerit, in-
 fundes. balsama unde?

29 *Marcell. med. 2, 21* nouem grana
 pipiperis in uino optimo teres atque...
 inlines....

34 malua *Plin. nat. 20, 224*: maluae
 radix decocta furfures capitis sanat.
 cf. *Marcell. med. 6, 32.*

35 fenuculum et 37 furfures] *Plin.*
nat. 24, 187 feni... farina porrigines
 capitis furfuresque cum uino et nitro
 tollit. *Plin. med. 1, 2 p. 12, 15* farina fe-
 niculi (sic *codd.*) cum uino et nitro por-
 riginem purgat et furfures ex aceto.
Marcell. med. 4, 3 farina feniculi ex uino
 capiti inducta porrigines expurgat; fur-
 fures quoque idem praestant, si caput
 inde adsidue in balneo luatur; u. *Seren.*
u. 68 et cf. *Keese p. 12.*

39 *Plin. nat. 32, 35*: *testudinum ma-*
rinarum sanguine alopeciarum inanitas
 et porrigo omniaque capitis ulcera cu-
 rantur.

40 *Plin. nat. 24, 18*: cedri suco pthi-
 riasis perunguere... non dubitauerim,
 item porrigines; cf. *Plin. med. 2 p. 12,*
14. Marcell. med. 4, 2.

43s. *Plin. med. 1, 5 p. 16, 17* operae
 pretium est iis qui erubescunt senes
 uideri succurrere et si canos suos in-
 ficere uolunt, tamquam annos detrac-
 turi sint hoc nomine acetati, uermium
 terrenorum cinerem adiciant in oleo
 quo caput perunguant (*Ser. u. 46*).

46 *Plin. nat. 24, 15* cupressi folia...
 capillum denigrant ex aceto. cf. *Plin.*
med. 1, 5 p. 16, 14. Marcell. med. 7, 9.

47 frons lentisci: cf. *Plin. nat. 24, 42*:
lentisci decoctum capillum tinguit. 23,
 67 faex aceti... addito lentiscino oleo
 inlita una nocte rufat capillum. — poma
 sabuci: *Plin. nat. 24, 52* acini eius (sa-
 buci)... tingunt capillum.

48 *Plin. nat. 30, 134* tradunt... ca-
 pilli ne canescant uermium terrenorum
 cinere praestari admixto oleo. cf. *Plin.*
med. 1, 5 p. 16, 20 (ad u. 43). *Marcell.*
med. 7, 8.

51 unde?

52 *Plin. nat. 28, 191* prodest et sapo,
 Gallorum hoc inuentum, rutilandis ca-
 pillis. fit ex sebo et cinere.

54 *Plin. nat. 30, 134* tradunt... si...
 oculi nigri nascentium placeant, sori-
 cem praegnantem edendum.

57 u. *Laert. Diog. 1, 118. 120. 121.*
Aristot. hist. anim. 5 p. 557 A 3 alios, in
 his *Plin. nat. 7, 172* qui male *ἐπετά*
uertit serpentes. — tragoedi merus error

est Sereni uel eius exempli; uix mihi persuadeo in fonte fuisse uocabulum tragicus.

62 u. *Plin. nat. 7, 137* (inde et infelix ap. Ser.). 11, 114. 26, 138.

64 *Plin. nat. 20, 239* utuntur eo (sinnapi) ad alopecias... pthiriasis.

65 *Plin. nat. 20, 53*: alium pthiriasis... potum, item infusum cum aceto et nitro comescit; cf. *Plin. med. 1, 2 p. 12, 14*.

67 *Plin. nat. 24, 79* lacrima hederæ psilotrum est pthiriasinque tollit. — suco cedri u. ad u. 40.

68 u. ad u. 35.

69 *Plin. nat. 31, 65* lendes quoque et taetra capitis animalia hæc (aqua marina) curantur; cf. *Plin. med. 1, 2 p. 13, 4*.

74s. *Plin. nat. 28, 244* scabiem hominis asininæ medullæ maxime abolent et urinae eiusdem cum suo (suillo *Urlichs*) luto inlita... bouas fimum bubulum, unde et nomen traxere. cf. *Plin. med. 3, 26 p. 99, 23*.

76 *Plin. med. 3, 27 p. 100, 17* pustulis suilli fimi cinis... ex aqua inlinitur.

78s. unde? 80 unde? 81 unde?

82 *Plin. nat. 22, 155* farina eorum (lupinorum) aceto subacta papulas pruritusque in balneis inlita cohibet et per se siccat ulcera. cf. *Plin. med. 3, 27 p. 100, 8*.

84 *Plin. nat. 23, 55*: acetum medetur... contra... pruritus.

85 *Plin. nat. 31, 63* aquam... maris per se efficaciorum discutiendis tumoribus putant medici. 30, 121 sedant pruritus cocleæ minutæ latæ contritæ inlita; cf. *Plin. med. 3, 27 p. 100, 9*.

91 *Plin. nat. 30, 95* phreneticis prodesset uidetur pulmo pecudum calidus circa caput alligatus; *Plin. med. 3, 19 p. 92, 4*.

93 *Plin. nat. 29, 31* lana... prodest et phreneticis suffitu; *Plin. med. 3, 19 p. 92, 3* suffitus lanæ sucidae prodest.

96 *Marcell. med. 1, 9* suadebimus pyrethri radiculam commanducare. 1, 105 radix pyrethri in sole diu commanducata etiam pituitam expellit.

97 *Plin. nat. 24, 51*: sabuci sucus cerebri collectiones... lenit infusus.

98 *Plin. nat. 24, 77* sucus hederæ... infusus naribus caput purgat cf. *Marcell. med. 1, 7*.

99 *Plin. nat. 20, 138*: rutæ sucus et phreneticis ex aceto tritæ instillatur in tempora et cerebrum. cf. *Plin. med. 3, 19 p. 92, 1* et *Marcell. med. 1, 13*.

104 *Plin. nat. 29, 75* salina eius (salamandra) quacunq; parte corporis... respersa omnis in toto corpore de-

fluat pilus. cf. 10, 188. *Petron. 107, 15. Mart. 2, 66, 7*. — *Plin. 29, 76* quoniam ignes sola animalium extinguat.

108 *Plin. nat. 29, 109* pellicum uiperinarum cinis alopecias celerrime explet. u. *Plin. med. 1, 4 p. 14, 15. Marcell. med. 6, 15*.

109 *Plin. nat. 24, 13* roboris pilulae ex adipe uere ursino alopecias capillo replent. *Plin. med. 1, 4 p. 15, 4. Marcell. med. 6, 17*.

110 *Plin. nat. 32, 35* (u. ad u. 39).

113 *Plin. nat. 32, 113* ranæ in triuio decoctæ oleo abiectis carnis perunctos liberant quartanis: u. *Plin. med. 3, 15 p. 89, 1*.

115 *Plin. nat. 22, 32* urticae... semen... profluvia narium sistit impositum.

116 unde? cf. *Plin. nat. 28, 145. Ou. ars 3, 215*.

117 *Plin. nat. 20, 23*: raphani satiuum... pituitam extenuant.

118 unde? cf. *Plin. nat. 28, 193* tusim... sanat ursinum fel admixto melle.

119 (*Plin. nat. 32, 65* testæ ostreorum cinis uam sedat... et eruptionibus pituitae ex aceto medetur.) *Plin. med. 1, 11 p. 24, 6* destillationi: cinis testarum ostrearum in cibo pane colligitur in modum salis. *Marcell. med. 10 p. 113, 3*.

122 *Marcell. med. 1, 9 p. 27, 29* bene facit et senapi ex aceto tritum, sed non excastratum, gargarizare... detrahit enim et hæc compositio largiter pituitam.

124 unde?

125 *Plin. nat. 20, 65*: lactucæ lenticiam pituitae digerunt.

131 *Plin. nat. 24, 18*: cedri sucum facilius in elephantiasin inlinunt. *Plin. med. 1, 19 p. 34, 14*.

132 *Plin. nat. 30, 118*: emollit elephantiasin sanguis et cinis mustelæ. *Plin. med. 1, 19 p. 34, 11*.

133 unde?

134 *Plin. nat. 20, 144* his (mentastri folijs) commanducatis et impositis sanari elephantiasin Magni Pompei acetate fortuito cuiusdam experimento... compertum est. *Plin. med. 1, 19 p. 34, 14*.

135 *Plin. nat. 20, 103* bulbi ex aceto et sulphure ulceribus in facie medentur. *Plin. med. 1, 20 p. 34, 15*.

137 *Plin. nat. 31, 120*: nitrum in facie... exulcerationes sanat cum melle et lacte bubulo. *Plin. med. 1, 20 p. 34, 16*.

139s. unde?

144 *Plin. nat. 20, 125* erucae semen... uitia cutis in facie cum melle inlitum, lentiginos ex aceto sanat.

145 *Plin. nat. 20, 103* uitia quæ sunt

in facie rubentes maxime in sole inliti cum melle et nitro emendant bulbi, lentiginem cum uino aut cum aceto.

146 rapa unde?

147 sanguis leporis unde?

148 *Plin. nat. 24, 58* salicis... flos tritus cum folijs furfures purgat in facie.

149 *Plin. nat. 32, 85* medetur et lentigini ceterisque uititiis ex ossibus sapiarium cinis.

150 unde? 153 unde?

154 *Plin. nat. 24, 43* mastiche lentiscis replicandis palpebris et ad extendendam cutem in facie et zmegmata adhibetur.

156 *Plin. nat. 28, 37* credamus ergo et lichenas leprasque ieiunæ salinae inlitu assiduo arceri, item lippitudines matutina cottidie uelut inunctione.

157 unde? 158s. unde?

162 *Marcell. med. 9, 16* fraxini recentem surculum id est umore proprio adhuc madentem ex alia parte in foco ponet et cum per unam partem sucus ebulliet, suscipies eum diligenter et oleo addito tepefactum auribus instillabis.

163 unde? uic idem indicat *Plin. nat. 28, 65* impubium puerorum urinam... contra aurium pura uermiculosque. *Marcell. med. 9, 23* pueri inuestis urina recens auriculæ dolenti... instillata... dolorem tollit: cf. et 9, 106.

164 *Plin. nat. 24, 47* populi albae... foliorum sucus calidus aurium dolori prodest.

165 unde? 167 unde? 168 unde?

169 *Plin. nat. 29, 135* constat depolorata aurium uitia... sanari... si terreni uermes cum adipe anseris decocti infundantur, item ex arboribus rubri cum oleo triti exulceratis et ruptis auribus præclare medentur. cf. *Plin. med. 1, 6 p. 18, 14. Marcell. med. 9, 84*.

172 u. ad u. 169.

174 *Marcell. med. 9, 66* fel bubulum cum urina hirci auriculæ... instillabis; cf. 9, 70 lotium caprinum et 9, 105; *Plin. med. 1, 6 p. 19, 11* fel taurinum uel caprinum... p. 19, 14 urina apri tepida.

176 *Plin. nat. 29, 134* si aliquod animal intrauerit, præcipuum remedium est murium fel aceto dilutum, si aqua intrauerit, adeps anserinus cum cepae succo; cf. *Plin. med. 1, 6 p. 18, 4. Marcell. med. 9, 124. 79*.

184s. unde? cf. tamen *Plin. nat. 23, 157* oleum ex Delphica lauru... utile est... ad aurium dolorem in mali punicis cortice tepefactum.

189ss. cf. *Cic. nat. deor. 2, 140. 142*.

194 *Plin. nat. 29, 126* oculis cruore

suffusis... superimponi oportet splenium e melle decoctum lanamque suicidam ex oleo ac uino. cf. *Plin. med. 1, 9 p. 22, 15*.

195 cf. *Plin. nat. 32, 74* cancri... oculos adalligatos collo mederi lippitudini dicunt. cf. *Marcell. med. 8, 51*.

196 unde?

199 *Plin. nat. 28, 171* fel... caprinum pluribus modis assumunt, cum melle contra caligines.

201 unde? 203 unde?

204 unde? cf. tamen ad u. 207 — de chelidonia u. ad u. 211.

207 *Plin. nat. 29, 123* eadem uis est et in uulturino felle cum porri succo et melle exiguo, item in gallinacei felle ad argema et albugines ex aqua diluto, item in suffusionibus oculorum, maxime candidi gallinacei.

209s. *Plin. nat. 29, 125* laudatur... fimum quoque columbarum ex aceto ad aegilopia, similiter ad albugines... contusis oculis... fel perdicum cum melle aequo pondere, per se uero ad claritatem.

211 *Plin. nat. 25, 90*: chelidoniae sucus singulari remedio contra caligines oculorum. utuntur et per se succo et in collyriis quæ chelidonia appellatur ab ea. cf. *Marcell. med. 3, 44* chelidonia herba... oculis plurimum suffragatur, maxime autem caliginem deterget, si paulatim inde oculi suffundantur.

215 unde? 217 unde?

218 *Plin. nat. 29, 122* anguim adeps aerugini mixtus ruptas oculorum partes sanat.

221s. unde? 225 unde? 226 unde?

227 cf. *Marcell. med. 11, 22* linguae uelura uel pusulae bene accipiuntur, si oleae uel oleastri succo foliorum et sulphure tritis assidue perficuntur.

228 *Plin. nat. 31, 117*: nitrum prodest dentium dolori ex uino, si cum pipere colluantur.

229 chelidonia unde?

lacte capellæ u. *Plin. nat. 28, 182* efficax habetur et caprino lacte collui dentes uel felle taurino cf. *Plin. med. 1, 13 p. 28, 10*.

231 *Plin. nat. 23, 59* acetum... odorem oris tollit, gingiuas astringit, dentes firmat, colorem meliorem præstat. cf. *Plin. med. 1, 13 p. 26, 19*.

232 *Plin. nat. 24, 117*: rubi uim habent siccandi, astringendi, gingiuis tonsillis... accommodatissimi. 118 oris... uititiis etiam folia commanducata prouent. 119 per se in cibo sumpti... aut decocti in uino austero labentes dentes firmant. cf. *Plin. med. 1, 13 p. 27, 8*.

233 *Plin. nat. 24, 42*: *lentisci decoctum* . . . gingivas colluit. folia dentibus dolore atteruntur, mobiles decocto colluuntur. *cf. Plin. med. 1, 13 p. 27, 6 | Plin. nat. 23, 159*: *myrtus* odorem oris commendat nel pridie commandacatum. *cf. 25, 175* folia myrti et lentisci pari pondere, gallae Syriacae dimidium pondus simul terere et uino uetusto sparsa mandere matutino ex usu est.

234 *Plin. nat. 28, 178* dentes mobiles confirmat ceruini cornus cinis doloresque eorum mitigat siue infricentur siue colluuntur. *cf. Plin. med. 1, 13 p. 28, 7.*

235 *Plin. nat. 28, 179*: *tali bubuli cinis* cum murra dentifricium est. ossa quoque ex unguis suum combusta eundem usum praebent. *cf. Plin. med. 1, 13 p. 28, 9.*

236 cinis ex ouis *unde?*

237 *Plin. nat. 32, 82* muricum cinis dentifricium est. — bulbi *unde?*

240 *Plin. nat. 30, 22* cauis dentibus cinis e murino fimo inditur. *cf. Plin. med. 1, 13 p. 27, 21.*

241 *unde?*

243 *Plin. nat. 30, 23*: *uermium terrenorum* cinis exesis dentibus collectus ex facili cadere eos cogit, integros dolentes inlitis iuuat. *cf. Plin. med. 1, 13 p. 27, 26.*

244 *Plin. nat. 30, 27* si feruentia os intus exusserint, lacte canino statim sanabuntur. *cf. Plin. med. 1, 12 p. 25, 15.*

245 *Plin. nat. 28, 56* mero ante somnos colluere ora propter halitus, frigida matutinis impari numero ad cauendos dentium dolores. *cf. Plin. med. 1, 12 p. 25, 1.*

248 *unde?* 250 *unde?*

257 *de Hortensio narratio unde? non puto male intellexisse Serenum Cic. Brut. 328* sic Q. Hortensi uox extincta fato suo est, nostra publico, nam fato non oportet idem sit quod morte.

262—264 *unde? cf. Marcell. med. 14, 3, 14, 39.*

266 s. *unde?* 269 s. *unde?*

271—273 *unde?* 275 *unde?*

276 *Plin. nat. 20, 196* cinis eius (*aneti*) uiam in faucibus leuat. *Plin. med. 1, 15 p. 29, 4.*

277 *Plin. nat. 32, 65* testae ostreorum cinis uiam sedat et tonsillas admixto melle: *Plin. med. 1, 15 p. 29, 1 — Plin. nat. 20, 95*: *brassicae* radicem cinis uiae in faucibus tumentis tactu medetur. *Plin. med. 1, 15 p. 29, 3.*

278 *Plin. med. 1, 17 p. 31, 9* acetum et sal gargarizatur.

281 *Plin. nat. 28, 60* in ceruicium dolore poplites fricare aut ceruicem in

poplitum prodest: *Plin. med. 1, 21 p. 35, 15. Marcell. med. 18, 4.*

283 *Plin. nat. 30, 107* tubera et quaecunque molliri opus sit efficacissime anserino adipe curantur: *Plin. med. 1, 21 p. 34, 19.*

284 *Plin. nat. 22, 144* (*lens decocta*) in aceto . . . duritias et strumas discutit: *Plin. med. 1, 21 p. 35, 3.*

285 *Plin. nat. 28, 192* dolorem inflexibilem — opisthotonon uocant — leuat . . . caprae . . . fimum cum bulbis inlitum: *Plin. med. 1, 21 p. 35, 11 — ceruina medulla unde?*

288 *Plin. nat. 30, 32* gryllus infricatus aut si quis manibus quibus eum contriuerit tonsillas attingat: *Plin. med. 1, 16 p. 30, 7. Marcell. med. 15, 21.*

290 *Plin. nat. 20, 67* in cholera quoque coctas (*lactucae*) patinis dederunt, ad quod utilissimae quam maximi caulibus et amarae: *Plin. med. 2, 7 p. 49, 7.*

293 *Plin. nat. 20, 54* tussi (*aluum medetur*) . . . sub pruna coctum cum mellis pari modo sumptum: *Plin. med. 1, 23 p. 36, 18.*

294 *Garg. Mart. 1 p. 134, 1* semine rafani cum melle trito et sumpto susprium mitigatur et tussis arcetur.

295 s. *unde?*

297 *Plin. nat. 29, 47* (*oua*) dantur et tussientibus cocta et trita cum melle: *Plin. med. 1, 22 p. 37, 14.*

298 *Plin. nat. 20, 241* (*marrubii*) folia semenque contrita prosunt contra . . . tussim ueterem. *cf. Marcell. med. 16, 20. 300 cf. Theod. Prisc. log. 2, 29, 84.*

306—308 *cf. Plin. nat. 20, 63* (*lactucae*) imponuntur et uentri ex melle atque aceto ad detrahenda uitia alui.

309 *unde?* 310 s. *unde?* 312 *unde?*

313 *Plin. nat. 20, 153* (*pulegium*) nauisias . . . inhibet, sic et pectoris dolorem, stomachi autem ex aqua.

314 *Plin. nat. 23, 56* (*acetum*) contra lichenas et bibitur et imponitur. sistit aluum et rheumatismos interaneorum infusum.

315—317 *Plin. nat. 30, 44* praecipue . . . coclearum cibus stomacho. in aqua eas subferuefieri intacto corpore earum oportet, mox in pruna torreri nihilo addito atque ita e uino garoque sumi, praecipue Africanas . . . (45) . . . contra marinae stomacho utiliores, efficacissimae tamen in dolore stomachi e laudatis traduntur quaecunque uiuae cum aceto deoratae. *cf. Plin. med. 2, 4 p. 44, 22.*

319 *unde?* 320 s. *unde?*

322 *unde?* 323—325 *unde?*

327 s. *unde?* 330—332 *unde?*

333—335 *Plin. nat. 24, 52* (*sabuci*) foliorum mollissima ex oleo et sale eduntur ad pituitam bilemque detrahendam.

336 s. *unde?* 338 s. *unde?*

340 *Plin. nat. 21, 128* (*narcissum*) herbaeum, hunc stomacho inutilem et ideo uomitorium aliosque soluentem.

342 *Plin. nat. 30, 86* pthisim sentientibus . . . coclearum cinerem potum in uino utilissimum esse: *Plin. med. 2, 1 p. 42, 5.*

343 *Plin. nat. 28, 138* (*adeps suillus*): uetus etiam pthisis pilulis sumpta (*exungia*) sanat quae sine sale inueterata est . . . circumligatur et lateribus pectoribus scapulis eorum qui pthisim sentiunt.

347 *Plin. nat. 23, 67* mammas lactis sui impatientes eadem (*faec acceti*) extinguit.

350 *Plin. nat. 30, 124* finum murinum aqua pluuiam dilutum mammas mulierum a partu tumentes reficit.

352 *Plin. nat. 30, 125* uermes terreni . . . per se impositi mammarum suppurationes concoquunt et aperiunt extrahuntque et ad cicatricem perducunt.

354 *unde?*

356 s. *Plin. nat. 30, 131* mammas . . . putant et ter circumductas ouo perdicis . . . non inclinari . . . cum anserino adipe perunctis mammis dolores minuere et antea mammas a partu custodit adeps anseris cum rosaceo et araneo.

358 *unde?* 362—366 *unde?*

369 *unde?*

371 *Plin. nat. 20, 148* sanguinem excreantibus in sorbitione menta prodest. — raphanus *unde?*

372 s. *unde?*

374 *Plin. nat. 24, 13* (*suberis corticis*) cinis ex uino calido sanguinem excreantibus magnopere laudatur.

376 ouorum cinis *unde?* — coclearum cinis *unde?* — cinis maelis *unde?*

377 *unde?*

378 *Plin. nat. 24, 44* platani . . . tunsae . . . cum aceto acri . . . sanguinem omnem sistunt; *cf. Plin. med. 3, 2 p. 73, 8.*

381 *unde? cf. Plin. nat. 26, 31* saluina . . . ad tussim laterisque dolores bibitur.

382 *Plin. nat. 24, 46* semen foliis eius (*fraxini*) inest, quae medentur iecinoris, laterum doloribus in uino.

383 uulturis iecur *unde?* — ius perdicis *unde?*

384 *unde?* 387 *unde?* 389 *unde?*

390 *Plin. nat. 24, 46* aceris radix contusa e uino iecinoris doloribus efficacissime imponitur.

395 ss. *unde?*

398 *Isidor orig. 4, 6, 13* telum lateris dolor est: dictum autem ita a medicis, quod dolore corpus transuerberet quasi gladius.

400 *unde?*

404 *Plin. nat. 24, 79* huius quoque ligni (*hederae*) uaso splenicis bibentis sanari inuenio. *cf. Plin. med. 2, 13 p. 56, 6* hederaceis uasis in potione semper utendum est.

406 *Plin. nat. 20, 95* folia cocta (*brassicae*) splenicis in cibo data . . . prosunt; *cf. Plin. med. 2, 13 p. 55, 17.*

407 *unde?*

408 *Plin. nat. 24, 67* myrice . . . ad lienem praecipua est, si sucus eius expressus in uino bibatur. *cf. Marcell. med. 23, 1. — ros marinus unde?*

409 *Plin. nat. 24, 76* (*hederae genera*) lienem et pota et inlita prosunt. *cf. Plin. med. 2, 13 p. 56, 5.*

411 ss. *unde?*

415 *Plin. nat. 22, 151* si quis eruum cotidie ieiunus edit, lienem eius absumi certissimi auctores affirmant. *cf. Plin. med. 2, 13 p. 55, 18.*

416 *unde? cf. Marcell. med. 23, 79.*

417 *Plin. nat. 28, 201*: *lienosus* prodest . . . haedorum lien impositus. *cf. Plin. med. 2, 13 p. 57, 1. Marcell. med. 23, 32, 33, 70.*

418 *unde?* 419 ss. *unde?*

422 ss. *unde?* 429 *unde?*

432 ss. *Plin. nat. 20, 251* (*lini semen*) emendat . . . stomachi dolores cum faeno Graeco sextariis utriusque decoctis in aqua mulsa. *cf. Plin. med. 2, 4 p. 44, 3. Marcell. med. 21, 9.*

436 *Plin. nat. 23, 101* cotonea . . . ad stomachi . . . dolores cruda decocta ueraciter modo imponuntur; *cf. Plin. med. 2, 4 p. 44, 8.*

437 *Plin. nat. 20, 122* ocimum . . . stomacho quoque utile. *cf. Plin. med. 2, 4 p. 44, 1. Marcell. med. 21, 12 — Plin. nat. 20, 104* bulbi . . . in uino cocti inliti uentri duritiam praecordiorum emolliunt; *cf. Plin. med. 2, 4 p. 43, 23. Marcell. med. 21, 12.*

438 *Plin. med. 2, 4 p. 44, 19* in his languoribus si febris non sit marina aqua lauari utile est.

439 *Plin. nat. 30, 42* (*praecordiorum*) in dolore cuiuscunque partis si catulus lactens admoveatur apprimaturque his partibus, transire in eum dicitur morbus . . . sed obrui talis religio est (*similia 30, 64*); *cf. Plin. med. 2, 4 p. 43, 21. Marcell. 21, 1.*

444 *unde?*

449 *unde? cf. Cels. 4, 16, 2* *lienosus*: potui . . . post cibum aqua a ferrario

fabro, in qua candens ferrum subinde tinctum sit. *Marcell. med. 26, 4 et cf. 27, 27.*

451 *Plin. nat. 29, 32* sucida lana... nitro, sulphure, oleo, aceto, pice liquida feruescentibus tincta quam calidissima imposita bis die lumborum dolores sedat. *cf. Plin. med. 2, 14 p. 58, 13. Marcell. med. 25, 10.*

454 *Plin. nat. 20, 109 (radix asparagi)* trita et in uino albo pota... lumborum et renium dolores sedat. *cf. Plin. med. 2, 14 p. 58, 8, ubi sequitur cataplasma ad idem.*

456 *Plin. nat. 35, 176 (sulphur)* renibus quoque et lumbis in dolore cum adipe mire prodest impositum. *cf. Plin. med. 2, 14 p. 58, 16.*

457 s. unde?

459 *Plin. nat. 23, 144* amygdalae... nuces... sanant... iocineris et renium dolores ex aqua potae. *Marcell. med. 25, 27.*

461 *Plin. nat. 30, 53* lumborum dolori... cocleae tres contritae cum testis suis atque in uino decoctae cum piperis granis XV. *cf. Marcell. med. 26, 77.*

464 ss. unde? 467 unde?

468 unde? 469 ss. unde?

474 ss. unde? *cf. Marcell. med. 27, 115* ruta cum hyssopo in aqua ad tertias decoquitur atque eadem aqua in potione uini a torminoso salubriter mixta potatur.

477 s. *Marcell. med. 27, 55* uestem oui delicatam interiore siccatam contere, uino misce et cola, et ex aqua calida dysinterico da bibendam.

480 *Plin. nat. 24, 68* grauis... auctor in medicina uirgam ex ea (*myrica*) defractam, ut neque terram neque ferrum attingeret, sedare uentris dolores adseueravit impositam ita ut tunica cinctuque corpori apprimeretur.

482 s. unde?

484 *Marcell. med. 28, 37* ad uentris dolorem remedium efficax sic: sordes de cardine ostii tolle digitis duobus, pollice et medicinali, et super umbilicum laborantis appone.

485 *Plin. nat. 20, 159* cuminum... siluestre... discutit... potum ex aqua... tormina... et intestinorum dolores.

487 *Plin. nat. 20, 151* aridae (*mentae*)... farinam tribus digitis apprehensam et stomachi dolorem sedare in aqua.

488 *Plin. nat. 29, 49* maceratorum (*ouorum*) in aceto molliri diximus putamen. talibus cum farina in panem subactis coeliaci recreantur. *cf. Plin. med. 2, 11 p. 53, 14.*

491 *Plin. nat. 20, 104* dysentericis in

uino ex aqua caelesti temperato dantur bulbi. *cf. Plin. med. 2, 10 p. 51, 15* per se bulbi triti dantur in uino austero: potio miscetur caelesti aqua.

498 *Plin. nat. 24, 52* radices eius (*sabuci*) decoctae in uino duo cyathi poti hydropicos exinaniunt. *cf. Plin. med. 3, 22 p. 95, 22.*

500 *Plin. nat. 24, 46* semen foliis eius (*fraxini*) inest, quae medentur iocineris, laterum doloribus, in uino aquam quae subit cutem extrahunt.

501 s. unde?

503 *Plin. nat. 31, 72* nec non harena litorum maris, praecipue tenuis et sole candens, in medicina est siccaendis corporibus cooperitis hydropicorum. *cf. Cels. 3, 21, 6.*

504 unde?

505 *cf. Plin. nat. 20, 99* linguae quoque recens subiecta (*scilla*) praestat ne hydrofici sitiunt (*cf. Plin. med. 3, 22 p. 95, 10*) et 20, 100 tosta quoque purgatur et medium eius iterum in aqua coquitur. usus sic coctae ad hydropicos (*cf. Plin. med. 3, 21 p. 95, 11*).

506 *Plin. nat. 25, 54* nigrum (*elleborum*) medetur paralyticis, insanientibus, hydropicis. 25, 55 hydropicorum uentri imponitur cum farina hordeacea et uino. 25, 60 medetur (*elleborum album*) ita... hydropicis. *cf. Plin. med. 3, 22 p. 96, 12.*

507 *Plin. nat. 24, 65* semen eius (*genistae*)... purgat ellebori uice drachma et dimidia pota in aquae mulsaeyathis quattuor ieiunis.

509 *Scribon. 133* oportet... spongeis nouis totum uentrem ex aceto et sale eiusdem mensurae diluto et inferuafacto imponere et constringere extra instita longa.

511 unde?

515 *Plin. nat. 25, 41* aluo... soluendae... decoquatur (*herba mercurialis*) quantum manus capiat in duobus sextariis aquae ad dimidias. bibitur sale et melle admixto. *cf. Scribon. 135. Marcell. med. 30, 38.*

517 *Plin. nat. 23, 132* ipsa pruna aluum molliunt (*cf. 13, 51, 15, 43*); *Plin. med. 2, 5 p. 46, 19.*

522 *Marcell. med. 30, 74* aluminis liquidi paululum lana inuolutum et podici subiectum euocat stercus et sine fatigatione deducit. *cf. Plin. nat. 35, 190 et Marcell. med. 30, 46.*

523 *Plin. nat. 24, 52* caules teneri mitioris sabuci in patinis cocti aluum soluunt. *cf. Marcell. med. 30, 73.*

524 s. *Plin. nat. 28, 203* aluum soluit... lactis equini potus, item caprini

cum sale et melle; *cf. Plin. med. 2, 5 p. 46, 10.*

527 *Plin. nat. 23, 117* fici succus lacteus... aluum soluit.

530 *Plin. nat. 9, 174* Fuluius Lippinus... et saginam (*coclearum*) commentus est sapa et farre aliusque generibus.

532 *Plin. nat. 31, 68* Inueteratur et quod uocant thalassomeli aequis portionibus maris, mellis, imbris... prodest ad purgationes maxime sine stomachi uexatione et sapore grato et odore. *cf. Plin. med. 2, 5 p. 47, 6.*

537 *Plin. nat. 20, 84* putant (*brassicam*)... aluum soluere, eandemque bis coctam sistere. *cf. 20, 86.*

538 *Plin. nat. 23, 141* cerasia... siccata aluum sistunt.

539 *Cels. 4, 26, 3* panis circa selibrum ex uino Amineo mero sumore.

540 *Plin. nat. 23, 56 (acetum)* sistit aluum. *cf. Plin. med. 2, 6 p. 47, 20* acetum merum sumitur.

543 unde?

546 *Marcell. 27, 55 (u. ad u. 477).*

547 unde?

548 *Plin. nat. 24, 119 (ruborum cauliculi)* decocti in uino... aluum sistunt. *cf. Plin. med. 2, 10 p. 52, 13.*

551 *Plin. nat. 24, 20* cedrides, hoc est fructus cedri, ... aluum sistunt. *cetera unde?*

555 castaneas unde? — *Plin. nat. 23, 141* sistunt... aluum item sorba sicca.

556 apium unde? — rubus *cf. ad u. 548.*

564 *Plin. nat. 28, 211* Taenearum genera pellit ceruini cornus cinis potus. *cf. Plin. med. 2, 12 p. 54, 18. Scrib. Larg. 141.*

565 unde? 566 unde? 567 unde?

568 *Plin. nat. 20, 151 (mentae)* aridae farinam... similiter aspersa potione uentris animalia expellere. *cf. 20, 146* taenias pellit ex aceto potum *mentastrum*.

569 *Plin. nat. 21, 162* abrotonum... pellit et interaneorum mala.

570 *Plin. nat. 20, 54 (alium)* taenias et reliqua animalia interaneorum pellit in aceto mulso coctum. — *Plin. nat. 20, 218* pellit animalia interaneorum cum mali punici suco et oleo semen (*coriandri*) potum.

571 unde?

572 *puleium unde?* — *anethum unde?*

575 *Plin. nat. 30, 63* coli uitium efficacissime sanatur aue galerita assa in cibo sumpta. *cf. Plin. med. 2, 15 p. 59, 9. Marcell. med. 29, 30.*

576 unde? *cf. Marcell. med. 29, 27.*

577 unde? *cf. Marcell. med. 29, 43.*

578 *Plin. nat. 20, 196* anethum... tormina sedat.

581 *Plin. nat. 23, 38* uino... urina et algor expellitur... uetus copiosiore aqua miscetur, quo magis urinam expellit.

582 *Plin. nat. 24, 52* acini eius (*sabuci*)... poti acetabuli mensura urinam mouent.

583 *Plin. nat. 24, 75* hederiae... urinam cient potu. — 20, 237 (*sinapi*) urinam ciet.

584 *Plin. nat. 24, 27* terebinthi... semen... bibitur in uino... contra difficultatem urinae.

589 *Plin. nat. 28, 215* urinae incontinentiam cohibet... cerebrum leporis in uino. *cf. Plin. med. 2, 18 p. 62, 11.*

591 *Plin. nat. 24, 16* radix (*cupressi*) cum foliis trita pota uesicae et stranguriae medetur.

592 *Plin. nat. 20, 157* ad lienem cum sale utile est *puleium* et uesicae.

595 *Plin. nat. 22, 64* calculos e corpore mire pellit frangitque *adiantum*, utique nigrum, qua de causa potius quam quod in saxis nasceretur a nostris saxifragum appellatum crediderim. — 36, 143 spongittae lapides inueniuntur in spongeis et sunt marini. quidam eos ticolithos uocant, quoniam uesicis medentur. calculos rumpunt in uino poti (*cf. 37, 184*).

596 *Plin. nat. 23, 166* semen *myrti siluestris* cum uino potum aut oleo aut aceto calculos frangit.

598 *Plin. nat. 20, 161* satium *cuminum* datur... iis... quos acrior urina mordeat, in dulci trifum.

599 *Plin. nat. 30, 67* fimum... palumbinum in faba sumi contra calculos et alias difficultates uesicae *cf. Plin. med. 2, 17 p. 61, 6.*

601 unde?

609 *Plin. nat. 28, 248* si uulua leporum in cibis sumatur, mares concipi putant.

610 ss. unde?

613 *Plin. nat. 25, 39* mirum est quod de utroque genere eorum (*mercurialium*) proditur: ut mares gignantur, hunc facere, ut feminae, illam. hoc contingere, si a conceptu protinus bibatur succus in passo edanturue folia decocta ex oleo et sale uel cruda ex aceto.

617 *Plin. nat. 26, 161* partus accelerat scordotis... dictamni folia praecclare dantur ex aqua. — 30, 126 cocleae in cibo sumptae accelerant partum.

620 *cf. Plin. nat. 20, 154* defunctos partus eicit *puleium*.

622 unde?

624 *Plin. nat. 29, 47* tota oua adiuant partum cum ruta et anetho et cumino pota e uino.

629 *unde?* cf. *Plin. nat. 29, 63.*

630 *Plin. nat. 29, 31* sanguinem in naribus sistit *lana cum* oleo rosaceo, et alio modo indita auribus opturatis spissius. cf. *Plin. med. 1, 10 p. 23, 11. Marcell. med. 10, 28, 45.*

632 *Plin. nat. 30, 112* sanguinem... e naribus fluentem *sistunt* cocleae contritae fronti inlitae..., gallinaei cerebellum uel sanguis... columbinus ob id seruatus concretusque. cf. *Plin. med. 1, 10 p. 23, 16. Marcell. med. 10, 46, 26.*

634 *unde?*

635 *Plin. nat. 28, 61* extremitates corporis uelleribus perstringi contra... sanguinem... narium immodicum, lino uel papyro principia genitalium. — cf. *Marcell. med. 10, 43.*

637 *unde?* cf. *tamen Marcell. med. 10, 47* si feminae sanguis ex naribus nimie defluat, mamillae eius uinciantur corrigio caprino.

639 *Plin. nat. 29, 32* sucida lana imposita subditaque mortuos partus euocat. sistit etiam profluenta earum.

642 *Plin. nat. 24, 13* suberis cortex tritus ex aqua calida potus sanguinem fluentem ex utralibet parte sistit.

644 *Plin. nat. 20, 157* decoctum suco *puleum* aequaliter... unluas corrigit.

646 *unde?*

648 cf. *Plin. nat. 20, 243* potum *marrubium* soluit... menstrua et secundas mulierum.

650 *unde?* u. *app. crit.*

652 *unde?*

661 sa. cf. *Cels. 7, 7, 8.*

663 *Plin. nat. 30, 132* uespertilionum sanguis psilotri uim habet. cf. *Plin. med. 3, 32 p. 105, 18.*

665 *Plin. nat. 30, 134* idem euenire (*crines non suffici*) traditur sanguine ricini euolsi cani.

668 *Plin. nat. 32, 136* ranae paruae, quam in oculorum curatione descripsimus (32, 75 est parua rana in harundinetis et herbis maxime uiuens, muta ac sine uoce *eqs.*) sanies efficacissimum psilotrum est, si recens inlinatur.

670 *Plin. nat. 32, 136* sanguisugae quoque tostae in uase fictili et ex aceto inlitae eundem contra pilos habent effectum. cf. *Plin. med. 3, 32 p. 105, 13.*

675 s. *unde?* sed cf. *Marcell. med. 33, 14, etiam 9 et 10.*

677 *Marcell. med. 33, 15* folia myrti icuinus commanduca et in ulcera uetretri expue, statim proderit.

679 *Plin. nat. 23, 65* medetur *faex*

uini inlita et testibus et genitalibus. cf. *Plin. med. 2, 20 p. 63, 21.*

680 *Plin. nat. 31, 65* testium... tumorem fouendo non aliud praefertur quam aquam marinam. cf. *Plin. med. 2, 20 p. 64, 12.*

681 *Plin. nat. 20, 104* Damion... iisdem (*bulbis ex mulso*)... curat et testium pituitas. cf. *Plin. med. 2, 20 p. 63, 14.* — *Plin. nat. 24, 15* testium quoque tumori cum cera inlinuntur *cupressi folia*.

682 *Plin. nat. 22, 140* in uino decocta *fabae* ad testium tumores, ad genitalia. cf. *Plin. med. 2, 20 p. 63, 19.*

684 *Plin. nat. 24, 15* *cupressi folia* trita... imponuntur... cum polenta... ramici, qua de causa et bibuntur. cf. *Plin. med. 2, 20 p. 63, 22.*

687 *Plin. nat. 30, 75* inguinium tumorem cocleae minutae cum melle inlitae leniunt. cf. *Plin. med. 2, 21 p. 64, 18.*

689 *Plin. nat. 24, 118* folia commanducata *ruborum* prosunt et ulceribus manantibus... inlinuntur.

691 *unde?* 692 *unde?*

693 *unde?*

694 *unde?* cf. *Plin. nat. 24, 152.*

697 *Plin. nat. 24, 47* populi albae... cortex potus ischiadicis et stranguriae prodest.

698 *Plin. nat. 24, 66* rami *genestae* frondei aceto macerati pluribus diebus et tumsi sucum dant ischiadicis utilem cyathi unius potu. cf. *Plin. med. 2, 3 p. 43, 9.*

700 *Plin. nat. 24, 94* sanat... ischiadicis *rubia*... ita ut bibentes lauentur cotidie. cf. *Plin. med. 2, 3 p. 43, 7.*

701 *Plin. nat. 30, 71* Ischiadicis cocleas crudas tritas cum uino Amineo et pipere potu prodesse dicunt. cf. *Plin. med. 2, 3 p. 43, 3.*

703 *Plin. med. 3, 1 p. 72, 4* beta ex melle et fico imposita morbis articularibus medetur.

704 *unde?*

705 cf. *Cels. 4, 31, 2.*

706 cf. *Ennius ed. Vahlen² p. XVII.*

710 *unde?* 712 *unde?*

714 *Plin. nat. 30, 108* furunculis mederi dicitur... ex gallinaceo fimo quod est rufum maxime recens inlitum ex aceto. cf. *Plin. med. 3, 7 p. 82, 4.*

716 *Plin. nat. 30, 108* furunculis mederi dicitur... sordes ex pecudum auriculis. cf. *Plin. med. 3, 7 p. 82, 8.*

726 s. *Plin. nat. 30, 107* carbunculus fimo columbino aboletur per se inlito uel cum lini semine ex aceto mulso. cf. *Plin. med. 3, 8 p. 82, 20.*

729 *Plin. nat. 22, 166* satini *lupini*...

rumpunt carbunculos. cf. *Plin. med. 3, 8 p. 83, 2.*

730 *unde?* cf. *Scrib. Larg. 228.*

732 *unde?* 733 *unde?*

734 *unde?* 735 *unde?*

739 *Plin. nat. 29, 143* parotidas comprimit columbinum stercus uel per se uel cum farina hordeacea aut auenacea. cf. *Plin. med. 1, 7 p. 20, 12* (*add. ex melle*) *Marcell. med. 15, 44.*

742 *unde?* 744 *unde?*

746 *Plin. nat. 24, 11* quidam commanducantes acinos *uscii* expuunt cortices... emollit, diacutit tumores, siccatur strumas. cum resina et cera panos mitigat omnis generis.

747 *Marcell. med. 32, 10* mirabile hoc medicamentum paniculis sanandis sic: hyoscyami foliorum uiridium p. II, resinae pityinae p. II, cerae p. II, adipis porcinae sine sale p. II, galbani p. II, omnia haec tinsa uel remissa in unum corpus rediges et emplastri modo appones.

749 *unde?* cf. *Plin. med. 1, 25 p. 39, 21* oportet ambulare uectari ungui, lectus et requies.

750 cf. *Plin. nat. 20, 244* in ouum inane sucum *marrubii* addit is (*Castor*) ipsumque ouum infundit (<cum> melle aquis portionibus, tepefactum uomicas rumpere, purgare, persanare promittens. cf. *Plin. med. 1, 25 p. 40, 7, quae pro-pius etiam accedunt ad Sereni uerba.*

756 *unde?* 757 *unde?*

759 *Plin. nat. 30, 106* igni sacro medetur... uermes terreni ex aceto inliti; cf. *Plin. med. 3, 24 p. 97, 22.*

760 *Plin. nat. 20, 141* emendat *ru'a*... ignem sacrum ex aceto et oleo; cf. *Plin. med. 3, 24 p. 98, 3 et iam Scrib. Larg. 245.*

761 *Plin. nat. 29, 40* oua... cum oleo trita ignes sacros leniunt betae foliis superinligatis; cf. *Plin. med. 3, 24 p. 98, 7.*

762 *Plin. nat. 20, 55* sanat... cinis eius (*alii*) ex oleo et garo inlitus... et sacros ignes; cf. *Plin. med. 3, 24 p. 98, 2.*

764 *unde?* 768 *unde?*

771 *Plin. nat. 24, 58* podagricis cortice et foliis *salicis* in uino decoctis foueri nervos utilissimum.

774 *unde?* 775 *unde?*

778 *Plin. nat. 24, 15* eadem (*cupressi folia*) trita cum duabus partibus panis mollis e uino amineo subacta pedum ac neruorum dolores sedant.

780 *Plin. nat. 24, 53* podagricis cum seuo hircino uehementer prosunt cauliculi *sabuci* inliti. cf. et *Scrib. Larg. 160 p. 66, 20.*

781 *Plin. med. 2, 26 p. 68, 10* farina frumenti cocta ex aceto imponatur.

782 *Plin. nat. 32, 110* podagricis articularisque morbis utile est oleum in quo decocta sint ranarum intestina. cf. *Plin. med. 2, 26 p. 68, 11.*

783 *unde?*

784 *Plin. nat. 32, 123* multi podagricis quoque admittendas *hirudines* censuere.

786 *Plin. nat. 22, 120* Sex. Pompeius, praetorii uiri pater, Hispaniae ceterioris princeps, cum horreis suis uentilandis praesideret, correptus dolore podagrae mersit in triticum super genua sese, leuatusque siccatis pedibus mirabilem in modum hoc postea remedio usus est.

792 *unde?* 793 *unde?* 795 *unde?*

798 *unde?* 801 *unde?* 803 *unde?*

804 *Plin. nat. 30, 112* si uero e uulnere immodice fluat sanguis, fimi caballini cum putaminibus ouorum cremati cinis mire sistit. cf. *Plin. med. 3, 2 p. 73, 1.*

812 *Plin. nat. 20, 103* uulneribus... mire prosunt *bulbi* per se aut, ut Damion, ex mulso, si quinto die soluuntur. cf. *Plin. med. 3, 3 p. 74, 1* (*cum errore muscum*).

813 *unde?*

815 *Plin. nat. 29, 31* uulnera ex uino... expressa sanat *lana*.

816 *Plin. nat. 29, 33* cinis eius (*lanae*) inlinatur attritis uulneratis ambustis.

817 *Plin. nat. 24, 48* ulmi et folia et cortex et rami uim habent spissandi et uulnera contrahendi.

818 *Plin. nat. 24, 77* sucus hederae... cicatricibus... decorem facit.

821 *unde?* cf. ad u. 841.

822 *unde?* cf. ad u. 832.

828 *Plin. nat. 29, 69* uiperae caput impositum, uel alterius quam quae percusserit, sine fine prodest. cf. *Plin. med. 3, 37 p. 111, 5.*

831 *Plin. nat. 24, 52* caulis teneri mitioris *sabuci* in patinis cocti aluom soluunt, resistunt folia et serpentium ictibus in uino pota.

832 *Plin. nat. 20, 23* cortices *raphani satini*... in posca decocti contra serpentium morsum inlinuntur. cf. *Plin. med. 3, 37 p. 110, 9.*

833 *unde?*

834 *Plin. nat. 23, 126* expurgat *caprifici lac*... uenenatorum ictus et canis morsus.

835 *unde?* cf. *Plin. med. 3, 33 p. 106, 8* tibymalli sucus oleo inlinatur in sole frequenter.

837 *unde?*

838 *Plin. nat. 28, 150* coagulum *cerui* ex aceto potum ab ictu *securos praestat* et, si omnino tractatum sit, eo die non ferit serpens.

840 *Plin. nat. 20, 260* radix *ferulae* denarii pondere in uini cyathis duobus bibitur aduersus serpentes, et ipsa radix imponitur. *cf. Plin. med. 3, 17 p. 110, 12.*

841 *Plin. nat. 25, 101* morsibus *serpentium* imponitur *Vettonica praecipue* . . . datur ad ictus semen eius denari pondere cum tribus cyathis uini; *cf. Plin. med. 3, 37 p. 110, 24. Cels. 5, 27, 10.* — *Plin. nat. 29, 78* ius quoque ex his (*gallinis*) potum praecclare medetur *plagis serpentium*. *cf. Cels. 5, 27, 3, D.*

843 *Plin. nat. 29, 65* cunctarum in proferendo ex his remedio, ni *M. Varro LXXXIII* uitae anno prodidisset aspidum ictus efficacissime sanari hausta a percussis ipsorum urina. *cf. Plin. med. 3, 38 p. 112, 9.*

845 *Plin. nat. 23, 56* nesciere medici quantum contra *aspidas* polleret *acetum*. nuper ab aspidē calcata percussus utrem aceti ferens quotiens deposuisset sentiebat ictum, alias inlaeso similis. *cf. Cels. 5, 27, 4.*

848 *Plin. nat. 29, 77* cor (*lege iecor*) eius alitis (*uulturis*) habentes tutos esse ab impetu . . . serpentium. *cf. Plin. med. 3, 37 p. 110, 6.*

849 *Plin. nat. 20, 126* subtrita *eruca* . . . <perunctos ex aceto non feriri a serpentibus *suppleta ex Plin. med. 3, 37 p. 110, 5*>.

851 *Plin. nat. 28, 150* pelles eius animalis (*cerui*) substratae securos praestant ab eo metu (*serpentium*) somnos.

852 *Plin. nat. 28, 150* fugiunt serpentes et omnino dentem cui habentes.

854 *Plin. nat. 29, 58* sanguine canino contra toxica nihil praestantius putatur. *cf. Plin. med. 3, 33 p. 107, 24.*

858 *Plin. nat. 12, 81* styracem . . . et ad serpentes fugandas urunt in odoriferis siluis frequentissimas et *cf. 24, 24* styrax . . . aduersatur uenenis quae frigore nocent. — 29, 77 pennarum ex his (*uulturibus*) nidore, si urantur, fugari eas (*serpentes*) dicunt; *cf. Plin. med. 3, 37 p. 110, 1.*

859 *Plin. nat. 20, 158* nepeta quoque uires contra serpentes habet: fumum ex ea nidoremque fugiunt, quin et substernere in metu eo dormituri utile est. — *myricae unde?*

867 *Plin. nat. 29, 91* prodest . . . scorpio ipse suae plagae impositus. *cf. Cels. 5, 27, 5.*

869 *Plin. nat. 31, 65* quin et ad ictus

uenenatos salutaris intellegitur *aqua marina*, ut phalangiorum et scorpionum.

870 *Plin. nat. 23, 43* merum . . . remedio est contra . . . apes uespas crabrones phalangia serpentium scorpionumque ictus; *cf. Plin. med. 3, 36 p. 109, 13.*

872 *Plin. nat. 28, 152* contra ictus ualere . . . caseum caprinum cum origano impositum.

875 *unde?* 876 *unde?*

877 *Plin. nat. 29, 88* contra omnium morsus remedio est gallinaceorum cerebrum cum piperis exiguo potum in posca.

880 *Plin. nat. 29, 89* est et contra morsum eius (*muris aranei*) remedio terra ex orbita (*cf. et 8, 227 et 30, 20*) *cf. Plin. med. 3, 35 p. 109, 6.*

884 *unde?*

885 *Plin. nat. 29, 38* pura uellera aut per se imposita caecis doloribus *prosumunt* aut accepto sulphure. *cf. Plin. med. 1, 22 p. 36, 7.*

888 *unde?* 890 *unde?* 891 *unde?*

893 *Plin. nat. 29, 79* ius . . . ex his (*gallis*) potum . . . prodest et contra longinquas febres et torpentibus membris tremulisque.

898 *cf. Scrib. Larg. praef. 1.*

899 *unde?* *cf. Plin. nat. 29, 63.*

901 *unde?* *cf. Plin. nat. 28, 229.*

903 *unde?*

904 *Plin. nat. 20, 194* *Tlepolemus* ad quartanas ternis digitis seminis anesi et feniculi usus est in aceto et mellis cyatho uno. *Plin. med. 3, 15 p. 89, 9.*

907 *unde?*

908 *Plin. nat. 28, 229* coagulum *leporis* ante accessiones propinant. *cf. Plin. med. 3, 15 p. 88, 18.*

909 *unde?*

911 *Plin. nat. 28, 83* *Icatidas* medicus quartanas finire coitu, incipientibus dumtaxat menstruis, sponondit.

912 *Plin. nat. 32, 113* ranae in triuio decoctae oleo abiectis carnibus perunctos liberant quartanis. *cf. Plin. med. 3, 15 p. 89, 1.*

917 *unde?*

919 *Plin. nat. 20, 155* *Xenocrates* pulei ramum lana inuolutum in tertianis ante accessionem olfactandum dari aut stragulis subici et ita collocari aegrum inter remedia tradit. *cf. Plin. med. 3, 16 p. 90, 2.*

921 *unde?* *cf. Plin. nat. 29, 63.*

925 — 927 — 930 *unde?*

932 *cf. Cels. 3, 8.*

935ss. — 941 — 942ss. *unde?*

950 *Plin. nat. 30, 119* ossibus fractis caninum cerebrum medetur linteolo in-

lito, superpositis lanis, quae subinde suffundantur, fere XIII diebus solidat. *cf. Plin. med. 3, 25 p. 99, 11.*

954 *Plin. nat. 28, 227* costis . . . fractis laudatur unice caprinum fimum ex uino uetere, aperit, extrahit, persanat. *cf. Plin. med. 3, 25 p. 99, 20.*

957 *cf. Plin. nat. 30, 78* incussos articulos aranei tela commodissime curant. *cf. Plin. med. 3, 1 p. 72, 8. Marcell. med. 34, 65.*

960 *Plin. nat. 30, 79* articulis luxatis praesentaneum est seum pecudis cum cinere e capillo mulierum. *cf. Plin. med. 3, 1 p. 72, 10.*

962 *Garg. Mart. 5 p. 139, 8* malua cum axungia uetere pulcherrime quasaturas foueri.

964 *unde?*

968 *Plin. nat. 30, 115* uulnera recentia conglutinant *uermes* terreni adeo ut neruos quoque abscisos solidari intra septimum diem persuasum sit. *cf. Plin. med. 3, 3 p. 73, 14. u. Ser. u. 1087.*

971 — 972 — 973 — 974 *unde?*

975 *Plin. nat. 24, 15* trita *cypressi folia* cum II partibus panis mollis e uino Amineo subacta pedum ac neruorum dolores sedant. *cf. Plin. med. 3, 3 p. 74, 7.*

978 *Plin. nat. 30, 110* in contractione neruorum caro palumbina in cibis prodest.

982 *Plin. nat. 24, 88* cinis *chartae* ex uino potus somnum facit.

984 — 985 — 986 *unde?*

989 *Plin. nat. 25, 150* uis *mandragorae* somnifica pro uiribus bibentium.

990ss. *unde?*

997 *Plin. nat. 28, 230* lethargicos excitat . . . caprini cornus nidor; *cf. Plin. med. 3, 18 p. 91, 17.*

999 *unde?*

1001 *Plin. med. 3, 18 p. 91, 16* euphorbio ex aceto nares tanguntur.

1002 *Plin. nat. 20, 138* dederunt *rutam* et lethargicis ex aceto olfaciendum; *cf. Plin. med. 3, 18 p. 91, 9.*

1003 *Plin. nat. 29, 63* lethargi . . . medicinae . . . adhibent . . . septenos *cimices* in cyatho aquae dantes, puerilibus annis quaternos; *cf. Plin. med. 3, 18 p. 91, 6.*

1012 *unde?*

1014 *Plin. nat. 30, 91* medetur *comitiali morbo* *hirundinum* sanguis cum ture uel cor recens deuoratum. *cf. Plin. med. 3, 21 p. 93, 11.*

1015 apium? — *Plin. nat. 30, 88* magnifice laudatur et sanguis pecudum potus, item fel cum melle, praecipue agninum; *cf. Plin. med. 3, 21 p. 94, 2.*

1016 *unde?*

1018 *Plin. nat. 30, 34* cinerem *hirundinum* cum pane aut potu dant. quidam et mustelae cineres pari modo admiscunt, sic . . . dant . . . comitialibus cotidie potu.

1019 *Plin. nat. 28, 7* *Artemon* caluaria interfecti neque cremati propinavit aquam e fonte noctu comitialibus morbis. *cf. Scrib. Larg. 16 p. 11, 17.*

1021 *Plin. nat. 30, 91* e nido *hirundinum* lapillus impositus recreare *comitiales* dicitur confestim et adalligatus in perpetuum tueri; *cf. Plin. med. 3, 21 p. 93, 12.*

1023 *unde?*

1025 *cf. Cels. 3, 24, 5* lecto etiam et conclauī cultiore, Iusu i(ō)co, ludis lasciuia, per quae mens exhilaretur; ob quae regius morbus dicitur uidetur.

1026 *Plin. nat. 24, 94* morbum regium sanat *rubia* ex aqua mulsa; *cf. Plin. med. 3, 23 p. 97, 9.*

1027 *Plin. nat. 20, 52* *Praxagoras* et contra morbum regium uino miscuit *alium*; *cf. Plin. med. 3, 23 p. 97, 2.*

1028 *unde?*

1029 *cf. Plin. nat. 7, 2* hominem tantum nudum et in nuda humo natali die abiicit *natura*, sed sensu alio, nam *apud Serenum nudum est 'inermem'*.

1031 *Plin. nat. 28, 258* dentes qui equis primum cadunt faciem dentitionem praestant adalligati infantibus, efficacius, si terram non attigere. *cf. Plin. med. 1, 14 p. 28, 16.*

1033 *Plin. nat. 28, 259* lacte caprino aut cerebro <porcorum uel> leporum perunctae gingivae faciles dentitiones faciunt; *cf. Plin. med. 1, 14 p. 28, 18.*

1042 *Plin. nat. 24, 45* cinis pilularum *platani* sanat ambusta igni uel frigore.

1043 *unde?*

1045 *Plin. nat. 29, 33* cinis *lanae* succidat inlinitur attritis uulneratis ambustis.

1046 *unde?*

1047 *Plin. nat. 29, 40* ulceribus . . . ex ambusto cum candido ouorum tostum hordeum et suillo adipe mire prodest; *cf. Plin. med. 3, 9 p. 84, 5.*

1049s. *unde?*

1051 *Plin. nat. 28, 137* sincera axungia medetur ambustis uel niue.

1056 *Plin. nat. 23, 147* nuces iuglandes . . . praesumptae uenena hebetant.

1057 *Plin. nat. 33, 81* electri natura est ad lucernarum lumina clarius argento splendere. quod est natium et uenena comprehendit; *cf. Plin. med. 3, 33 p. 107, 10.*

1058 *Plin. nat. 24, 7* folia *quercus* et

baeae et cortex uel sucus decocti prosunt contra toxica.

1059 unde?

1060 *Plin. nat. 20, 25: raphani sativi* et contra uenena prosunt. *cf. Garg. Mart. 1 p. 133, 7.*

1061 *Plin. nat. 23, 149* in sanctuariis Mithridatis maximi regis deuicti Cn. Pompeius inuenit in peculiari commentario ipsius manu compositionem antidoti e duabus nucibus siccis, item ficis totidem et rutae foliis XX simul tritis, addito salis grano; ei qui hoc ieiunus sumat nullum uenenum nociturum illo die; *cf. Plin. med. 3, 33 p. 106, 10 cum lectione in uinum p. 107, 8 (cf. Lyaeo 1067); v. Keese p. 9.*

1071 *Plin. nat. 28, 158* asinino lacte poto uenena restinguntur. *28, 160* lacte bubulo cuncta uenena expugnari tradunt.

1072 *Plin. nat. 25, 127* potu omnia mala medicamenta exigit per aluum Vettonicae semen in mulso aut passo.

1073 — 1076 unde?

1082 unde? *cf. Plin. nat. 20, 244.*

1083 *Plin. nat. 24, 86* harundo Cypria, quae donax uocatur, corticis cinere... emendat... putrescentia ulcera.

1084 *Plin. nat. 28, 190* coagulum le-

poris e uino in linteolo exulceratis dumtaxat imponitur.

1085 *Plin. nat. 24, 78* inlinitur decocta hederæ quaecunque in uino omnium ulcerum generi, etiamsi cacoethe sint; *cf. Plin. med. 3, 4 p. 77, 22* — semen anethi unde?

1086 unde?

1087 *u. ad u. 968*

1088 unde?

1090 *Plin. nat. 24, 38: pia* purgat et putrescentia ulcera, quae uero serpunt cum pineo cortice aut sulphure.

1093 *cf. Münzer, Pauly-Wissowa VI p. 1815.*

1095 *Plin. nat. 30, 81* uerrucas omnium generum... sanat caput lacertae uel sanguis; *cf. Plin. med. 3, 29 p. 101, 10.*

1096 *Plin. nat. 30, 81* uerrucas omnium generum sanat urina canis recens cum suo luto inlita; *cf. Plin. med. 3, 29 p. 101, 6.*

1097 *cf. Plin. nat. 20, 61 ss.*

1098 *Plin. nat. 26, 150* tithymalli omnes genera uerrucarum omnia... tollunt.

1100 — 1103 unde?

1105 unde? — *cf. Plin. nat. 31, 86: salem* Baeticum (*pet-trad.*).

INDICES

indicem uerborum omnium (praeter lectiones a Baehrensio non receptas) habes apud Grütz, Progr. Hildburghausen 1906 p. 46 ss.

I NOMINA PROPRIA

[Achilles] *u. Larissaeus* qui colis Aegaeas 5 *i. Atyca Ciliciae* chartam, quam gens Aegyptia mittit 139; *cf. Pharius*
 [Aesculapius] potens artis 3; praesenti numine 8; deus *Idae 424; deus 472. 1010; Epidaurius... deus 769; numinis... iussu 551; numen 1060. — *cf. diuina... cura* 160. 181; diuinum munus 325. — *u. et Phoebigena*
 Aminei... Iacchi 539
 [Apollo] *u. Phoebus* uestis... Arachnes 957
 Attiaco melli 269
 Baccheia dona 704
 laticem Bacchi 197; cum -i rore 500; cum... -i fluentis 682; IV... scripula -i 902. — *dat. -o... acerbo* 778; ueteri -o 954. — *abl. cum -o* 225. 567; scillino -o 505; leui -o 625; ex duro... -o 821; -o 975. 1085; cum ueteri -o 1012. — *incertum dat. an abl.: acido -o* 82. — *translate omnia praeter* 197. 500. 682. — *u. Iacchus. Lenaeus. Lyaeus*
 sal niueum..., Bëticum quem nomine dicunt 1105
 ex Bithyno... Lyaeo 701
 [Catulli] *imitatio*: 798
 Baccho madefacta Ceres 975 *metonymice*
 [Cicero] *u. Tullius* quae poma Cydon Cretaeis misit ab oris 435
 pruna... quae mittit clara Damascus 517
 Delphica frondis 185 *lauris*
 Democritus 568
 Doridos (-is *trad.*) humor 909
 Ennius... pater *podagricus* 706; *uersus de Fabio*: 1094. *sat.* 819
 qui colis... Epidaurum 5
 uerruca... hinc quondam Fabio uerum cognomen adhaesit 1093
 mixto... Falerno 612; amnem... -um 766
 Graecus hyoscyamon propria scit dicere lingua 364; quod -is hemitritaeos uulgatur uerbis 932

[Homerus] *u. Maeonius* quodque ratis melius uerbis dicemus Horati (*seq. uersus serm. 2, 4, 28*) 528; *imitationes*: 79. 236. 388. 494. 512. 514. 706. 734
 sic est (H)ortensius olim absumptus 257; *u. p. 56*
 Hyblaei mellis 199
abl. calido... Iaccho 511; antiquo -o 675; *abl. an dat.:* -o 596; sucus Aminei... *Iacchi 539. — *semper metonymice*
 deus Idae (idem *trad.*) 424: *Aesculapius*
 Maeoniae Iliados (-dis B) quartum 907
 Larissaea (*Achillis*) curatur Telephus hasta 830
 Lenaei (Iyei A)... fluentum 492; *u. Bacchus*
 tertia... Titi simul et centesima Liui charta docet (*seq. narratio ex libro 103*). 721
 magni quartus... Lucreti *liber*: 606; *imitationes u. ad u. 74*. 255. 927. 943
 calidi... Lyaei 499; in imbre -i 840; cum faece -i 876; *dat. an abl. hilare*... -o 150; nigro... -o 549. — *abl. ex calido*... -o 375; duro... -o 397; ex Bithyno... -o 701; cum tepido... -o 815; (ex) parco... -o 1067. 1072
 Maeoniae Iliados 907
 Magnus (B) 1062 *u. Pompeius* gramine Mercuriali 515; -is... herba 613
 antidotos... Mithridatia (-batia B) 1061; *cf. dederat quae pocula matri* 1068
 [Nemesiani] *locus similis*: 1030
 Nereia lymphæ 680
 Oricia terebintho 584
 [Ouidi] *imitationes u. ad u. 58*. 254
 prostratus scorpione Orion 864
 Palladiis... sucis 986
 cum suco Palladis 457
 fimum Paphiae... columbae 727
 qui colis Pergama 5: *Aesculapius*
 Persicus (-um B)... potum e nucleo dabit interiore 400; -ca frondis 567
 Phariis... papyris 635; *u. Aegyptius*
 Pherecydis fata tragoedi 59; *u. p. 53s.*

multis composita Philonia (cil- *B*) rebus 392
 Phoebigenae diuinam... curam 181;
 -ae caelestia... dona 360; *Aesculapi*
 Phoebë 1
 dulcia Plautus ait grandi minus apta
 leni 425; *u. ad u.*
 Plinius ut memorat 845; *u. ad u. 53*
 [Cn. Pompeius] Magnus... uictor 1063;
 [Sex. Pompeius] quidam 786.
 cruor ex Progne 1014; *metonymice*
 arbore Pyramëa 548; *rubo, moro*
 Pythagorae cognata 734; *fabā*
 [Roma] *u. Tarpeius. inclita* templa 7:
Aesculapi
 Samia in olla 671
 Sardōnicis (Sard(a)eis *B*)... herbis
 427
 Sylla infelix 62; *pthiriasi absumptus*
 Tarpeias arces 7
 curatur Telephus hasta *Achillis*: 830
 Titini... qui neteri claras expressit
 more togatas 1038
 Titi... Liuī 721
 Tullius auctor 53; *u. ad u.*
 Tyrio de uellere 801
 Varronis... sententia 844
 ludum Veneris munusque 911; -ris
 labrum quae dicitur herba 999
 [Vergili] *imitationes u. u. 24. 57. 81.*
 225. 262. 427. 483. 539. 555. 584. 585.
 684. 1036
 Vetonicae... sucus 201; -am 821.
 1072 -ae... lēues 841

II MORBI. MALA. MEMBRA LAESA

morbus 924; acuto 26. 388; annoso
 341; nomine dirus 128; duro 431; in-
 sensibilis 31; latitante 102; occultus
 695; subito 977; ueterem 173; ueteri
 690 — annosis 206; diuersis 535; le-
 tales 946; taetros 8; uenturis 101 —
 -us... oris 147; genus... -i miserum
 214; inuisum -i genus 574; -i species
 754. 1006; uis -i 398; uiolentia -i 725;
 mala -i 994. — -um 602; -o 769. gra-
 uidus -o 786
 articulari -o XXXVI; comitiali -o LVI;
 regius... -us 1024 *cf. LVII*
 malum: 110 mala (*i. loca morbosa*);
 151. 204. 349. 440. 442. 545 inmane;
 753. 806. 994 mala morbi. — 862 mala
 (*i. scorpio et araneus*); 1039 mala fri-
 goris atque caloris
 uitium: 87 cerebri; 155 *impetigo*; 368.
 443. 493. 496. 513. 605. 707. 789 na-
 turae; 1095; XI faciei; XII aurium;
 XIV dentium; XXI iecoris et lateris
 iniuria 448
 labe horrenda *morbus comitialis* 1009;
 dentis laborem (dol- *B*) 223

languor: 62. 274. 512. 696. 1008. 1023
 pestis: 776 dirae; 870 improba; *alia*
ui 860
 dolor: 100; insanus 399 (473); 722
 praesens; 788 grauem; XIII oculorum
 (*sensu usitato fere 17^{es}*)
 casus: 809 (*alia ui* 401. 534. 621. 788.
 XLIII)
 calor (*ophthalmia*) 214; *febris* 897. 910

abortus: *u. mortuus*
 dolor... in aluo 473; restricta... al-
 uus 514; mouerit aluum 531; nimio
 cursu fluit impetus alui 536; fluidam...
 morabitur aluum 557; dolor internam
 uessicae concoquet aluum 590; cruor
 clausa cunctabitur aluo (*feminae*) 645
 (*fetus* in aluo est 618); *u. uenter uterus*
 frendens a mentia 88; *u. phrenesis*
 angina 278
 si... animal penetraverit aures 176;
 animalia taetra (*φθιστες*) 60
 excruciant turpes anum... papillae
 1102 *haemorrhoides*
 scorpius... et araneus 862; morsibus
 muris caeci [uel aranei] XLVI
 articulari morbo XXXVI (si... arti-
 culos tabes inimica per omnes hae-
 serit 702)
 si... uulnus fera iecerit aspis 842
 aurium uitii XII; dolor... sauciat
 aures 161; si... obstrusa sensus mo-
 rietur in aure 171; si... animal pene-
 trauerit aures 176; si... annosis con-
 fecta doloribus auris plectitur 182
 bestia (*simia*) 819; bestia meles 890
 calculo (cauc- *A*) purgando XXXI;
cf. 593 si... in lapides densus con-
 uertitur umor; 602 labefacta... saxa
 oculis dira caligine pressis 200;
 dempta caligine 208
 properos abscondere canos 44
 capillo tingendo IV. 49; silua capilli
 (*de lendibus*) 70; defluxu capillorum
 VIII. *u. 102* defluit... morbo latitante
 capillus. — *u. crinis*
 ad capitis curationem I; capitis re-
 parare uigorem 12; portio si capitis
 morbo temptatur acuto 26; cum cap-
 ut... porrigine ningit 32; unda ma-
 ris lendes capiti deducet 69; capiti
 medendo VII; maculis capitis tollen-
 dis VIII; *uenenum* capitis tactu dei-
 cit honorem 105; si... caput infestus
 colliserit ictus 956. — *u. cerebrum.*
 cerritus. hemicranium. phrenesis. uertex
 carboni tollendo XXXVIII; carbo 718
 si nocuit cerebro uiolentia solis aperto
 22; ex uitio cerebri phrenesis furiosa
 mouetur 87; purgatur cerebrum 96.
 99. 125; uitia cerebrum 304

cerritum 94
 si ceruices... rigeunt 280. *u. collum*
 si... chalybs... uiolauerit artus 791;
u. ferrum
 cholericibus medendis XVI; cholericum
 ... uenena 289
 reiectioni cibi XX; ora ambusta cibo
 244; cibi specie... restricta aluus 513
 nigra cicatrix 152; foeda 818; nec
 ducitur ulla cicatrix 1079
 coeliacos 488
 collo XV; si... durata... colla... ri-
 geunt 280; torpentia 283. *u. ceruix*
 rutilum... colore *urinae* 649
 colo sedando XXX; colum (-us *trad.*),
 inuisum morbi genus 574
 combusturis igne uel frigore LIX
 comitiali morbo LVI; morbi, cui
 nomen ab illo haesit, quod fieri pro-
 hibet suffragia iusta 1006; talis...
 ruina 1011
 conceptioni XXXII
 uitio... corporis 513; manat de cor-
 pore sanguis 626; perimit... corpora
 carbo 718; si... laceratum est uerbere
 corpus 794; depascent corpora febres
 887; replicantur corpora morbo 977
 turgentes corymbos 352 *mammarum*
 cottidianae typo L; *u. febris*
 uicta coxendice morbus *i. ischias* 695
 male digestis si crapula saeniet escis
 318
 uarios crines *i. porriginosos* 38; ni-
 grum crinem... simulare 45; flaescere
 crines 52; crinis uulsi 663. — *u. ca-*
pillus et capitis honorem 105
 sistit... cruorem 373 (654); naris com-
 pleta cruore... fluit 628; fluit uis im-
 moderata cruoris 641; si... cruor clausa
 cunctabitur aluo *feminae* 645; uer-
 rucae... frenare cruorem 800; si rupta
 ... fundet uerruca cruores 1099. —
u. sanguis
 nimio cursu fluit impetus alui 536;
 lapides... retinent cursus *urinae* 593;
 malos... cursus *sanguinis* 639; fluidos
 ... cursus *sanguinis* 805
 cutis... uitii XI; *u. liuor*
 defluxu capillorum VIII. *cf. 102* de-
 fluit... capillus
 dentium uitio XIV; acrem dentis...
 laborem (dol- *B*) 223; sanescunt den-
 tes 230; exesos... dentes 239; den-
 tibus... seruare uigorem 246; — *u. gin-*
giuae
 [dentitio]: pueris quos dentis origo
 fatigat 554; infantibus dentibus...
 inquietatis LVIII; hominem... natura
 ... niueis... dentibus armat 1030
 digestioni XVII; male digestis...
 escis 318
 durata... colla 280; duratis glandi-

bus inguen 686; duratas partes *cor-*
poris 728
 dysenteriae XXVIII
 elephantiasi X; est elephans morbus
 128
 [epilempsia]: *u. morbus comitialis*
 lymphaticus error *hydropici* 506
 copia nobilis escae 71; male digestis
 ... escis 318; uictas... coquet escas
 326; nondum concoctas... escas 367
 faciei uitii XI; maculat faciem len-
 tigo 142; — *u. os*
 oris factori XIV
 faucibus XV; aegrescunt tenerae fau-
 ces 253; fauces tussi quatiuntur 292;
 oppletis faucibus haeret *taenia* 562
 siccatae febre medullae 494; febrī
 XLVII; calidae depascent corpora fe-
 bres 887; febribus... longis 893; di-
 lato tempore febrem 895; alternis fe-
 bris rediuiua diebus 914; febrem...
 depelli carmine 930; taeterrima febris
 979; — *u. cottidiana. hemitritaeos.*
quartana. tertiana
 felli XVIII; lutea si crescent... fella
 329; fella horrida purgas 335
 femina: *u. conceptio. partus.* — pur-
 gatur femina 644; femineo... uitio
 605; si feminei properabit sanguinis
 imber 651
 uulneribus ferro... factis XLII; *u.*
chalybs
 fetus... lumina 55; fetus studio cu-
 rante paratos 608; spondet praegnatio
 fetum 615
 mollis iecoris fibras 380
 fistula 690
 flamma *i. ignis sacer* 763; ambustum
 flammis 1043 — *u. ignis*
 nimio praiceps urina fluente 587
 fluidam... aluom 557; fluidos... cur-
 sus *sanguinis* 805
 immensum... fluorem *uenteris* 550
 longo decurrent intima fluxu 544
 fracturis... sanandis LII. *cf. uis...*
 si sparserit ossa fragore 949
 peruadit uis frigoris... artus 111;
 percepta... frigora 115; frigoris atri
 uis subiit *faucibus* 253; combusturis
 ... frigore LIX
 uarias... frontes *elephantiasi* 138
 deponet flamma (*ignis sacer*) furorem
 763; talem... furorem *febris* 916; fu-
 rores *poto hyosecyamo* 1077
 furunculo XXXVII *cf. papula*
 lapides *urinae* gemitum... frequen-
 tant 594
 sapone genas purgare 153
 genitalia nocte 636; leuantur 679; —
u. inguen. locus. pudenda
 gingiuis 232; gingiuas collue 245.
 1033 — *u. dens*

quod... rigens ussit glacies 1051
duratis glandibus inguen 686
ducent glaucomata plumbum 220
gressus... moratur *ischias* 696
haemorrhoidis LXIV — *u.* papilla
hemieranio II — *u.* caput
hemitritaeo LI; hemitritaeos 932
hiatibus *dentium* 240
hominis... morsu XLIV; siue homo
... uulnera dente dedit 819
humanos... contactus 442
hydropi XXVI; hydrops 494. *cf.* lym-
phaticus error 506; languoris aquosi
512
ictu morbi 399; uipereo... ictu 826;
ictibus scorpium XLVI; morsus ictusque
minorum *bestiarum* 871; si... caput
infestus colliserit ictus 956
iecoris... uitium XXI. 380; corrupti
iecoris uitio 493
igni sacro XL; morbi species quae
dicitur ignis 754; ferus... ignis *febris*
889 — *u.* flamma
lien tumido circumligat ilia uinelo 402
grauis crebrae porriginis imber 42;
obscaeno... imbre *urinae* 588; femi-
nei... sanguinis imber 651
[impetigo]: uitium... quod ducit ab
impete nomen 155
impetus alui 636; menstruus immenso
si profluit impete sanguis 638
infantibus dentibus uel strige in-
quietatis LVIII
duratis glandibus inguen 686
[insomnia]: LIV. — *u.* somnus. sopor
ischiae XXXVI; occultus uicta coxen-
dice morbus perfurit 695
rubus... bona labris 232. 1036. 1074
in lapides densus conuertitur umor
593 — *u.* calculus
lateris uitium XXI; si latus immeri-
tum morbo temptatur acuto 388
lendes... iniquas 69; *cf.* animalia
taetra 60; foedo... agmine 63. — *u.*
phtiriasis
maculat faciem lentigo 142
lethargiae LV; *u.* ut coniungatur
leto sopor altus acerbo 996
acerba libido *pruritus* 86
quando lien tumido circumligat ilia
uinelo 402; consumi posse lienem 414;
grandi... lieni 425
linguae... uulnera 227
fauces gelidum traxere liquorem *hy-*
dropis 496; si puniceos fundit uessica
liquores 647
horrebit si liuor atrox in cute 152
locum *laesum* 249. 472; locum crinis
uulsi 663; obscaenos si pone locos
noua uulnera carpent 688; locos...
dolentes 748; loca laesa 869 — *u.*
morsus. pars. uulnus

lumbricis... aspurgandis XXIX: lum-
bricus edax 560
lumbis XXIV; cum saeuit penitus
haerens iniuria lumbis 448. 456
dolor immeritum lumen si... lacessit
193; genus... morbi... quod lumen
adurit 214; siccabit lumina sucus 201;
grauem dispellunt lumina somnum
998; fetus nigricantia lumina fingi 55;
— *u.* oculus
luxis sanandis LII; luxa suo dece-
dunt membra tenore 959
si lymphata nocens peruaserit *aures*
178; lymphata interius... tumescit *hy-*
dropis 496
lymphaticus error *hydropici* 506
maculis capitis VIII; uariant maculae
106; — maculat faciem lentigo 142;
maculoso ex ore 151
inline malis 144
femineas... mamillas 637
mammis sanandis uel stringendis
XIX; tumidas iniuste adsurgere mam-
mas 348; — *u.* mamilla. papilla 2).
ubera
matrici XXXIII
siccatae febre medullae 494
membris 73. 439. 466. 839; membra
83. 114. 302. 403. 501. 878. 889. 995;
aegris... membris 453; albertia mem-
bra 510; languida 553 (755); puden-
dis 674; languentia 741; torrida (fer-
uida A¹) 758; admorsis 823; tremu-
lis 894; luxa 959; rigentia 976; lan-
guore caducis 1008; iam perdita 1091
menstruus... sanguis 688; — *u.* ob-
scaenus
meri gustus 90
mora 515. 581
assiduo laniat praecordia morsu *taenia*
561; hominis uel simiae morsu XLIV;
serpentium morsibus XLV; diros...
morsus 847; morsus ictusque 871 —
u. ictus
morta... producit corpora partu 640
morsibus muris caeci [uel aranei]
XLVI; muris nocuit uiolentia caeci
879
multo naris completa cruore cum fluit
628; nasique latebras *de pituita* 125
— *u.* umor et perfrictio
immotos... neruos 286; contractos
podagra 772 (978); neruis incisus uel
dolentibus et contractis LIII; disiectos
966; inertes 970
nexus soluit inertes fetus 619
niue laesa rigente 1041
farrea nubis *porriginis* 41
obscaeno... imbre *urinae nimiae* 588;
omnibus obscaenis medendis XXXV;
obscaenos si pone locos noua uulnera
carpent 688

caeparum sucus grauis est oculis 180;
oculorum dolori XIII; oculis dira ca-
ligine pressis 200; si tenebras oculis
obducit pigra senectus 202; turgentis
oculos 217; ruptas oculorum... par-
tes 219; [quae oculis impediunt B
XXXIV:] oculos infesta pilorum tela
lacessunt 660; — *u.* lumen. orbis
oris odorem 233
uulneris oras (ora B) 816
in orbes *oculorum* 662; paruis... or-
bibus *macularum* 107
pueros quos dentis origo fatigat 554;
prima mali... origo 773; doloris...
origo 888 — *u.* primordia
elephans... turpans... ora papillis
129; morbus... oris 147; maculoso ex
ore 151; oris odorem 233; oris factori
XIV; ora ambusta cibo 244; — *u.* facies
uis indigna nouo si sparserit ossa fra-
gore 949
oscedo 227
ostocopo XLVII; ostocopum 886
panoi (pani B)... depellendae XXXIX
1) infandis... papillis *elephantiasis*
129; fotis... papillis 717; turpi uer-
ruca papilla 1092; turpes... papillae
haemorrhoidis 1102; — *u.* papula
2) castigatas... praestare papillas
353
papulis VI; feruentes papulas 81;
acutas 709; acerbis 731 — *u.* pa-
pilla 1)
ruptas oculorum... partes 219; cauis
... partibus *dentium* 242; duratas par-
tes 728; — *u.* locus. portio
post partum 348; partui XXXII; fa-
cili... partu 616; partus... proximus
urget 623; partu 640; reliquias par-
tus 650
si... referetur pectore sanguis 370
miseram... pellem *hydropici* 497
languidus... penis 675
perfrictionibus IX
phrenesi VII; furiosa 87; *cf.* frendens
amentia 88
phtiriasi V — *u.* animal. lens
pthisi XVIII; pthisis... improba 341
pilis... intersecandis A XXXIV; nu-
dari flore pilorum 657; oculos infesta
pilorum tela lacessunt 660
plantae 774. 787
pocula... iniqua 706. 1068 (*uenena*,
item 1070); pocula quae quisquam
saeuis uitiauerit herbis 1075
podagrae XLI; rabidae 767
geminus... poples 281
porrigini III; caput... porrigine nin-
git 32; porriginis imber 42; — *cf.*
farrea pubis 41
portio... capitis morbo temptatur 26;
— *u.* hemieranio

potibus... duris restricta... aluus
514
praecordiis XXIII; languida 431;
fota resident 447; laniat praecordia
morsu *taenia* 561. 653
praegnans 54
praegnatio 615
primordia pestis 776; — *u.* origo
profluio... sanguinis XXXIII
prurigini VI; pruritus... salsos 84;
— *cf.* acerba libido 86
membris... pudendis 674; — *u.* ge-
nitalia. obscaenus. penis
puerpera 616
puri... atroci 708
quartanae typo remediando XLVIII;
letali... grassatur quartana calore 897;
— *u.* febris
questus 779
facilem... quietem 988; — *u.* somnus
ramicis... tumorem 688
reduuiae LXII *i. uulneribus non se*
concludentibus; uix enim credo post
u. 1091 aliquot accidisse
regius *u.* morbus
reiectioni cibi aut sanguinis XX
reliquias partus *secundae* 650
renibus sanandis XXIV
his... rebus *maculis* 108; res 605
restricta... aluus 514
ceruices duratae collo rigeant
280; rigentia membra 976
rigorem 114. 116; splenis 403
risum... ineptum 426
rugarum sulcos 154
ruina *epileptici* 1011
igni sacro XL
hirsutas... saetas 656; auertere sae-
tas 666
seu salamandra potens... capitis
tactu deiecit honorem 104
si... rutilus referetur pectore sanguis
370. 379; reiectioni... sanguinis XX;
profluio... sanguinis XXXIII; manat
de corpore sanguis 626; nisi suppri-
mitur sanguis 634; menstruus 638;
feminei... sanguinis imber 651; san-
guis nimius puri permixtus 708; sic-
catur hirudine sanguis 784; manat de
uulnere sanguis 797; — *u.* cruor
labefacta... saxa 602; — *u.* calculus
scabie (*dat.*) VI; graui scabie... as-
perat artus 72
scapulas 344
ictibus scorpium XLVI; scorpius... gra-
uis 862; ardens 866
[secundae]: *u.* partus
sancta senectus 43; pigra 202
si... obstrusa sensus morietur in aure
171; sensibus... monitis 58; integros
... auertere sensus 305
serpentium morsibus XLV; quae no-

cuit serpens 828; arcetur taeterrima serpens 857; — *u. aspis*, uipera, uenenum, ictus, morsus
 silua capilli 70; euulsam ... siluam (*crines*) 673
 simiae morsu XLIV
 ulceris annosi sinus 1081
 uolentia solis 'Sonnenstich' 22
 solutioni uentris et dysenteriae XXVIII
 abrumperere somnos 57; aegris somno adsciscendo LIV; ne prosint placidi ... somni 981; somno ... membra grauantur *lethargia* 995. 998; — *u. quies*, sopor
 captant securos ... sopores *scorpii* 863; uiduare sopore 980; sopor additur altus 989; ut coniungatur leto sopor altus acerbo *lethargia* 996; — *u. somnus*
 morbi species 754; podagrae ... ter tricenae species 768; multae ... uulneris 807
 splenis ... rigorem 403; spleni XXII; spleni ... mederi 424; tumidus 426; — *u. lien*
 in stomachum 273; stomacho XVII; stomachum regem totius corporis esse 300; stomacho conuocit acetum 314; proderit hoc stomacho 326; si stomachus nondum concoctas expuit escas 367; — *u. digestio*, reiectio, alius, uenter
 infantibus ... strige (-a *trad.*) inquietatis LVIII; premit strix atra puellos uirosa immulgens ... ubera 1035
 strumae XXXIX
 sucos *hydropis* 502
 inlotus sudor 71; nimio sudore 60
 rugarum sulcos 154
 supercilio ... opaco 192
 surdis 174
 tabes inimica *ischias* 702
 uulnera tabescunt 1078
 taeniis (tineis *trad.*) XXIX; taenia (tinea *trad.*) serpens 559
 uis morbi, quod telum commemoratur 398; infesta pilorum tela 660
 ducit noua uulnera tempus (*Schlüfe*) 107
 tenebras oculis obducit ... senectus 202
 ualidus ... tenor *stomachi* 302; luxa suo decedunt membra tenore 959
 tertianae typo II
 tumidos testes 680
 si conclusum seruauit tibia uulnus 963
 tolles 287
 torpentia colla 283
 torrida membra *igni sacro* 753
 toxica ... qua sint pellenda medela 853

tremulis ... membris 894
 lymphae ... tumescit *hydropis* 496
 tumidas ... mammas 348; quando lien tumido circumligat ilia uincolo 402; splen tumidus 426; tumidos testes 680
 tumor insolitus *oculi* 216 (typhus); durum ... tumorem *praecordiorum* 436; ramicis ... tumorem 633; tumores (panois, uomica, struma) 736; tumorem 743
 turgentes oculos 217; corymbos *mammamarum* 352; turgent praecordia morbo 431
 tussi XVI; fauces tussi quatiantur atroci 292; grauem ... tussim 299
 si tumor insolitus typho se tollet inani *oculorum* 216
 uallum *supercilii* 661
 uarius *maculosus u. crinis*, frons
 ubera ... ualde lactentia 345; lanata doloribus horrent 361
 uis epota ueneni 103; funesto ... ueneno *elephantiasis* 130; noxia ... cholera ... uenena 289; clausa *carbonis* 728; atra *serpentium* 839; exiguis (*scorpio sim.*) 865; uenenum *scorpii* 868; uenenis prohibendis LX; uenenis datis LXI; non expectatis 1055; — *u. uirus*
 uentos *hydropis* 502
 uentris dolori XXV; medio uentris 482; uentri molliendo XXVII; solutioni uentris XXVIII; — *u. alius*, stomachus uerberibus XLII; si ... laceratum est uerbere corpus 794
 uerrucae ... desectae ... cruorem 800; uerrucis LXIII; existit turpi uerruca papilla 1092; rupta ... fundit uerruca cruores 1099
 decutit ... uertice uirus 121 — *u. caput uessicae* XXXI; uessica tardus ... umor 580; dolor ... uessicae 590; si puniceos fundit uessica liquores 647
 uibices ... atras 796
 alacrem capitis ... uigorem 12; dentibus ... firmum ... seruare uigorem 246; neruos ad solitum ... reuocari ... uigorem 967
 quando lien tumido circumligat ilia uincolo 402
 uolentia solis 22; morbi 725; muris ... u. caeci 879
 uiperae uirus XLV
 uipereo ... ictu 826
 gelidum ... uirus *perfrictionis* 121; atrum *in morsu* 820; uiperae XLV; *frigoris et caloris* 1040. 1057; infandum 1069
 uis epota ueneni 103; frigoris 111 (254); morbi 398 (*cf.* 88); immoderata cruoris 641; indigna 949; uires languoris 512

secernens ... de uiscere pellem *aqua intercus* 497; interno ... uiscere taenia serpens 559
 alacres ... uisus 188; puros 208; praeclearos 212. 222
 uitalia rumpit *carbo* 719
 uitium *u. supra*
 taetrum ... ulcus 252; purgabitur ulcus (*fstula*) 691; pandere ... ulcus patuloque mederi 965; nocet ulcere uirus 1040; ulceris annosi sinus 1081; ulcera purgat 1088
 umoribus (*Katarrhe*) IX; uessicae tardus ... umor 580; in lapides densus conuertitur umor *urinae* 593; corruptus ... umor *podagrici* 777
 uomicae XXXIX; uomica 738
 uomitu XVIII; uomitum ... mouebit 340
 cum uox ... periret 259
 nimio praecipit *urinae* fluente ... obseano ... imbre 587; — *u. umor*
 utero 480 — *u. alius*
 uuae (in faucibus) XV; si ... afflictam languor deiecerit uiam 274
 noua uulnera 107 (688); linguae 227; prosperit ad intima uulnus 247; *inguinum* 678 (688); manat de uulnere sanguis 797; reserati uulneris amnes 802; multae innumeri species ... uulneris 807; atri 811; uulneris oras 816; bestia ... uulnera dente dedit 820; uulneribus *serpentis* 829; atrox 835 (866. 1088); si ... horrendum uulnus fera iecerit aspis 842; dirae uulnere pestes 860; si uulnus atrox incussit *scorpii* 866. 868; conclusum seruauit tibia uulnus 963; disiectos uulnere neruos 966; line uulnera *ignis uel frigoris* 1050; uulnera tabescunt 1078; uulneribus ferro ... factis XLII; uulneribus ... casibus factis XLIII; uulneribus ... curandis XLII
 niueum ... uultum (*canos*) 50; horribiles (*elephantiasis*) 136

III REMEDIA

medicamen: 112 quaesito; 183. 268 humili; 299 facili (1052). [335 A]. 391
 praesens; 553. 607 potenti; 767. 805 miro; 812. 961. 1064 uulgata satis
 medicina: 282. 674. 713. 846 praecox; 1107 (*i. q. 'ars medendi'*): 344 salubris; 810. *i. q. 'salus'*: 717
 cibus 379
 auxilium: 335 B. 447
 medela: 720 uariis; 853. 874. 883 certis; 1098 (*at eadem fere u. qua 'salus' legitur* 249. 366. 586. 1048)
 cura *i. q. 'ratio medendi'*: 30. 101. 160 diuina (181); 166 salubris; 224 medi-

cam; 268 miram (881); 304. 401. 808 proprias; 1052 grata; 1055. 1070. 1079 (*at sensu generalis*: 58)
 potentia: 946 miranda; 1080 herbarum ... mira; *cf. ops* 621. 827; opella 834
 salus: 30 certam (521); 141. 659
 antidotos *f.*: 393. 855. 1061
 cauteria: 774
 purgatorium: 542
 synthesis 573. 1064
 abracadabra 935
 abrotonum: 422. 569
 absinthium *u. apaceris* radicem 390
 acetum: 16. 37 durum; 46 acri (378); 68. 84 umor -ti; 99. 135. 159. 165 rapidum; 177. 186. 209. 241. 278. 284 ualido; 314. 322 sucum tristis -ti; 347 saeu (duri B); 416 feruente; 451. 490 fero; 509 praeualido; 540. 566 sucus medici -ti; 597. 730. 759. 783. 845 imber -ti; 850 uehementi; 875 calidum; — *cf.* 23 acido ... liquore (65. 672. 699); 82 acido Baccho; 144 acidum laticem (231); 715 imbribus ... acidis; (778 Baccho ... acerbo; *uix acetum*); 781 acido ... amne; 1001 acidis ... fluentis; 905 mulsum acetis; 146 dulcacido ... liquori; 600 dulcacidis ... sucis; 726 dulcacidum laticem
 acinus *u. sabucus*
 adeps: 150 cygneos; 179 anseris; 218 anguibus ereptos; 456. 792 uituli (uetulos B); 814 uetusto (964); 890 dederit quem bestia meles; 941 leonis; 971 uulturis; 1048 porcae; 1089
 aerugo: 218
 fel agni 1015
 alium (*semper plur.*): 27. 29 terna; 66. 124. 184 septem; 293 decocta; 330 parua nouem; 369. 570. 733. 762 dant cinerem; 899. 1027 trita; 1037 intactam ferro ... alium, huic liber eripitur 410; cineres alni 1086
 alumen 522
 sucus Amineae uitis 539
 amygdalinae sucus nucis 459
 semen anesi (-ti *trad.*) 904
 puluis tosti anethi 276. 419. 470. 572 agreste; 578 species ambas halantis -thi; 624 fragili; 1023. 1085 semen -thi anguibus ereptos adipis 218
 seum ... ex anseris rauco 172 (356); 178 anseris ... adeps; 283 anseris ... pingui
 apium 420. 475. 556. 577. 888 apii sucus; 1015 elixum
 duae partes apsinthi 310; -thi ... decocti ... umor 387; -thi ... potio 903
 aqua (*u. et cal(i)da*): 272 non feruens;

311 decoctis; 373. 386 egelidis; 412. 475. 479 calidis; 1004 (i. g. 'sucus': 516 cuius i. mercurialis aquam); — tepido ... in amni 837; calido ... in amni 983; — liquori 891 (sacpius i. g. 'sucus': 167 mentastri; 468 ciceris cocti; 579 anethi ... decoctos; 1082 marrubii cocti); — acidus, dulcacidus u. sub acetum; — 405 quosunque i. g. potiones; — lymphis 76; tepefacta 118; simplice 207 (262. 903); gelida 245; [tepidis ... lymphis B 460;] dulcibus ... lymphis 337; heminis tribus in -ae 474. 485. 684. 766. 985. 1058 coetae; — feruentibus undis 297 (592). 315; stridentibus 389. 449 exultantibus; 464 parca; 469 teneris; 573 calenti; 642 calidis; 648. 711 tepidis (i. g. 'sucus': 406 uiridis coctorum holierum; 799 sanguinis; 255 aeris); — imbr 532; tepidis ... liquoribus imbris 19 (at 'sucus' 620; feminei ... sanguinis imber 651; obscaeno ... imbre i. g. urina 588; porriginis imber 42); — pluias 1019; ex pluuio ... liquore 350; pluuio ... rore 358; — tepido ... fonti A 460; — pelagi latices 336 (704); — lymphis ... marinis 438; Nereia lymphae 680; pelagi lymphis 869; salsum 524; Doridis umor 909; unda maris 69; pelagi ... undis 973; maris rabidi sudor 85

aqua mulsa: 381 mulsa (432); mulsa ... lymphae 1026; mulsis ... undis 508; mulsos amnes 740; mulsus Doridos umor 909 i. thalassomeli 532

uestis ... Arachnes 957

glomeramina, quae gerit intus clausa aries inter geminae coxendicis umbras 990

asellae lac 338; asinae lac 526. 1071

ex asino saccatus corporis umor (i. urina) 74

caput asparagi 454

aus u. uespertilio

uetus et rancens ... axungia 969; axungia simplex 1051

adsit bacca teres 944

Bacchus, Baccheius u. sub nom. propr.

balsama 11. 28

betas 703; cum betis ... tritis 761; betis 974

sal ... Beticum 1105

boletus 420

lacte bouis 138 (1071); fella bouis 174; seum bouis 756; u. bucula

brassica 277; 537

finus quod bucula fudit 75

bulbos 135; bulbus 145; bulbi extincta fauilla 237. 285; bulbi ... amari 437; teretes bulbos 491. 681. 812

uili ... caeno 217

calami radix 365

ex ... calida 319; 540; calda 543

pluias, hominis quas calua ... except 1019

calcem uiuam 730 (1046)

semineis ... hirci ... calces 775

purgamenta cameli 158

ricini ... de cane 665; cerebrum blandi canis 950; urina canis 1096; — lacte canino 215 (244); sanguis ... caninus 854

olidae ... quod minxere capellae 175; fetae cum lacte capellae 197 (312); lacte capellae 229 (565; pauidae 872; 1076); fecundae felle capellae 676 (cum felle caprino 199); seum ... capellae 1049; — caprae fimus 285 (954); cum lacte caprae 524 (1034); obscaenus caprae ... umor 601; cornua caprae 997; — u. hircus

lactens caprifici sucus 834

pulis ... sub cardine raptus 484

carduus ... ex illo radix 836

Carica (ficus) 974

ramenta carinae 444

febrem uario depelli carmine posse 930; u. incantamenta

caro ... columbae 978

caseus ... de lacte capellae 872

castaneas ... nuces 555

catulum lactantem 439

pilam, quae caudis haeret ouinis 250; sine caudis grana cumini 917

ex folio caulis cineres 196; caules ... madentes 291; — caules ... sabuci 333 (831); caules ... rubus quos fundit acuta 556; de fronde genestae ... caules 699

cedro ... ab arbore sucus 40; suco ... cedri 67; cedri de cortice sucus 131; — cedrini mastice 551

ceparum non sine suco 179

thymbrae speciem, quam commemorant cephaloten 423

ex facili cera 51; ceris ... remissis 266; cera 681; cerae seuoque 712 (747); ceras 795; cera 917; remittes ... ceram 972

cerasi ... pomum 538

leporis cerebrum 589; galli cerebro 633 (877); cerebrum ... canis 950; cerebrum ... porci 1033

cerussam 139

semineis cerui lacrimam 891; — ceruina ... medulla 116 (285. 467); ceruinam(?) ... testam 185; ceruino ex cornu cinis 235 (564); cinerem dentis ceruini 241; ceruino ex fetu diluta coagula uino 838; ceruina ... in pelle quiesces 851

cham(a)ecisson 792

chartam, quam gens Aegyptia mittit. 139; inscribes chartae ... abracadabra 936; charta ... uariis quam pinxit littera uerbis, uiritur, inde cinis 982; u. papyrus

chelidonia herba 23. 165. 205 chelidonio ... gramine; 211; chelidoniae suco 229 (783; -iis ... succis 1050); 457; herba chelidoniae 693; chelidoniae pars candida 764. 884

ciceris cocti ... liquorem 468

atritus cimex 629; terno cum cimice 899; tritus cimex 921; septeno cimice trito 1003

unguento cineris 53; stercoris ex porco cinerem 76; uiperiae pellis cinerem 108; ostrea testis usta dabit cinerem 120; mustelae ... cinis 132 (691. 1018); saepiolae cineres 149; purgamenta cameli ... cinerem ... dabunt 159; ex folio caulis cineres 196; ceruino ex cornu cinis est 235 (cinis cornu ceruini 564); cinis ex ouis 236 (ouorum cinis 376); cinerem dentis ceruini 241; cinis ex coclea 277; cinis suberis corticis 375; cinis ex salicum ramis 377; alia dant cinerem 762; lixiua cinis 795; atra cinis purpurae 799 (1100); feniculi cinis 803; lanae ambustae ... cinis 816 (1045); cinis chartae 983; conuersa in cinerem platani pila 1042; cineres ... harundinis 1083; cineres alni 1086; — u. fauilla. puluis

leporis ... coagula 576 (908. 1084); ceruino ex fetu 838

coeleis ... minutis 21 (85. 687); cinis ex coclea 277 (376); coeleas undis calefactas 315; intritas uino 342. 461. 530; edules 617; contritis 632. 701; — u. domus

collo quaedam ligantur: 918. 928. 940. 945. 1031

columbarum fimus 209 (fimum Paphiae ... columbae 727); sanguine 633; purgamenta 740; caro 978 — u. palumbus

lapathi coma 1088

uiles ... conchae 529

conchyli ... fuco 798; sanguine 1101

salis ... condimento 745

contactu coclearum 86; humanos ... contactus 442

coralium 942

uis coriandri 570; coriandro 742

ceruino ex cornu 235; cornu (gen.) ceruini 564; cornua caprae 997

cornu ex arbore sertum 14

medica ... corona 92; coronas ex herdera 355

ex asino ... corporis umor 74; puluis lumbrici corpore tosto 243

cedri de cortice sucus 131; raptus de subere cortex 374 (subernus 642); torridus ... cortex oui 546; arbore Pyramea cortex derepta 548; populi albae 697; raphani 822; querno cum cortice 1058; pinea 1090

costum 396

urere femineos crines 960

testadineo ... cruore 110; exsucto ... hirudo cruore 407; cruore uespertilionis — u. sanguis

grana cumini pallentis 221; tenue 320; tritum 485; fricto 598; leui 734; sine caudis grana cumini 917

cupressus 46; radix frondosae ... cupressi 591; cupresso 681; feralis fronde cupressi 684; trita 778; celsa folium de mole cupressi 833; fronde 975; cupressum 985

quae poma Cydon ... misit 435

cygnose adipis 150 — u. olor

Damascos u. pruna

[decatorthoma uel decamyron uel decapharmacon]: quod ... decem ex rebus confit simul atque uocatur 445; quod ... decem ex rebus componi ex nomine clarum 471

Delphica frondis 185

cinerem dentis ceruini 241; dentem cerui gestabis 852; collo ... dentes nectentur equini 1031

[dentifricium]: quod ... adsumpsit nomen de dente fricando 234

dictamnium 617; -i (leta tibi sim. trad.) ... herba 650

ossa ... saeptis inuenta domorum 927; domibus coclearum 462

Doridis umor 909 — u. aqua

dropace 501

dulcacidus u. sub acetum

mellis dulcedine 145

produm electri uariantia pocula uirus 1057

elelisphagos herba 381; -on 469

amentum niuei ... elephantis 547

elleboro 506

lactis equini 525; dentes -ini 1031

erucam 144; -cis 849

in speciem eruilliae 585

eruum 415

sumptus in escis 120

euphorbia 1001

fabae 682. 742; Pythagorae cognata 734

faece ... aceti 347; uini 679; Lyaei 876; oloris faecibus 757

Falerno 612; amnem ... -um 766

farra lupini 82; farris sextarius 432; masticis ... fractae ... farra 446; farra 458; madido farre 489; far madidum 684

farinas fini 251; triticeae ... farinae 781

bulbi extincta fauilla 237; -am *owi* 478 — *u. cinis*
 fel ursinum 118; fella bouis 174; muris 177; felle caprino 199; uulturis 205 (1012); fel... de gallo 207; perdicis 210; tauri 230; capellae 676; agni 1015
 ?felis (uelis *trad.*) 942
 urere femineos crines 960
 feniculum 35; -li cinis 803; -lo 875
 fermentum 735
 ferro... candente 722
 ferulae radix 840
 ceruino ex fetu 838; iuglandis fetus 1056
 iecoris... fibra lupini 395; iecoris murini... fibrum 901
 arida ficus 416; siluestris fici lacrimam 527; ex ficu 703; ficus 1059; duas... ficus 1066 — *u. Carica*
 filicis radicem 511
 fimbria porri 803
 fimum quod bucula fudit 75; columbarum 209 (727; palumborum 599); muris 240 (murinum 350); caprae 285 (954); ex gallo quod legeris album 714; manni 804 — *u. purgamenta. stercus flore rosarum 140 (986); frons salicis cum flore suo 148; florem de rore marino 319; nepetae 419*
 Lenaei... fluentum 492; Bacchi... fluentis 682; acidis... fluentis 1001
 mentastri folium 134; platani 157; sucum ex folio dederit quem populus alba 164; caulis 196; herba... foliis de mille uocata 694 (813); de mole cupressi 833; rutae 1065
 folium 396
 tepido... fonti 460 — *u. aqua*
 puluis, quem congerit... formica 79
 iuglandis fragmine 1104
 fraxinea... talea 162; -nea semen de fronde 295; semen 500
 semen, quod fraxinus alta profudit 382
 frons lentisci 47; salicis 148 (771); Delphica frondis 185; lactucae 290; fraxinea 295; Persica frondis 567; myrti 677; cupressi 684. 685. 975; ruborum 689; genestae 698; ab ulmo 817; myricae 859
 frumenti... acerno 787
 frusta molae 652
 conchyli... fuco 798; fuco... doloso 45 cum... nigra... fuligine 1106
 furfuribus... nouis 37; furfur 68; excussus niuea similagine furfur 263. 464. 530
 galeritam uoluerem 575
 gallinae... stercore 732; gallinae... iura uetustae 841
 fel... de gallo 207; galli cerebro 633

(877); fimus ex gallo quod legeris album 714; galli noua iura uetusti 893
 garo 316 (762); cyatho... gari 331
 sementis... genestae 507; fronde 698
 glomeramina, quae gerit intus clausa aries inter geminae coxendicis umbras 990
 quae septenis censentur gramina nodis 13; mentae 18; chelidonio... gramine 205; mercuriali 515; gramen hyoscyami 747; gramina... rutae 1002
 ternis piperis... granis 29 (grana peregrini piperis... quinque 327; nouem piperis... grana 330; piperis... grana ter quina 462); grana cumini 221 (sine caudis 917); triticeum 925; salis... breue granum 1065
 dextra..., qua gryllus erit... peremptus 288
 expressae marathro guttae 203
 splen... haedi 417
 tepidis... harenis 503
 cineres... harundinis altae 1083
 hederam 20; lacrimis hederae 67; hederam... umor 98; sertis 354; lignis 404; sucus 409 (583. 818. 1073); hederam 1085
 prasion herba 362; elelisphagus herba 381; Sardonis... herbas 427; ouis... fractas cum ruminat herbas 610; mercurialis... herba 613; *diotamni... herba 650; herba chelidoniae 693; herba... foliis de mille uocata 694 (813); origanus herba 873; medicas... herbas 898; Veneris labrum quae dicitur herba 999; saeuis... herbis *i. uenenis* 1075; herbarum... potentia 1080; herbae... quae lactea nomine fertur 1097
 hircino... seuo 730
 seminecis... hirci... calces 775
 fluuiialis hiru (undo *hic et semper codd.*) 407; exos (exul *A*) hiru 670; apposita... hirudine 74
 cinis... hirundinis 1018; lapis ex nido, uaga quem congescit hiru 1021; — crur ex Progne 1014
 coctorum holerum 406
 pluuias, hominis quas calua... except 1019
 saxis hordea fracta 710; tunsa 739; hordea... franges 1047
 humor *u. umor*
 hyoscyamon (uulgari sermone insana uocatur 363) 364. 712. 1076; gramen hyoscyami 747
 Iacchus *u. nom. propr.*
 uulturii... iecur 383 (848); iecoris... fibra lupini 395; iecoris murini... fibrum 901
 Maconiae Iliados quartum 907

imber *u. acetum. aqua. uinum* — amico... imbre *pulei* 620
 [incantamenta]; *u. carmen et cf.* 654
 insana herba *u. hyoscyamus*
 iuglandis fetus 1056; iuglandes... duas 1066; iuglandis fragmine 1104
 ius perdicis 383; gallinae... iura uetustae 841; galli noua iura uetusti 893
 Veneris labrum quae dicitur herba 999
 lacte bouis 138; capellae 197 (229. 312. 565. 872. 1076); caprae 524. 1034; canino 215 (244); tepenti 356; equini 525; asinae 1071; *cf. niueus*... ex ubere sucus asellae 338; dulces asinae sucos... 526
 sanguis... lacertae 1095
 lacrimis hederae 67; siluestris fici lacrimam 527; seminecis cerui lacrimam 891
 herbae, quae lactea (lecher *B*) nomine fertur 1097; *uidetur esse lactuca*
 lactucae... sapes 126; fronde 290; semen 306; — 650? *u. lactea*
 lana 27; inlotis... lanis 93; madens oleo 194; succida 452 (639. 815; succosae 1045). 522; lana oleo madefit, sed nondum lauta, rosato 630. 653. 919; indutas 951
 lapathique legumen 365; facilis lapathi coma 1088
 lapis... (specularem... dicunt) 372; accensum... lapidem 389; candens 449; *molae*: 655; lapis ex nido *hirundinis* 1021
 latex *u. acetum. uinum* — horum decoctos latices 421
 calido... lauacro 83
 [laurus]; *u. Delphicus*
 lapathi... legumen 365; siliquae 433
 lens cocta in aceto 284
 frons lentisci 47; mastice 154; lentiscus 233
 adipem... leonis 941
 sanguine... leporis 147; pauidi (trepidi) leporis... coagula 576 (908. 1084); cerebrum 589 (1034); uuluam 609
 alno liber eripitur ferro 411; salicis 771; raphani 832
 lignea pila 306
 ex hederae torantur pocula lignis 404
 lintea 17. 951
 lini... legumen 433; cum lini semine 726; lino 940
 liquor *u. acetum. aqua. uinum*; olei... liquore 124; quoscunq; 406; cicercis cocti 468; anethi... decoctos 579; *marrubii cocti*: 1082
 charta... uariis quam pinxit littera uerbis 982
 lixiua cinis 795
 ludum Veneris munusque 911
 lumbrici... terrestres 48; terrae 172

(352. 759. 968. 1087); puluis lumbrici 243
 nepae lumen 195
 farra lupini 82; septem... lupinos 184; triti... lupini 729
 iecoris... fibra lupini 395
 lutum... quod facit ex asino saccatus corporis umor 73
 Lyaeus *u. nom. propr.*
 lympha *u. aqua*
 [magica]: *u. abracadabra. calua. charta. collum. gryllus. Ilias. incantamenta. lapis. Lucretius. nauis. orbita. ossa. papyrus. triuium*
 maluae radix 34; maluam... tritum 962
 mandragorae gustu 939
 fimus manni 804
 medicas... manus 898
 expressae marathro guttae 203; semina... marathri 312 (905)
 mare *u. sub aqua*
 cocleas... marinas 317
 florem de rore marino 319; ros cum pane marinus 408
 marrubium... potens 298. 418. 571. 648. 1016. 1032; marrubii suco 751
 lentisci mastice 154; nitida cum mastice 422; masticis... fractae... mollia farra 446. 470; cedrini mastice 551; tereti cum mastice 577
 matutina... salua 156
 medela, medicamen, medicina *u. supra*
 ceruina... medulla 116 (285. 467)
 cum melle 117 (137; liquenti 203; minimo 516. 687. 693. 703. 812; lento 974; tardo 1086); mellis dulcedine 145; Hyblaei mellis sucus 199; parili cum pondere mellis 210 (1016); acrium mel 262; Atiaco melli 269; melle 293 (294. 297. 307; liquenti 751. 836. 1015. melli... liquenti 337); mella 339 (dulcia 1106)
 uile melanthum 569
 adeps dederit quem bestia meles 890; cinis... mellis 376
 tritae gramina mentae 18; sorbitio mentae 371; menta 487; mentae... potum 568
 mentastri folium 134; liquor 167
 gramine mercuriali 515; herba 613
 uentriculus mergi 323
 meri potu 870; alia... diluta mero 900 — *u. uinum*
 [millefolium]: herba... foliis de mille uocata 694; herba... quae nomen foliis de mille recepit 813
 graue quod minxere capellae 175
 mitulus 529
 frusta molae 652
 [morus]: arbore Pyramea cortex de-repta 548 — *u. rubus*

mulsum... sinapi 122; mulsis... undis 508; mulsos annes 740; mulsus Doridis umor 909; ex mulsis... lympha 1026; mulsum 309 (524; ex mulso 681; acetii 905); ex mulsis 381; mulsae 432
 muricis... fauilla 237
 pauidi fel muris 177; fimum muris 240; — murinum fimus 350; iecoris murini... fibram 901
 mustelae cinis 132 (691. 1018)
 myrica potens 408; noua uirga myricae 480; frondem rigidam stirpemque myricae 859
 myrtus 233; semen myrti siluestris 596; myrti frondes 677
 radix narcissi 340
 nauis ramentum 362; rasum de nauibus unguen 552
 uiuentis nepae lumen 195
 nepetae... flore 419; leues nepetae 504; haustus... nepetae 565; nepetas 577; molles nepetae 646; nepetam 859
 nicolao molli 328; nicolaus 420
 nidore 998
 lapis ex nido *hirundinis* 1021
 nitrum 35 (137. 451); nitro 65 (166. 228)
 fumantem... niuem 731
 nucleo *Persici* 400
 amygdalinae sucus nucis 459; castaneas... nucis 555
 obsecaenos ex uirgine rores 163; obsecaenus caprae... umor 601
 ocima 437
 horrendi... odores 94; crebrum... trahemus odorem *alii* 369; mirificos... odores, accensis quibus arcetur... serpens 856; medicos *pulei* 920
 mansus... oleaster 226
 ex oleo... uetusto 20 (81?); ex oleo 78 (113. 170. 957; ueteri 1046); olei... liquore 124; infectum uiolis oleum 168; oleo 140 (194. 465. 597); rosato 680. 762. 796. 912; olei sucus 510 — cum succo Palladis 457; Palladiis... sucis 986
 in lento... oliuo 25; oliuo 48 (334; nitido 782; leni 888. 1059); oliuum 760; pinguis oliui 952
 Samia torretur in olla 671
 oloris (od- *trad.*) faecibus 757 — *u.* cygneus
 opella, ops *u.* supra
 orbes 585
 quae sola signavit uoluentis orbita plaustris 880
 origanus herba 873
 saepiolae cineres ex ossibus 149; ossa... saeptis inuenta domorum 927
 cassis ostrea testis 119
 ouis... cum ruminat herbas, pendentem spumam 610; stercus ouis placi-

dae 964 — pilam quae caudis haeret ouinis 250
 cinis ex ouis 236 (ouorum cinis 376); ouum 297 (tulerit quod... perdix 357. 750); testa uritur oui 477 (cum testis... oui 804); mollibus ouis 489; torridus... cortex... oui 546; oua 624 (757. 761. 795); pars candida... oui 764 (oui candida 1047); in ouo 921; qui candidus oui sucus inest 1043 — *u.* putamen
 palumborum... fimus... ferorum 599
u. columba
 tosto pane 324; cum pane 408 (539); pane salubri 488; panibus... teneris 779; granum... quod latitans fracto fuerit sub pane repertum 926
 amica papauera somno 24; agreste papauer 269; decocta papauera 358; madidum tritumque papauer 987
 Phariis caput emetire papyris 635 [81 papiro *trad.*]
 marrubium ex passo tritum 648
 in patinis... decocta sabuci 523
 calidis pecudum pulmonibus 91; auri-bus... pecudis molles expromito sor-des 716
 pelagus *u.* sub aqua
 uiperae pellis cinerem 108; tremulis... pellibus *uespertilionis* 664; ceruina... in pelle quiesces 851; puniceae... pelli 918
 sucus... penna inductus 1044
 fel perdicis 210; ouum... tulerit quod garrula perdix 357; ius perdicis apricae 383
 Persicus... potum e nucleo dabit 400; Persica frondis 367
 de phasgano radix... palustri 744
 multis composita Philonia rebus 392
 semen..., quod lignea pila triuerit 306
 roboreas... pilas 109; pilam, quae caudis haeret ouinis 250; seui pila... suilli 343; platani pila 1042 — platani pilulas 378
 pinea... cortex 1090
 anseris... pingui 283; maluam ex pingui tritam 962 — *u.* adeps. seuum
 ternis piperis... granis 29 (quinque 327. 330; ter quina 462); piper 228 (320. 339. 384. 396. 419); ex pipere 319; piperis... puluere 324 (543); piperi 733; exiguo piperis 877
 pix dura 384; pice cum molli 451; mollitam... picem 552; pice cum spissa 1091
 folio platani 157; pilulas 378; pila 1042
 pluuiia, pluuius *u.* aqua
 ex hedera tornantur pocula lignis 404; electri uariantia 1057. 1070
 madida... polline 735; cum polline turis 1014

tristia poma sabuci 47; quae poma Cydon... misit 435; cerasi... pomum 538
 sucum, ex folio dederit quem populus alba 164; populus alba dabit... de cortice potus 697
 ungula porcae torrida 235; luteae stercus... porcae 793; adeps porcae 1048
 stercoris ex porco cinerem 76; cerebrum... porci 1033
 crinitae porri radices 271; fimbria porri 803; agrestis... radix... porri 1103
 miranda potentia 946; herbarum tam mira potentia 1080 — *u.* uis
 potio 557; absinthii 903
 potum dabit 400; medico potu 413; hoc 450; illo 463; potus erit medicus 476; potum... lactis equini 525; mentae 568; pulei calido... potu 644 (*cf.* 620); medicos de cortice potus *populi* 697; tepenti... potu 752; modico potu 765; facili potu 855; meri potu 870; soporati... potus 992
 prasion herba 362
 pruna... quae mitit... Damascos 517
 puleium... potens 15 (572. 592); decoctum 313. 422; pulei <potus> 620; pulei... potu 644; pulei ramus 919; magnum 984
 pullo crescente *equi* 1032
 calidis pecudum pulmonibus 91
 puluis, quem congerit... formica 78; lumbrici 243; tosti... anethi 276; piperis 324 (543); in mollito puluere 385; facili sub cardine raptus 484; ambustus Tyrio de uellere puluis 801; uili de puluere *orbitae* 881
 foeda fluunt... quae purgamenta cameli 158; columbae 740
 purgatoria *u.* supra
 purpura 798; purpureo... de uellere 1100 — *u.* pellis
 putamen *oui* 750
 radice pyrethri 96
 querno cum cortice 1058 — *u.* roboreus maluae radix 34; pyrethri 96; crinitae porri radices quinque 271 (*cf.* 1103); narcissi 340; calami 365; aceris 390; sabuci 498; filicis 511; cupressi 591; de phasgano 744; ex illo (*carduo*) 837; ferulae 840
 nauis ramentum 362; ramenta carinae 444; ramentum niuei... elephanti 547
 ramus ab ulmo 817; cinis ex salicum ramis 377; pulei 919
 ranam 113; saniem... ranae 668; uiscus 782; paruas... ranas 912
 raphani semen 117 (294. 309); cocta 371; cortex raphani 822; librum 832. 1060

cruda... rapa 146; raporum semine 723
 multis composita Philonia rebus 392; quod decem ex rebus confit 445 (471); quae ros 839
 resina 51; resinas ex... terebintho 584. 710; simplice 739
 sanguine... ricini, quem... de cane uelles 665; quem bos gestauerit ante 692
 roboreas... pilas 109 — *u.* quernus obsecaenos ex uirgine rores 163; tepidos illine... rores 187; pluuiio... rore 358; cum Bacchi rore 500
 florem de rore marino 319; ros cum pane marinus 408
 flore rosarum 140 (986)
 oleo... rosato 630
 rubiam 700; rubia 1026
 apta rubus gingiuus 232; caules... rubus quos fundit acuta 556; horrentum... fronde ruborum 689; — arbore Pyramea cortex derepta 548
 ruta 99. 310; ualidam 474. 624. *plur.* 646; noua 760. 971; gramina... rutae 1002; bis denum rutae folium 1065
 tristia poma sabuci 47; sucis, dederit quos parua sabucus 97; caules, si frondet passa, sabuci 333; tenerae radix... sabuci 498; tenerae decocta sabuci 523; ex paruis acinos... sabucis 582; parua 780
 saepiolae cineres ex ossibus 149
 sal 65. 120. 248. 278; salibus 320. 323. 334; praualido 509; salis... condimento 745. 788. 884; salis... breue granum 1065. 1089; sal niueum, Baeticum quod nomine dicunt 1105 — salsum 524
 matutina... salua 156 — *cf.* spuma frons salicis cum flore suo 148; cinis ex salicum ramis 377; salicis frondemque librumque 771
 Samia... in olla 671
 demptus testudine sanguis 39; fusus sanguis ab illa (*mustela*) 132; leporis 147; columbae 633; *humanus* 634; ricini 665 (692); caninus 854; lacertae 1095; conchyli 1101
 saniem... ranae 668
 sapone genas purgare 153
 lactuca... sapores 126; menta... medicos dabit... sapores 487
 saxifragam 595
 saxa *molae* 33. 710
 scillino... Baccho 506
 urticae semen 115; raphani 117 (294. 309); fraxinea de fronde 295 (quod fraxinus alta profudit 382; fraxineum 500); lactuca 306; marathi 312; myrti siluestris 596; raporum 723;

lini 726; anesi 904; anethi 1085 —
sementis scopulosa genestae 507
[septennodium]; quae septenis cen-
sentur gramina nodis 13
nectes... corno ex arbore sertum 14;
ex hedera sertis 354
serum 133
ursino... seuo 109 (266); ex ansero
172 (anseris 356); tauri 266; ueteris
seui pila... suilli 343. 694. 712; ue-
tusto 747; bouis 756; hircino 780. 960;
capellae 1049
siliquae... madentes 311; siliquae...
legumen 433
excussus ninea similagine furfur 263
mordax... sinapi 64; mulsum... sinapi
(*gen.*) 122; lacrimosi trita sinapi 583
ueros... smaragdos 943
tepido lita tradere corpora soli 80
sorbitio mentae 371
sorba uetusta 555
auribus... pecudis molles expromito
sordes 716
artus captiui soricis 54
thymbrae speciem 423; cibi specie
513; species ambas... anethi 573
lapis... (specularem... dicunt) 372
spiritus alterius, qui grana cumini
... exhalat 221
splen apponitur haedi 417
spongia cum tepidis adnexa liquori-
bus imbris 19
spongiten (sf- *trad.*) 595
ouis... cum ruminat herbas, penden-
tem spumam 611
e stagnis... hirudo 670
stercoris ex porco cinerem 76; ster-
cus... uulturis atri 622; gallinae 732;
porcae 793; ouis 964 — *u. finus. pur-
gamenta*
stirpem... myricae 859
quod superest styraci 444
raptus de subere cortex 374; suber-
nus cortex 642
sucidus, succosus *u. lana*
cedro... ab arbore succus 40 (cedri 67;
cedri de cortice 131); *sabuci* 97; fra-
xinea... fundit quem talea succum 162;
ex folio dederit quem populus alba
164; ceparum 179; mellis 199; Vet-
tonicae 201; succis oleaster acerbis
226; chelidoniae 229 (783; chelidoniis
1050); aceti 322 (566); ex ubere su-
cus asellae 338; fecundo *lactis* 345;
hederae 409 (583. 818. 1073); Palladis
467 (Palladiis 986); amygdalinae su-
cus nucis 459; olei 510; multos...
medici componere succos adsuerunt
518; Amineae uitis 539; dulcacidis
600; marrubii 751; medentes 827;
caprifici 834; apii 888; illo 913; oliui
952; oui 1044; herbae *lacteeae* 1097

maris... sudor 85
seui... suilli 343
sulphura uiua 35; sulphura 135; sul-
phur 451 (456; uiuum 876; uiuo 1028;
1090). 885
synthesis haec 573; uilem... syn-
thesin 1064
fraxinea... talea 162
tauri felle 230; tauri seuo 266
resinas ex Oricia terebintho 584
terram, quam signauerunt uestigia
pressa rotarum 482; terra... madenti
1096
cassis ostrea testis 119; *ceruinam...
in testam 185; niuei sterilis testa...
oui 477; ouis, quorum testa 490
tarda demptus testudine sanguis 39;
testudineo... cruore 110
thalassomeli 532 — *u. aqua mulsa*
*theriacusque 323
thymbrae speciem 423
tithymallus atrox 835. 1098
triticeae... farinae 781; triticeum...
granum 925
ferescere ranas in triuiis 913
tura 140; mascula tura 160; confracta
... tura 196; cum polline turis 1014
Tyrus de uellere puluis 801; uellera
... infuso recalescentia sulphure 885;
uellera cum uiuo suffiri sulphure 1028;
purpureo... cineres de uellere 1100
uentriculus mergi 323
ludum Veneris munusque 911; Ve-
neris labrum quae dicitur herba 999
— *u. columba*
annosa rubros si legeris arbore uer-
mes 169 — *u. lumbricus*
[uespertilio]; auis, tremulis simulat
quae pellibus alas 664
uestis... Arachnes 957
Vettonicae... succus 201. 821; leues
841. 1072
noua uirga myricae 480
obscaenos ex uirgine rores 163
uis coriandri 570 — *u. potentia*
uisco... nexo 17; resina ex... cera
uiscoque 51; quod traxeris arbore
uiscum 746
ranae... uiscus 782
succus Amineae uitis (*sic B*) 539
adipes uituli (*A. uetulus B*) 792
ex asino... corporis umor 74; umor
aceti 84; expressus... hederae... umor
98; absinthi 387; obscaenus caprae
601; Doridis 909 — *u. aqua. latex.*
liquor. succus
unda *u. aqua*
tali... unguine 38. 212. 281. 512; ra-
sum de nauibus unguen 552. 717. 763
unguento cineris 53
ungula porcae 235
galeritam uolucrum 575

urinam... propriam 843; canis 1096
— *u. mingere. obscaenus. umor*
ursino... seuo 109 (266); fel ursinum
118
urticae semen 115; urtica 530
uulturis atri fella 204 (1012); stercus
uulturis atri 622; iecur... tardo de
uulture 848 (uulturi(i) 383); diri uul-
turis alam 858; uulturis excisos adi-
pes 971
leporis... uuluam 609

IV NOTABILIA PROSODIACA

correcta: Amineae 539; Beticum 1105;
chamaecissum 792; corallium 942; di-
luta 397 (at diluta 331. 625. 838. 900.
908); nicolao 328. 420; Orion 864;
[falso papiro 81]; phronesis 87; Pyra-
mea 548; sabucus octies (*musquam*
samb-); Titini 1037 — *nota angina*
in uersu corrupto 278; coxendice et
-icis 695. 991
producta: Bithyno 701; hic (*nom.*) 127
(at hic 719; falso B 955 hoc aperit);
palaotoque 123 (at recte palaoto 279.
476); prasion 362; seillinus 505; sori-
cis 54; uomica 738; male B 370 re-
fertur
nom. in o: ratiō 659; sorbitiō 371; su-
persitiō 931 — carō 978; cautiō 847.
1069; hirudō 407; homō 819; lentigō
142; origō 554. 883; oscedō 227; por-
tiō 26; potiō 557. 903; praegnatiō 615
imp.; curatō 81; tractatō 249; — mi-
scetō 150; permiscetō 248; permulcetō
110; — additō 466; componitō 1046;
confunditō 76; conspargitō 877; dif-
finditō 327; exprimitō 716; inducitō
456; iungitō 109; parcitō 705; per-
ducitō 668. 1045; sumitō 307 — hau-
ritō 579 — at inlinitō 357 (-um *trad.*)
abl. gen.: cessandō 896; manandō 346;
rediendō 368; — at cunctandō 1094
ex Ennio
putō 934
octō 618
citō 826; ergō 64. 73. 564. 663. 811. 997
(*anceps ter.* 100. 261. 771); quandō 402;
at crebrō 453; ideō 95; uerō 155. 341;
817. 956. 1061 (*saepius in synaloepha*)
ariēs 991
pār (*neutr.*) 790 (*anceps:* 95); mel *an-
ceps* 262; fēl 118. 1015 (*quater anceps*);
exōs 670
⁶calda 543 (*calidus 16^{es}*); pericli 189;
⁵saecula 534; ⁶uinclo 402 (*uincula 945*)
licentiae metricae: 12 tum poteris ala-
crem; [85 sine maris auidi *trad.*]
448 penitus haerens; — 108 cinerem
his; 780 item hircino (est *interponit A*);

— 28 inducta prosunt; 403 plena (-um
trad.) splenis; — 4 Nosti et in cae-
lum

V NOTABILIA GRAMMATICA

(ubi - uel *impono, metro de formis*
constat)
decl. II: *gen.* apsintii 310. 387. 903;
conchylis 798. 1101; Horati 528; Liui
721; Lucreti 606; Titini 1037; — pu-
lei 620. 644. 919; at apii 888; con-
iugii 603; gladii 825; marrubii 751;
uulturiue (-is *trad.*) 883
decl. III: *abl. sing.* amnō 781 (amni
837. 983 *trad. in pede sexto*); imbrē
840 (*et fortasse* 620; imbri *trad. in*
pede sexto 532 et 588, hic -e A³); mitē
633; simplicē 207; — pari 1016; tereti
577. 1066; ueteri 1012. 1038. 1046 —
atroci in 6. *pede:* 292; uehementi (*in*
synal.) 850; — *participia in -entē:* 102.
259. 288. 401. 416. 476. 496. 608. 643.
722. 788. 910. 1032. 1041; -enti: praes-
entī 8; tepenti 752; -enti *trad. in*
pede sexto: calenti 573. 1027; liquenti
81. 203. 751; madenti 1096; potenti
607; tepenti 356
gen. plur. horrentum 689
nom. sing.: frondis 185. 567 (frons 47.
148. 685. 817) — lacte asinae (*acc.*)
1071, *item acc. potius quam abl.* 1034,
abl. est 138. 197. 215. 229. 244. 312.
356. 524. 565. 872. 1076 — *noxia subst.*
31. 505; nubis 41; dis (quis *trad.*)
= diues 393
decl. IV: cornu *gen.* 564
heteroclitica: fici *gen.* 527 (caprifici 834);
ex ficu 703; ficos (-us B) 1066; *anceps*
416. 1059; fismus *v. sub genus;* *abl.*
impete 155. 638; scabie *abl.* 72 (*in*
*tit. VI incertum dat. scabiae an sca-
bie, I an V decl.*); strix 1035; *abl.*
striga *trad. LVIII* — succus *musquam*
IV est ordinis (succus 199 *est sing.*,
succus... potantur *non legendum, sed*
potatur 566, succo *uerum est* 510), succo
legitur 7^{es}, succo 5^{es}, succis 6^{es}, *incipi-
tes formae* succus, succum 17^{es}
Graeca:
decl. I: Pythagorae 734; Pherecydis 59;
Paphiae 727; Arachnes 957; mandra-
gorae 939; myricae 480. 859; poda-
grae 767; sarissae 824; thymbrae 423;
ex Progne 1014; spongiten 595; ce-
phaloten 423; — myricā 408; ostrea
119; Aegeās 5; spongia 19
decl. II: *metro certa:* elelisphagōn 469;
prasion 362; *traduntur praeterea:* anti-
dotos (-us B) *nom.* 1061; antidotis *acc.*
plur. (-tōs Acs) 855; (-tōs A, -um B)
393; chamaecissum (-um A) 792; hemi-

tritaeos (-um B) 932; hyoseyamon (-um A) 364 (-um A B 712); *forma latina metro constat cōlum* (-us trad.) 574; *traduntur praeterea*: abrotonum 422. 569; anethum 419. 470; boletus 420; coraliumue 942; cyathusque 1004; Damascus 517; Democritus 568; dictamnium 617; elelisphagus 381; Epidaurius 768; gryllus 238; melanthum 569; myrtus 233; origanus 873; ostocopum 886; raphanus 371; -um 1060; stomachus 367; -um 300. 273; Telephus 830; theriacus 323; tithymallus 835. 1098

decl. III: Doridis 909; Iliados (*sic pars B*, -dis A cett.) 907; Palladis 457; cholereum *gen.* 289 (cholericibus XVI); draconis 6; euphorbia *plur. neutr.* 1001; glaucomata 220; nomismata 520, *at abl.* dragmā 384; masticis, *gen.* 446, -ice 154. 422. 470. 551. 577; styracem torres 858; styracī 444; synthesis 573; synthesin 1064. *nota*: haemorrhoidis *dat. plur.* LXIV; (i)sc(h)iae XXXVI; elephans 128; elephantī *gen.* 547; scorpius 862; (-on B) 866; sinapi 64. 122, *item gen.* 583; thalassomeli (*in synal.*) 532

ad genus: acinos potare 582; adeps *semper* (12^a) *masc.*; antidotus *fem.* 393. 855 (*variant codd.*). 1061; cinis *masc.* 120. 564. 691. 762. 1018. 1100, *fem.* 375. 795. 799, *anceps* 53. 76. 108. 132. 149. 159. 196. 235. 236. 241. 277. 376. 377. 803. 816. 983. 1042. 1045. 1083. 1086; cortex *masc.* 374. 546. 642. 1058, *fem.* 548. 822. 1090, *anceps* 131. 697; elelisphagos *fem.* 469, *anceps* 381; euphorbium *n.* 1001; fimum, -i *n.* 75 (*cf. Plin. nat. 29, 101. 103 al.*); fimus, (eris) *n.* 350. 599. 714. 954. *dubiae formae*: fimum *acc.* 240. 727, fimus *nom.* 209. 285. 804; hemitritaeos (*sic A*, -um B) *puto fem. esse* (*scil. febris uel*

vōgos) 932, *ubi structura uidetur congruere uoci* malum; hydrops, *f.* XXVI, *at m.* 493; origanus herba 873; ostrea *f.* 119; polline *abl. f.* 735; *anceps* 1014; raphanus *f.* 371, *m.* 1060, *anceps* 117. 294. 309. 822. 832; rubus *f.* 232. 556, *anceps* 689; sal *m.* 248, *n.* 1105; *anceps* 65. 120. 278. 320. 323. 334. 509. 745. 783. 884. 1065. 1089; serpens *f.* 828 (*cf.* 829). 857; tithymallus *f.* 835. 1098

ad numerum: ceruices 280; gingivae 232. 245. 1033; sales 320; — innumeri ... uulneris 807; nare 17; naris 628; gemina ... nare 1002; naribus 98; nares 631; fauce 272 (*plur.* 253. 265. 292. 298. 495. 562); geminus ... poples 281

ad comparationem: magis aequum est 224; horrendus magis est 718; mortiferum magis est 932; ualido multum ... in aceto 284; uulgata satis medicamina 1064; est ... satis apta 1098; [*male trad.* 528 satis melius]

ad numeralia: coclear trinum 308; terno cum cimice 899; septeno cimice 1003; bis denum rutae folium 1065; *plur.*: 13. 29. 332 *bis.* 463. 586. 938. 1017

ad pronomina: tutē 1082; hic *nom.* 127; quis *dat.* 969; si qui (*subst.*) 415; si quā *f.* 182; eīdem 738; isdem 452. 809; ulli *plur.* 934; cuncta *sing.* 183

ad uerba: *inf. pass. in -ier* 95 [667 *male A²*]. 826. 973; ēdis 523; exēdit 89 (*at ēdit perf.* 54); petisti 7; subiit 254; absorbitur 460; dilūta 397 (*alibi dilūta*); lauitur 103; conposta 392; madēfit 630; madēfacta 975; quisquam ... potis est affligier 826 (*non probum mandent praes.* 124, *cf.* 232. 270. 331. 575. 617)

de syntaxi, tropis, figuris u. Gmüg, Gymn. Progr. 1906 p. 5—45